STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 10703

MAYNE FRAYNT DI SHVARTSYAMISHE KRIGER

L. Lagin

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ל. לאגין

מײַנע פרײַנט
די שווארציאמישע קריגער

(פראָנט-נאָטיצן)

אָגיז
מעלוכע־פארלאג „דער עמעס“
מאָסקווע 1947

אינהאלט

זײַט

ווידמונג 3
רײַע 5
צוויי העלדנ 14
וועגנ צעזאר קוניקאָוו 20
קאפּיטאנ פֿונ צווייטנ ראנג ראטנער 35
וועגנ דעמ דרייסטנ קוניקאָוועצ לעאָניד גערשמאנ . . 46
יויסעפֿ בערמאנ פֿונ שטעטעלע פּוכאָוויטש 53
פּיאָטער טשעסלער 63
דער סאפּיאָר מאטוויי ווערכאָלאז 73
דער העלדישער רעפּאָרטיאָר אלעקסאנדער כאמאדאנ . . 79
די דיפּלאָמ־ארבעט פֿונעמ אינזשעניער גורעוויטש . . . 86
עטלעכע ווערטער וועגנ דעמ קאפּיטאנ מישע כאַיט . . 92
דער זעניטלער באָריס גאָרעל 96
עלטערער גווארדיע־לייטענאנט לייב קודיש 100
מאיאָר ניכאמינ פֿונ וויטעבסק 104
קאוואלער פֿונעמ נאכימאָוו־אָרדענ 110

Редактор *Ш. Ройтман.* Художник *Г. Ингер.* Техредактор *А. Кантор.*

Сдано в произв. 21/I—47 г. Подп. к печ. 24/V—47 г. Б-02789. Печ. л. 3,75. Уч.-изд. л. 4,25. Тип. зн. в л. 47500. Формат бум. 70x108 1/32. Тираж 7000 экз. Заказ № 64.

Набрано в 13-й типогр. „Полиграфкнига“ ОГИЗа при Совете Министров СССР. Москва, Денисовский пер., № 30.

Отпечатано в типогр. Госизд. „Дер Эмес“, Москва, Старопанский пер., 1.

איך האָב געהאט א ברודער. ער האָט געהייסן פּײַוויש גינזבורג. ער איז געווען א קוואַליפיצירטער אינזשעניער און א טײַערער מענטש מיט א ברייט האַרץ און א ריינער נשמה. איצט וואָלט ער אַלט געווען פערציק יאָר. פון ערשטן טאָג מלחמה האָט ער זיך געבעטן אפן פראָנט — זיך שלאָגן קעגן די פאַשיסטן. מע האָט אים לאַנג ניט אָפּגעלאָזן. ער האָט זיך אָבער דאָך דערשלאָגן זײַנס. האַרבסט 1942 האָט זיך אים אײַנגעגעבן פרײַוויליק אַוועקצוגיין אין דער רויטער אַרמיי. מע האָט אים געוואָלט איבערלאָזן אַלס לערער אפ קורסן פון יונגערע קאָמאַנדירן, ער האָט זיך אָפּגעזאָגט. ער האָט מיר געשריבן: „אויב איך וועל ניט גיין אפ דער פראָנט־ליניע, ווי וועל איך קאָנען קוקן אין די אויגן מײַן זון און מײַן טעכטערל, ווען זיי וועלן בא מיר שפּעטער, נאָך דער מלחמה, פרעגן, וויפל פאַשיסטן האָב איך דערהרגעט".

ער האָט אָנגעפירט מיט א קעגנטאַנק־באַטאַריי און איז אומגעקומען ווי א העלד אין די אָנגריף־שלאַכטן בא אָריאָל זומער 1943.

זײַן ריינעם און ליכטיקן אָנדענק ווידמע איך אָט דאָס ביכל פראָנט־נאָטיצן וועגן מײַנע פרײַנט — די סאָוועטישע קריגער. יעדערער פון זיי וואָלט געזען אין אים זײַן ערלעכן, דרייסטן און באַשיידענעם שלאַכט־פרײַנט.

דער אַווטאָר

רײַע

אָט איז דער שלאכט-וועג פונעמ עלטערנ גווארדיע-לייטענאנט פונ מעדיצינ-דינסט ראיִסע מיכײַלאָוונע הייכבערג, וואָס איז מאכמעס דער יונגקײַט אירער מער באוווסט אונטערנ נאָמענ רײַע.

זי איז געבוירנ געוואָרנ אינ אָדעס אינ 1924. דער פאָטער אירער, אנ אקטיווער אָנטײלנעמער פונעמ בירגער-קריג, איז געווענ אנ ארבעטער א שינדל-דעקער. דערנאָכ איז ער, ווי פיל טויזנטער אנדערע פאָרגעשריטענע ארבעטער, אוועק זיכ לערנענ. אינ עטלעכע יאָר ארומ האָט ער געענדיקט יורידישע העכערע קורסנ אונ איז מיט דער גאנצער מישפּאָכע אריבערגעפאָרנ קיינ כאבאראָווסק. דאָרט האָט רײַע אינ מײַ 1941 געענדיקט א מעדיצינישנ טעכניקומ. זי האָט זיכ אינ הארבסט געקליבנ צומ נײַעמ לערניאָר אָנקומענ אינ א מעדיצינישנ אינסטיטוט, אונ דערווײַל איז זי אוועקגעפאָרנ קיינ לענינגראד צוגאסט צו אירע קרויווימ.

דעמ 20 יונ איז זי געקומענ צו פאָרנ קיינ לענינגראד, אונ דעמ 22-טנ, אינעמ ערשטנ טאָג מילכאָמע, איז זי פרײַוויליק אוועק אפנ פראָנט. מע האָט זי באשטימט אלס קאָמאנדיר פונעמ סאניטאר-רינג אינ דער בריגאדע טאָרפעדנ-קאטערס פונעמ רויטפאָניקנ באלטישנ פלאָט.

שוינ אינ עטלעכע וואָכנ ארומ איז רײַע דעמ ערשטנ מאָל קאָנטוזיעט געוואָרנ. דאָס איז געווענ בײַס א פארביטערטער שלאכט

באמ פאָרט „קראסנאיא גאָרקא". רײַע האָט זיכ געגרייט עוואקויִרנ די פארווונדעטע קיינ קראָנשטאט. עס זײַנענ אָנגעפלויגנ דײַטשישע אעראָפלאנענ. קיינ סאניטארנ זײַנענ דערבײַ ניט געווענ. זיי זײַנענ אינ דער צײַט געווענ אפנ שלאכט-פעלד. רײַע האָט אלייִנ גענומענ אריבערטראָגנ די פארווונדעטע אינ א באהעלטעניש. דאָס דארינקע מיידל, מיט די געקרײַזלטע האָר אונ א ביסל ארויסטארטשענדיקע אויגנ, האָט באוויזנ אריבערשלעפנ נײַנ פארווונדעטע. ווענ זי האָט זיכ אומגעקערט נאָכנ צענטנ, האָט זיכ אינ דער נאָענט אופגעריסנ א באָמבע. א שווער קאָנטוזיעטע, האָט רײַע פארלוירנ דעמ באוווסטזײַנ. איצט האָבנ שוינ די פארווונדעטע געגעבנ איר די ערשטע הילפ אונ אָפגעמינטערט זי. די שלאכט האָט נאָכ געדויערט. רײַע האָט זיכ אלייִנ איבערגעבונדנ דעמ קאָפ (בא איר האָט געפלאצט דאָס פויק-הײַטל אינ לינקנ אויער) אונ האָט זיכ ווײַטער גענומענ צו איר ארבעט. אָוונט-צו האָט זי ווידער פארלוירנ דעמ באוווסטזײַנ.

אינ א כוידעש ארומ האָט זי זיכ אומגעקערט פונ קראָנשטאטער שפיטאָל אינ איר טייל, אפ דער פאָדער-ליניע.

רײַע האָט געהאט א טרײַע כאווערטע גאלקא, ריכטיקער — גאלינא מיכײַלאָוונא ניקיטענקאָ. באקענט האָבנ זיי זיכ נאָכ אמאָל, אינ אָדעס. איצט, בײַס דער מילכאָמע, האָבנ זיי זיכ ווידער באגעגנט אפ דער שפיטאָל-שיפ, ווו זיי האָבנ צוזאמענ געארבעט, געטיילט לייד אונ פרייד.

לענינגראדער הארבסט 1941. שווערע, קימאט אומופהערלעכע שלאכטנ. איינמאָל — אָקטיאבער איז עס געווענ — בײַס א שלאכט, האָבנ רײַע מיט גאלינענ געדארפט ארופנעמענ אפ דער שיפ א פארווונדעטנ פונ א שיפל. צוויי רויטפלאָטלער האָבנ אימ דערלאנגט פונ אונטנ, אונ רײַע מיט גאלינענ האָבנ זיכ אראָפגעבויגנ איבערנ פאָרענטש פונעמ טראפ אונ האָבנ אימ ארופגעהויבנ אפ דער שיפ. אינ דעמ מאָמענט האָט זיכ סאמע לעבנ באָרט פונ שיפ אופגע-

ריסנ א פײַנטלעכער סנאַריאַד. גאַלינע האָט אָפּגעריסנ בײדע הענט.

זי איז נאָכ געװענ באַם באַװוסטזײַנ אונ האָט געזוכט מיט די אױגנ רײַען. יעדע איז אָבער מיט אײנ אונ צװאַנציק שפּליטערס אינ קאָפּ געלעגנ אָנ באַװוסטזײַנ אינ א שכײנישער קאַיוטע.

— גיט איבער רײַקענ, אז איכ שטאַרב... זאָל זי לעבנ פאַר אונדז בײדנ... — האָט אױסגעשעפּטשעט גאַלינא ניקיטענקאָ אונ איז אױסגעגאַנגענ.

נײַנצנ שפּליטערס האָט מענ בא רײַענ פונ קאָפּ אַרױסגעשלעפּט, צװײ זײַנענ געבליבנ. ס'איז געװענ ריזיקאַליש זײ אַרױסצונעמענ. אינ א צװײ כאַדאָשים אַרום האָט מענ זי אַרױסגעשריבנ פונ שפּיטאָל אונ פאַרגעלײגט דרײַ כאַדאָשים אורלױב. רײַע האָט זיכ אָבער אָפּגעזאָגט. זי האָט געפילט, אז זי מוז װאָס גיכער װײַטער אװעק אפנ פראָנט. זי האָט דאָכ געדאַרפט לעבנ אונ זיכ שלאָגנ פאַר צװײענ — פאַר זיכ אונ פאַר גאַלינענ.

אינ דער נײַ-יאָר-נאַכט פונ 1942 איז זי װידער שװער קאָנטוזיעט געװאָרנ. דאָס מאָל לעבנ דעם פאָרט „סעראַיא לאָשאַד”. אינ שפּיטאָל האָט מענ געהאַלטנ, אז זי איז האָפענונגסלאָז. זי איז אָבער לעבנ געבליבנ. ניט דערװאַרט זיכ ביז זי איז אינגאַנצנ געזונט געװאָרנ, איז זי אַנטלאָפנ פונ שפּיטאָל אינ טײל. ס'איז דעמלט קײנ צײַט ניט געװענ צו הײלנ זיכ. זי האָט מילכאָמע געהאַלטנ אפ דער לענינגראַדער „קלײנער ערד”. באַנאַכט פלעגט זי בא די פריצנ אונטער דער נאָז „גאַנװענענ פּאַרװונדעטע”. אײנמאָל בײַס אזא אָפּעראַציע איז זי אלײנ פאַרװונדעט געװאָרנ אינ פוס, נאָר זי האָט זיכ אפילע ניט געװענדט אינ שפּיטאָל.

דעם 5 פעװראַל 1943, אינ דעם טאָג, װענ רײַענ איז געװאָרנ נײַנצנ יאָר, האָט זי באַקומענ די שענסטע מאַטאָנע — מע האָט זי װידער אַריבערגעפירט אינ איר פריערדיקנ טײל — אינ דער בריגאַדע

פונ טאָרפּעדנ-קאַטערס. דעמ זיבנ אונ צוואַנציקסטנ פעוורואַל האָבנ זיכ דרײַ באַלטישע רויטפלאָטלער, אונ צווישנ זיי רײַע הייכבערג, פרײַוויליק געמאָלדנ צו לאָזנ זיכ אפּ א שיפל ראַטעווענ פאַרוווּנדעטע פונ אונדזערנ אַנ אומקומענדיקנ טאָרפּעדנ־קאַטער.

אַרומ האָבנ זיכ יעדער רעגע געריסנ סנאַריאַדנ אונ אופגעהויבנ הויכע וואַסער-זײַלנ. די אומקומענדיקע שיפ האָט זיכ שוינ קוימ געהאַלטנ אפנ וואַסער. עס האָט קיינ זינ ניט געהאַט, אַז אַלע זאָלנ אַרופ אפּ איר. זי האָט זיכ געקענט איבערקערנ. איבער דעמ קימאַט שטיילנ אויבערדעק האָט זיכ גענומענ קאַראַטשקענ רײַע, זי איז דאָכ געווענ די לײַכטסטע פונ זיי אַלע. זי איז אַרופגעקראָכנ אפנ צעשעדיקטנ קאַטער אונ האָט אראָפּגעלאָזנ אינ שיפל פיר פאַרוווּנדעטע. דערנאָכ האָט זיכ דאָס שיפל געלאָזט צו דעמ הינטערטייל, ווײַל פונ דאָרט איז באַקוועמער געווענ אראָפּנעמענ רײַענ. נאָר גאָר נאָענט האָט דורכגעפײַפט א סנאַריאַד. ער האָט געטראָפנ אינ שיפל, צעריסנ עס מיט אַלע מענטשנ צוזאַמענ אפ פיצ-פיצלעכ, אונ רײַע איז געבליבנ אַלײנ אפ דעמ זיכ טרינקענדיקנ קאַטער.

זי האָט זיכ אָנגעכאַפּט פאַר א רעטונגס-רונג, וואָס איז געהאַנגענ דערנעבנ, ער האָט זיכ אָבער אַרויסגעגליטשט פונ אירע פאַרקאַליעטע פינגער אונ איז ארײַנגעפאַלנ אינ וואַסער. רײַע האָט געוואָלט אראָפּשפּרינגענ נאָכ אימ אינ וואַסער ארײַנ, האָט אָבער אַנ אופרײַס זי אָפּגעשלײַדערט ווײַט אינ יאַמ ארײַנ. אינ א מינוט פינפ אַרומ האָט זי אַרופגענומענ א פאַרבײַגייענדיקער קאַטער. מע האָט זי איבערגעטאָנ אינ טרוקענע קליידער אונ געגעבנ הייסע טיי פונ א טערמאָס אפּ צו דערוואַרעמענ זיכ.

זי האָט זיכ נאָכ ניט באַוויזנ ווי געהעריק אָנצוואַרעמענ, האָט מענ זי שוינ אַרויסגערופנ אפנ אויבערדעק צו געבנ הילפ א פאַרוווּנדעטנ קאָמאַנדיר. זי איז אַרופ פונקט אינ דער רעגע, ווענ א סנאַריאַד האָט אראָפּגעריסנ די נאָז פונעמ קאַטער. רײַענ האָט עס

דערלאנגט א שלײַדער ארופ אונ א זעצ אָנעמ קאנט פונ דער דעק-קאבינע. דעמ פארוווּנדעטנ קאָמאנדיר האָט דער אופרײַס ארויפגע-וואָרפנ אינ וואסער, אונ ער איז ווי א שטיינ אוועק צומ גרונט. דעמ מיטשמאנ — דעמ כטארשינא פונ קאטער — האָט אויכ ארויפגע-וואָרפנ אינ יאמ ארײַנ, נאָר ער איז צוריק צוגעשווומענ צומ קאטער. ווענ ער איז ארויסגעקראָכנ פונ וואסער, האָט ער דערזענ ליגנ רײַענ א געכאלעשטע. ער האָט זי אָפּגעמינטערט אונ ווי-ניט-איז איבערגעבונדנ. בא איר זײַנענ געווענ צוויי שפאלטנ אינעמ לינקנ אקסל-געלענק, דער טריט פונ דעמ לינקנ פוס איז געווענ אינ דרײַ ערטער איבערגעבראָכנ.

אינגיכנ האָט זיכ דער קאטער אָנגעהויבנ טרינקענ.

— שפרינגנ! — האָט א געשריי געטאָנ דער מיטשמאנ אונ האָט איר דערלאנגט א רעטונגס-רונג. זי האָט זיכ אײַנגעקלאמערט מיט דער געזונטער האנט אינעמ רונג אונ האָט א שפרונג געטאָנ אינעמ אײַזקאלטנ וואסער. דאָרט האָבנ זיכ פארנ רונג אָנגעכאפּט נאָכ צוויי פארוווּנדעטע רויטארמייער. אזוי זײַנענ זיי געשווומענ, האלטנדיק זיכ זאלבעדריט אָנ איינ רעטונגס-רונג.

עס האָט שוינ גענומענ טאָגנ. נידעריק איבערנ וואסער האָבנ זיכ געדרייט „מעסערשמיזטנ״ אונ האָבנ ניט געײַלטערהייט, מיט דער רוי-קײַט פונ פראָפעסיאָנעלע מערדער, צעשאָסנ די פארוווּנדעטע, וואָס האָבנ זיכ געבאָברעט אינעמ וואסער. די ריי איז אויכ דערגאנגענ צו רײַענ אונ אירע באגלייטער. א „מעסערשמידט״ האָט געמאכט צוויי קרײַזנ איבער זיי, האָט עטלעכע מאָל אויסגעשאָסנ, ניט גע-טראָפנ אונ איז אוועקגעפלויגנ צוריק. ווײַזט אויס, אז בא אימ האָבנ זיכ אויסגעלאָזנ די רעזערוונ קוילנ.

האלטנ זיכ אפנ אײַזקאלטנ וואסער איז געווענ אומענטשלעכ שווער. די פארקאלייעטע הענט אונ פיס זײַנענ געוואָרנ ווי שטיקלעכ האָלצ. מע האָט זיכ געמוזט כאָטש א ביסל אָנווארעמענ, קעדיי ניט

ארויסצולאָזנ פונ די הענט דעמ רעטונגס-רונג. האָסטו ארויסגעלאָזנ — ביסטו א פארפאלענער.

— יאטנ, — האָט רײַע געזאָגט צו אירע באגלײטער, — לאָמיר דערצײלנ אנעקדאָטנ. עפשער װעט אונדז פונ לאכנ װערנ א ביסל װארעמער.

אונ זײ האָבנ אָנגעהױבנ דערצײלנ אײנער דעמ צװײטנ אנעקדאָטנ, קנאקנדיק מיט די צײנ פאר קעלט. זינט די װעלט איז א װעלט אונ זינט דער ערשטער װיצלינג האָט אױסגעטראכט אונ דערצײלט זײַנ ערשטנ אנעקדאָט, האָט מענ נאָכ געװיס ניט דערצײלט קײנ אנעקדאָטנ אינ אזא טראגישער אונ פאנטאסטישער סיטואציע. בא אירע באגלײטער סערגײ אונ ניקאָלײַ האָט זיכ אײנגיכנ אױסגעלאָזנ דער גאנצער זאפאס אנעקדאָטנ, דעמלט האָט אָנגעהױבנ דערצײלנ רײַע. ניט אומזיסט האָט זי געשטאמט פונ אָדעס. זי האָט דערצײלט אײנ פרײלעכע געשיכטע נאָכ דער צװײטער, די כעװרע האָבנ געקײַכט פונ געלעכטער, אונ זײ האָט זיכ געדוכט, אז ס'איז געװאָרנ א ביסל װארעמער. דערנאָכ האָט זיכ אָנגעהױבנ טרינקענ דער שװער פארװונדעטער סערגײ.

— כעװרע, באלד װעל איכ דערטרונקענ װערנ, — האָט ער א מורמל געטאָנ, קוימ באװעגנדיק מיט די בלױע ליפנ. — בא מיר האָבנ זיכ שױנ אױסגעלאָזנ די קױכעס. אונ איכ בינ שױנ אינגאנצנ װי א שטיק אײַז...

רײַע אונ ניקאָלײַ האָבנ מיט װײטעק געקוקט, װי עס קומט אומ זײער כאװער. בײדע שװער פארװונדעטע, האָבנ זײ אפילע ניט געקאָנט אױסציִענ אימ א האנט. נאָכ דער דרײַשאָיִקער קאלטער װאנע האָבנ די פינגער זיכ צונױפגעדרײט אונ זײַנענ אזױ װי פארשטײנערט געװאָרנ. זײ האָבנ אימ געטױטשעט מיט די קעפ, מיט די פיס, פרוװנדיק אזױ פארשנעלערנ דעמ לאנגזאמענ קרײַזלױפ פונ זײַנ בלוט, זײערע אלע פרוװנ האָבנ אָבער צו קײנ זאכ ניט

געבראכט. סערגיי האָט ארויסגעלאָזט פונ די הענט דעמ רעטונגס-רונג אונ איז אוועק צומ דעק. אומזיסט האָט רייַע געפרווט אויסציִענ צו אימ איר געזונטנ פוס. ער האָט שוינ קיינ קויעכ ניט געהאט זיכ אָנכאפנ אָנ אימ.

אונ דערנאָכ האָט ניקאָלייַ געוויינט, אונ זי האָט געשוויגנ.

דאָס אלצ איז פאָרגעקומענ שוינ א ווען לכע פופציק מעטער פונ ברעג. ענדלעכ האָבנ די כוואליעס ארויסגעוואָרפנ זיי אפנ ברעג. רייַע געדענקט ווי דורכ א נעפל, ווי עס זייַנענ געלאָפנ זיי צוהילפ די רויטפלאָטלער פונ דער ברעג-שוצ, ווי מע האָט זי ארייַנגעטראָגנ אינ עפעס א צימער, ווי מע האָט זי געמינטערט, ווי איבערנ קערפער האָט זיכ ענדלעכ צעגאָסנ אזא מילדע, טייַערע ווארעמקייַט. מער געדענקט זי קיינ זאכ ניט. זי איז געקומענ צו זיכ אינ זיבעצנ מעסלעס ארומ.

אינ דרייַ כאדאָשימ ארומ איז זי ארויס פונ שפיטאָל. די לינקע האנט האָט נאָכ שלעכט געארבעט. די פאלאנגעס פונ די פינגער אפ דעמ לינקנ פוס האָבנ זיכ שלעכט צונויפגעוואקסנ. זי האָט באקומענ א צייַגעניש, אז צו מיליטער-דינסט טויג זי שוינ מער ניט.

רייַע האָט אָבער ניט געקענט אוועק פונעמ שלאכט-לעבנ. שוינ זשע דארפ מענ מער ניט האָבנ אפנ פראָנט קיינ געניטע מעדי-צינ-טוער, וואָס זייַנענ אדורכ פייַער אונ וואסער? זי האָט באוויזנ דער קאָמיסיע: יעדנ באנדאזש, אפילע דעמ שווערסטנ, אפילע „היפאָ-קראטס היטל", קאָנ זי מאכנ מיט דער רעכטער האנט אליינ, זי קאָנ איבערבינדנ אפילע אנ אקסל, אפילע אפ די לענדנ ארופלייגנ א באנ-דאזש. נאָר קיינ זאכ האָט ניט געהאָלפנ. רייַענ האָט מענ דעמאָבי-ליזירט מיט א צייַגעניש, אז זי איז אנ אינוואליד פונ דער צווייטער גרופע.

די געשיכטע וועגנ דעמ, וויאזוי רייַע האָט זיכ דאָכ דערשלאָגנ, אז מע זאָל זי ווידער שיקנ אפנ פראָנט, וואָלט געקענט זייַנ א

מאַטעריאַל פאַר אַ גוואַלדיק שפּאַנענדיקער דערציילונג, אין וועלכער טראַגישע מאָמענטן זײַנען אָפּט אויסגעמישט מיט קאָמישע. דער פֿאַקט בלײַבט אַ פֿאַקט — רײַע האָט זיך פּאָרט דערשלאָגן אירס: מע האָט זי געשיקט אויפֿן פראָנט. דאָס מאָל אויף דער יאַבאָשע, אַלס קאָמאַנדיר פֿון אַ סאַניטאַר-ווזוואָד אין אַ פּאָלק פֿון אַ דיוויזיע, וואָס האָט דעמאָלט אָפּערירט אין קובאַן.

אין די שלאַכטן בײַ קיִעווסקאַיאַ איז זי צום דריטן מאָל שווער פאַרוווּנדעטע געוואָרן. דאָס איז געווען די זיבעטע וווּנד, כּולל די קאָנטוזיעס. צוויי קוילן שטעקן נאָך ביז הײַנט צו טאָג אין איר רעכטן פֿוס, ווײַל פֿון שלאַכט-פֿעלד איז זי ניט אַוועק. און אין פֿיר טעג אַרום איז שוין געווען שפּעט צו אָפּערירן.

דאָס וואָלט נאָך געווען אַ האַלבע צרה. אין שפּיטאָל זײַנען אָבער די דאָקטוירים ווידער געקומען צום אויספֿיר, אַז זי איז אַן אינוואַליד פֿון דער צווייטער גרופּע און האָבן זיך געקליבן שיקן זי אויף אַ מעדיציניש‌ער קאָמיסיע, כּדי זי צו דעמאָביליזירן. רײַע האָט אָבער באַצײַטנס אָנגענומען די נייטיקע מיטלען און האָט ווידער אויסגעפֿירט אירס.

דאָס מאָל האָט מען זי באַשטימט אַלס עלטערן מיליטערישן פֿעלדשער אין אַ גוואַרדייִשן טייל, וואָס האָט אָפּערירט אויף דער נאָוואָראָסיִיסקער „קליינער ערד". דאָ האָט זי מילכאָמע געהאַלטן ביז דעם מאָמענט, ווען מע האָט די דײַטשן פֿאַרטריבן פֿון נאָוואָראָסיִיסק. דערנאָך האָט זי זיך באַטייליקט אין נעמען די סטאַניצעס ראַיעווסקאַיאַ און אַנאַפּסקאַיאַ, אין באַפֿרײַען אַנאַפּע און טאַמאַן. פֿון אַנאַפּע איז זי געפֿאָרן מיט אַ דעסאַנט צום טאַמאַנער לאַנד-צונג: דער מאָטאָבאָט, אויף וועלכן זי איז געפֿאָרן, האָט זיך אויפֿגעריסן אויף אַ מינע און איז דערטרונקען געוואָרן. אַראָפּגעוואָרפֿן פֿון זיך די זאַכן, איז רײַע בעשאָלעם דורכגעשווּמען דעם קילאָמעטער, וואָס איז געבליבן ביזן ברעג.

שוין באַם פאַרנעמען טאַמאַן איז זי ווידער קאָנטוזיעט געוואָרן און פאַרשאָטן געוואָרן מיט ערד. עס האָבן זיך געעפנט די אַלטע וווּנדן, און מע האָט זי ווידער געשיקט אַפּ קאָמיסיע. זי האָט אָבער ווידער באַוויזן ווונדער פון געשיקטקייט און דיפּלאָמאַטיע, און אָנ-שטאָט זי צו דעמאָביליזירן, האָט מען זי געשיקט אַלס נאַטשאַלניק פונעם אופנעם-צימער פון דער נ-ער כירורגישער גרופּע מאַנעווער-שפּן, ווו איך האָב זיך טאַקע מיט איר באַגעגנט. רייע האָט גע-בענקט נאָך פראָנט. זי האָט געהאַלטן, אַז איר נייע אַרבעט איז צופיל אין הינטערלאַנד, האַגאַם פון דער דייטשישער שוץ-ליניע האָבן זי אָפּגעטיילט בלויז די עטלעכע מייל דורכגוס. און ווען רייע האָט זיך דערוווּסט, אַז עס גרייט זיך אַ נייע דעסאַנט-אָפּעראַציע, האָט זי זיך אײַנגעבעטן, מע זאָל זי פון איר „הינטערלאַנד"-אַרבעט אַוועקשיקן אַפּ דער פאָדערשטער פייער-ליניע.

דאָס איז אַלץ, וואָס איך קאָן דערציילן וועגן דעם עלטערן גוואַרדיע-לייטענאַנט פון מעדיצין-דינסט ראַיסע הייכבערג, וועגן איר מוטיקייט, פלאַמיקער ליבע צום היימלאַנד, הייסער סינע צום פיינט.

צוויי העלדנ

געשטאלטנ פונ צוויי העלדישע יידישע קריגער קומענ אופ פאו
מיר, ווענ איכ דערמאָנ זיכ אָנ דעם אָנהייב אונ סאָפ פונ דע
רומפולער פארטיידיקונג פונ סעוואסטאָפּאָל: דער קאָמיסאר פונ דע
ניקאָלייעווקער ברעג-באטאריי סאווע מוליער אונ דער פארטרעטע
פונעם קאָמאנדיר פונ דער לעגענדארער טשאפּייעווער דיוויזיע-
דער פּאָלקאָווניק גראָסמאנ, וואָס אינ זיינ רעשוס איז געווענ ז
ארטילעריע פונ דער דיוויזיע.

דעם דרייצנטנ אָקטיאבער 1941 האָט די באטאריי, וואָס א
געשטאנענ אינ דאָרפ ניקאָלייעווקע, צומ ערשטנ מאָל גענומענ בא
שיסנ דאָס דייטשישע מיליטער. אזוי האָט זיכ אָנגעהויבנ די סעוואס
טאָפּאָלער פארטיידיקונג.

אויב עמעצער וואָלט פאר דער מילכאָמע דערציילט א קריגנ
טעאָרעטיקער, קעגנ וועלכע פיינטלעכע קרעפטנ אונ אינ וועלכ
באדינגונגענ עס וועט אויסקומענ צו קעמפנ דער ניקאָלייעווקע
באטאריי, וואָלט דער דאָזיקער קריגס-טעאָרעטיקער געוויס נאָר
קנייטש געטאָנ מיט די אקסלענ אונ וואָלט עס אָנגענומענ פאר
ווילדער אויסטראכטעניש.

דאָס זיינענ אָבער געווענ שווארציאמישע ארטילעריסטנ, א
פארטיידיקט האָבנ זיי זייער סעוואסטאָפּאָל, דעריבער טאקע האָ
זיי אינ יענע אומפארגעסלעכע טעג אזוי מוטיק אונ פעסט באגעג

דעם מוירעדיקן קלאַפּ, וואָס מיט א פּאָר טעג פריִער וואָלטן זיי
אַליין געהאלטן פאר אומעגלעך אזוינס אויסצוהאלטן.
דריי טעג און דריי נעכט נאָכאנאנד, אָן אָפּרו, אָן שלאָף האָט
די באטאריי־מאנשאפט באשאָסן די אָנגרייפנדיקע כמארעס פאשיס-
טישע טאנקען און שיקערע האָרדעס. אפ די צעגליטע הארמאטנ-
רערן האָט זיך די פארב געבלאָזן אין פּענכערס און אראָפּגעקראָכן
שטיקערווייז, מע האָט זיי געמוזט אָן אופהער אָפּקילן מיט שמאטעס,
איינגעטונקטע אין קאלט וואסער. געטראָפן דורך שפּליטערס פון
סנאריאדן און מינעס, זיינען מענטשן געפאלן שווייגנדיק, אָן
קרעכצן, פונקט אזוי שווייגנדיק האָבן זייערע ערטער פארנומען
אנדערע שלאכטלייט און האָבן פאָרגעזעצט זייער ארבעט — געקלאפּט
איבער די פאשיסטן, וואָס האָבן געשטורעמט די באטאריי.
די באטאריי האָט פארשטעלט די דייטשן דעם וועג צו סעוואס-
אָפּאָל. זי האָט געהאט א באפעל פון דער קאָמאנדשאפט: אום יעדן
רייז זיך האלטן וואָס לענגער און וואָס לענגער פארהאלטן די
ייטשן, קעדיי געבן אונדזער מיליטער די מעגלעכקייט איבעריקע
טלעכע שאָ אָדער עטלעכע טעג צו פארפולקומען די פארטיידיקונגס-
יניע. די פאראנטוואָרטלעכקייט פאר דעם, אז דער דאָזיקער באפעל
אָל אויסגעפילט ווערן פינקטלעך, איז געלעגן אין דער ערשטער ריי
פן קאָמאנדיר און אפן קאָמיסאר פון דער באטאריי. און ביידע
אָבן געטאָן אלץ, וואָס מע קאָן נאָר פאָדערן פון דעם בעסטן
אָמאנדיר און פון דעם בעסטן קאָמיסאר.
בייס אָט דער טראגיש־דערהייבענער שלאכט איז סאווע מוליער
עוועזן אין די סאמע געפערלעכסטע ערטער. דער, וואָס איז כאָטש
יין מאָל געוועזן אין שלאכט, ווייסט גוט, וואָס הייסט פאר יעדן
פילע פארן סאמע דרייסטן און מוטיקן שלאכטמאן, צו דער צייט
ערהערן א מונטער וואָרט, א פריילעכן וויץ, א שלאכט-לאָזונג, אָדער
פילע פאָשעט דערפילן, אז דאָ, לעבן אים, שטייט זיין קאָמיסאר.

און דער גרויסער פּאַרדינסט פונעם קאָמיסאַר סאַווע מוליער איז
וואָס אין מעשעכ פון אַלע דרײַ מעסלעס, וואָס עס האָט געדויערן
די ביטערע שלאַכט מיט די אָנגרײַפנדיקע האָרדעס דײַטשן, האָט ד
באַטאַריי-מאַנשאַפט קיין איין מאָל קיין ציטער ניט געטאָן, או
קיין איין רעגע ניט פאַרלוירן דעם גלויבן אין זיך, אין דע
קראַפט פון זייער געווער, אין דער גערעכטיקײַט פון זייע
קאַמף.

אין דרײַ מעסלעס אַרום איז אָנגעקומען אַ באַפעל פון דע
קאָמאַנדשאַפט: די באַטאַריי האָט איר אויפגאַבע רומפול אויסגעפילט
איצט האָבן אַלע לעבן געבליבענע פאַרטיידיקער פון דער באַטאַר
געדאַרפט זי פאַרלאָזן און זיך אַרײַנזעצן אין דער ספּעציעל צוגע
שיקטער שיף.

אַלע זײַנען אַרויף אַף דער שיף, בלויז דער קאָמאַנדיר פון דע
באַטאַריי דער לייטענאַנט זאַיקע און איר קאָמיסאַר סאַווע מוליע
זײַנען געבליבן, קעדיי געבן זייערע שלאַכטלײַט אַ מעגלעכקײַט זי
צו ראַטעווען.

די שיף איז אַוועק. פון דעם מאָמענט אָן האָט שוין דער בר
געהערט צום סוינע. מיט ליבע און האַרצקלעמעניש האָבן די שלאַכ
לײַט געקוקט אַף די איינזאַמע פיגורן פון זייער קאָמאַנדיר, וו
איז געבליבן לעבן קוילנוואַרפער, און פונעם קאָמיסאַר, וואָס איז ג
שטאַנען בײַ דעם איינציקן גאַנץ געבליבענעם האַרמאַט.

אין אַ שטיקל צײַט אַרום האָבן די דײַטשן פאַרשטאַנען,
מע האָט זיי אָפּגענאַרט און האָבן אַ שפּאַר געטאָן אַף דער באַטאַר
אין עטלעכע כאַדאָשים אַרום נאָך דעם דאָזיקן טאָג האָט דרו
אונדזער פראָנט-ליניע, אין פיל הונדערטער קילאָמעטער פון סעוואַ
טאָפּאָל, זיך דורכגעקליבן אַ באַוואַקסענער און אויסגעדאַרטער מענט
דאָס איז געווען סאַווע מוליער. אין סאַמע לעצטן מאָמענט, וו
דער טויט איז שוין געווען פאַר די אויגן, האָט זיך אים אײַנג

געבנ זיכ צו ראטעווענ. עטלעכע כאדאָשימ האָט ער זיכ צופוס גע-
גאנוועט איבער די מעקוימעס, ווו עס זײַנענ געווענ דײַטשנ, אונ
האָט זיכ דערקליבנ צו די אייגענע, קעדיי ווײַטער פּאָרצוזעצנ
דעמ קאמפּ קעגנ די פּארהאסטע פּארכאפּער, דעמ קאמפּ, וועלכנ ער
האָט אזוי העלדיש אָנגעהויבנ דעמ דרײַצנטנ אָקטיאבער 1941.

ווענג דעמ פּאָלקאָווניק גראָכמאנ האָב איכ געהערט אינ סעוואס-
טאָפּאָל נאָכ דעמלט, ווענ די טשאפּײַעווער דיוויזיע האָט פּארטיידיקט
אָדעס. מיטנ פּאָלקאָווניק האָב איכ זיכ אָבער באגעגנט אונ באקאנט
ערשט אינ סעוואסטאָפּאָל.

דאָס איז געווענ נית קיינ הויכער, א געפּאקטער ברונעט מיט א
קלוג אונ לעבעדיק פּאָנעמ, א מענטש מיט א זעלטענער ארבעטס-
פּעיִקײַט, גרויסער מוטיקייט אונ גרענעצלאָזער ליבע צומ לעבנ. אינ
די פּול געפּאקטע קעשענעס פונ זײַנ פּעלצל האָט מענ אלעמאָל גע-
קענט געפינענ א באנד שעלי אָדער בײַראָנ, אונ דער גרעסטער נאכעס-
רועכ איז פאר אימ געווענ צו באגעגענענ א מענטשנ, מיט וועלכנ
ער זאָל זיכ קענענ פּראקטיקירנ אינ ריידנ ענגליש.

איכ געדענק, ווי אינ די אינקערמאנער שטאָלניעס, סאכאקל
עטלעכע קילאָמעטער פונ דער פראָנט-ליניע, האָבנ די פּארטיידיקער
פונ סעוואסטאָפּאָל געפײַערט דעמ 24-טנ יאָרטאָג פונ דער עקזיס-
טענצ פונ דער טשאפּײַעווער דיוויזיע. דער פּאָלקאָווניק גראָסמאנ
איז אפ דעמ דאָזיקנ יאָמטעוו געווענ אי דער באלסימכע אי דער
באלעבאָס. א נײַנקער אָרדענ פונ דער רויטער פּאָנ האָט אראָפּגע-
לויכטנ פונ זײַנ גימנאסטיאָרקע. גראָסמאנ האָט אופגענומענ די געסט
מיט אזויפיל הארציקײַט אונ פרייד, ווי דאָס אלצ וואָלט פּאָרגעקו-
מענ ערגעצ ווײַט פונ פראָנט, אינ א ווארעמער, היימלעכער שטוב.

— אז מע מאכט שוינ יאָ יאָמטעוו, איז זאָל זײַנ קעיאד-האמע-
לעכ, ווי ס׳באדארפ צו זײַנ! — האָט ער מיר געזאָגט אונ מיט גע-
רעכטנ שטאָלצ (דאָס איז דאָכ געווענ אינ באלאגערטנ אונ בלאָקירטנ

סעוואסטאָפּאָל, אפנ זיבעטנ כוידעש פונ דער פארטיידיקונג) פאָרגע-לייגט מיר א שטיק עמעסנ טאָרט.

ער האָט ביכלאל אלץ ליב געהאט צו טאָנ „ווי ס׳באדארפ צו זייַנ”: אי מעכאבעד זייַנ מענטשנ, ווי ס׳באדארפ צו זייַנ, אי כאווערנ זיכ מיט מענטשנ, ווי ס׳באדארפ צו זייַנ, אי לערנענ מענטשנ, ווי ס׳באדארפ צו זייַנ, אי מילכאָמע האלטנ קעגנ דעמ סוינע ניט אפ לעבנ, נאָר אפ טויט, ווי ס׳באדארפ צו זייַנ.

ניט אומזיסט איז זייַנ נאָמענ אפ שטענדיק אריַינ אינעמ רומ-פולנ צעטל פארטיידיקער פונ סעוואסטאָפּאָל. אונטער זייַנ אָנפירונג האָבנ די ארטילעריסטנ פונ דער טשאפּיַיעווער דיוויזיע געשלאָגנ די פאשיסטנ בא אָדעס אונ בא סעוואסטאָפּאָל, געשלאָגנ, ווי ס׳באדארפ צו זייַנ.

אונ ווענ ס׳איז געקומענ זייַנ לעצטע שאָ, האָט דער פּאָלקאָווניק גראָסמאנ באוויזנ, אז ער קענ ניט נאָר לעבנ אונ קעמפנ ווי ס׳באדארפ צו זייַנ, נאָר אויכ שטארבנ, ווי ס׳פּאסט פאר א פריַיענ אונ שטאָלצנ קריגער.

דאָס איז געווענ אינעמ לעצטנ טאָג פונ דער סעוואסטאָפּאָלער פארטיידיקונג. די דיַיטשנ זייַנענ שוינ געווענ אינ שטאָט. א גרופּקע אונדזערע מענטשנ האָבנ זיכ נאָכ פארטיידיקט באמ שטילנ יאמ-ברעג, וויַיט פונ דער שטאָט. ארומ אונ ארומ זייַנענ געווענ סאָנימ. ס׳איז געווענ קלאָר, אז די פונ אונדזערע שלאכטליַיט, וועלכע עס האָט זיכ ביז איצט ניט איַינגעגעבנ צו עוואקוירנ, האָבנ שוינ ניט וואָס צו טראכטנ וועגנ ראטעווענ זיכ. די קוילנ אונ סנאריאדנ האָבנ זיכ שוינ קימאט אויסגעלאָזנ.

דעמלט האָט דער פּאָלקאָווניק גראָסמאנ געזאָגט: „ניינ, ניטאָ פאר קיינ ארטילעריסט קיינ מער בעקאָוועדיקער טויט, ווי דער טויט באמ הארמאט”.

ער האָט א שמייכל געטאָנ, א מאכ געטאָנ מיטנ קאָפּ צו די, וואָס זייַנענ געבליבנ אינ בלינדאזש, איז ארויס אינ דרויסנ אונ האָט

זיך געשטעלט פאר אן אָנצילער בא איינעם פון די נאָך גאנץ גע־בליבענע הארמאטן.

די ווײַטערדיקע ידיעס וועגן אים זײַנען ניט קיין קלאָרע. איינע זאָגן, אז אים האָט דערהארגעט א שפּליטער פון א סנאריאד, די צווייטע, — א שפּליטער פון א מינע. די דריטע זאָגן, אז ער איז אומגעקומען פון אן אווטאָמאטן־פייער.

איינס איז קלאָר פאר אלעמען: דער פּאָלקאָווניק גראָסמאן האָט געלעבט, האָט געקעמפט און איז אומגעקומען, ווי עס פּאסט פאר א מוטיקן סאָוועטישן קריגער.

וועגן צעזאַר קוניקאָוו

איר וועט אין אָט דעם ביכל ניט איינמאָל באַגעגענען דעם נאָמען פֿונעם העלד פֿון סאָוועטנפֿאַרבאַנד צעזאַר לוואָוויטש קוניקאָוו. איר וועט זיך אָנשטויסן אויף די געאָגראַפֿישע נעמען: „קליינע ערד", סטאַניטשקאַ, מיסכאַקאָ. מיר ווילט זיך, אַז אויך בײַ אײַך זאָל דער דאָזיקער נאָמען און די דאָזיקע ערטער אַרויסרופֿן די זעלבע געפֿילן פֿון גרענעצלאָזער אַכטונג און שטאָלץ, וועלכע זיי רופֿן אַרויס בײַ יעדן אָנטיילנעמער פֿון דער העלדישער פֿאַרטיידיקונג פֿון קאַווקאַז.

צוערשט אַ פּאָר ווערטער וועגן דער געשיכטע פֿון די שלאַכטן פֿאַר נאָוואָראָסייסק.

אין דעם באַפֿעל פֿון 16 סענטיאַבער 1943 האָט דער כאַווער סטאַלין געזאָגט:

„די שיפֿן פֿון שוואַרציאַמישן פֿלאָט... גיבן אַ סאַליוט פֿון צוועלף זאַלפֿן לעקאָווד דעם מיליטער און די שיפֿן, וואָס האָבן באַפֿרײַט פֿון דײַטשיש-פֿאַשיסטישן יאָך די צווייטע באַזע פֿונעם שוואַרציאַמישן מיליטערישן יאַם-פֿלאָט — נאָוואָראָסייסק".

פּונקט אַזוי, ווי סעוואַסטאָפּאָל קאָנטראָלירט דעם מײַרעוו-טייל פֿונעם שוואַרצן יאַם, אַזוי האַלט נאָוואָראָסייסק אונטערן קאָנטראָל זײַן גאַנצע מיזרעכדיקע העלפֿט.

די גרויסע און טיפֿע נאָוואָראָסייסקער — זי הייסט אויך צעמעסער — בוכטע קאָן אויפֿנעמען קריגס-שיפֿן פֿון אַלע קלאַסן, ביז אַ

ינקאָר אײַנגעשלאָסנ. די שיפרעמאָנט-װאַרשטאַטנ, װאָס זײַנען געװענ אינ נאָװאָראָסיִיסק, האָבנ געקענט דורכפירנ דעמ קאָמפּליצירטסטנ שיפ-רעמאָנט.

די באַדײַטונג פונ נאָװאָראָסיִיסק האָט זיכ אָבער ניט אויסגעשעפּט בלויז דערמיט, װאָס ער איז געװענ די װײַטע באַזע פונעמ שװאַרציאַמישנ פלאָט.

נאָװאָראָסיִיסק האָט א קאָלאָסאַלע פאָלקסװירטשאַפטלעכע באַדײַטונג. דאָס איז א גרויסער אינדוסטריִעלער צענטער און אַנ ערשט-קלאַסיקער האַנדלס-פּאָרט. זײַנע צעמענט-זאַװאָדנ האָבנ געגעבנ באַ א פערטל פונ דער פאַרבאַנדישער פּראָדוקציִע פונ דעמ דאָזיקנ בױ-מאַטעריאַל. זײַנ עלעװאַטאָר איז לויט דער גרייס און אויסשטאַטונג געװענ דער צװייטער אינ דער װעלט און האָט אינ משך פונ א יאָר באַאַרבעט קימאַט א האַלבנ מיליאַרד פּוד טװוּע. קובאַנער טװוּע, נאָװאָראָסיִיסקער צעמענט, די װאַלד-רײַכטימער פונ צאָפנ-קאַװקאַז, סיװאַשער זאַלצ, צאָפנ-קאַװקאַזער נאַפּט זײַנענ דורכגעגאַנגענ דורכנ נאָװאָראָסיִיסקער פּאָרט.

די דײַטשיש-פאַשיסטישע קאָמאַנדשאַפט האָט זייער גוט געװוּסט און אָפּגעשאַצט די ערשטראַנגיקע מיליטערישע און עקאָנאָמישע באַדײַטונג פונ נאָװאָראָסיִיסק. דערמיט דערקלערט זיכ טאַקע דער פאַרביטערטער קאַמפּ פאַר דעמ דאָזיקנ פּאָרט, װאָס האָט געדויערט א גאַנצ יאָר. אינ סענטיאַבער 1942 האָבנ די דײַטשנ א װאָרפ געטאָנ קעגנ דער דאָזיקער שטאָט זייערע בעסטע טיילנ. זיי האָבנ באַשלאָסנ אומ יעדנ פּרײַז צו פאַרכאַפּנ די צעמעסער בוכטע. דאָס װאָלט געשמידט די אָפּעראַציעס פונ אונדזער פלאָט אינעמ גאַנצנ מיזרעכ-טייל פונעמ שװאַרצנ יאַמ און װאָלט געגעבנ די דײַטשנ א מעגלעכקײַט מיטנ יאַמ אַרײַנפירנ אַפּ צאָפנ-קאַװקאַז מיליטער, באַװאָפענונג און אַרויספירנ פונ קובאַנ טװוּע, נאַפּט, א.א.וו.

אינ פאַרביטערטע שלאַכטנ האָבנ די שלאַכטלײַט פונ דער מאָװעטישער

אַרמײ אונ די שוואַרציאַמישע קריגער פאַרטיידיקט די שטאָט נאָוואָראָסײסק. די אויסרעכענונגענ פונ דער דײַטשישער קאָמאַנדשאַפט זײַנענ דורכגעפאַלנ. מאַכמעס דעמ איבערוואָג אינ לעבעדיקער קראַפט אונ טעכניק האָט זיכ די דײַטשנ אײַנגעגעבנ צו פאַרכאַפנ נאָוואָראָסײסק, אָבער ווײַטער האָט מענ זײ ניט געלאָזנ. איינער פונ די צוויי נאָוואָראָסײסקער צעמענט-זאַוואָדנ איז די גאַנצע צײַט געבליבנ בא אונדז אינ די הענט. די סאָוועטישע שלאַכטלײַט האָבנ אָפגעשטעלט דעמ סוינע אונ האָבנ אימ ניט געלאָזט פאַרכאַפנ די צעמעסער בוכטע. דאָ איז אָפגעשטעלט געוואָרנ די פאָרויסבאַוועגונג פונ די דײַטשנ איבערנ קאַווקאַזער ברעגלאַנד פונעמ שוואַרצנ יאַמ. אונדזער ברעג-אַרטילעריע האָט א יאָר צײַט נאָכאַנאַנד געהאַלטנ אונטער איר פײַער די בוכטע אונ האָט ניט געגעבנ די דײַטשנ קיינ מעגלעכקײַט זיכ צו באַנוצנ מיטנ נאָוואָראָסײסקער פאָרט, האַגאַמ אַלע זײַנע פּילצאָליקע אַנקער-סטאַנציעס האָבנ זיכ געפונענ באַמ סוינע אינ די הענט. קיינ איינ דײַטשישע שיפ האָט זיכ אינ מעשעכ פונ אָט דעמ יאָר ניט באַוויזנ אינ נאָוואָראָסײסק. דאָס האָט געשפּילט א ביז גאָר וויכטיקע ראָליע ווינטער 1942—1943, ווענ די סאָוועטישע אַרמײ האָט גענומענ טרײַבנ די דײַטשנ פונ קאַווקאַז.

האַרבסט 1942 האָבנ די דײַטשנ געפרוווט מיט א טיפנ אַרומרינגלונג-מאַנעווער פאַרטרײַבנ אונדז פונעמ מיזרעכ-ברעג פונ דער צעמעסער בוכטע. דאָס האָט זיכ זײ אָבער ניט אײַנגעגעבנ. אונ אינ פעוורַאַל 1943 האָט אַנ אָטריאַד יאַמ-אינפאַנטעריע, אינ רעזולטאַט פונ א האָזעדיק-דרייסטער דעסאַנט-אָפּעראַציע, זיכ אַרויסגעזעצט בא די דײַטשנ אינ הינטערלאַנד, אָפנ מײַרעוו-ברעג פונ דער בוכטע, אינ דער נאָוואָראָסײכקער פאָרשטאָט סטאַניטשקאַ. אַזויאַרומ זײַנענ בײס די פאַרביטערטע שלאַכטנ פאַר קאַווקאַז ביידע ברעגנ פונ דער בוכטע געווענ אינ אונדזערע הענט. דאָס פאַרכאַפנ סטאַניטשקאַ אונ דערנאָכ מיסכאַקאָ איז געווענ דער אָנהייב פונ דער לעגענדאַרער

נאָוואָראָסיִסקער „קליינער ערד". דאָס האָט פארלייַכטערט די אופגאבע צו באפרייַען ענדגילטיק נאָוואָראָסיִסק און דערנאָך אויך דעם טאמאנער האלב-אינדזל פון די פאשיסטישע פארכאפער.

דער דעסאנט אין סטאניטשקא און די אנטשטייונג פון דער „קליינער ערד" זייַנען ענג פארבונדן מיטן נאָמען פון צעזאר קוניקאָוו.

צווישן די אלע העלדישע זין און טעכטער פונעם יידישן פאָלק, וועגן וועלכע איך דערצייל אין דעם דאָזיקן ביכל, איז קוניקאָוו דער איינציקער, מיט וועלכן איך בין פערזענלעך ניט געווען באקענט. געזען האָב איך אים בלויז איין מאָל, א שטיק צייַט פאר דער מילכאָמע, און טאקע ניט מער, ווי געזען.

דאָס איז געווען אָדער סאָף 1938, אָדער אָנהייב 1939. איך בין ארייַן אין רעדאקציע פון דער צייַטונג „מאשינאָסטראָיעניע" („מאשינבויונג") צו זען זיך מיט מייַנעם א גוטנפרייַנט, וואָס האָט דאָרט געארבעט. ער איז גראָד געזעסן באַם רעדאקטאָר, און כ'האָב בא א שאָ צייַט געמוזטווארטן אַף אים.

איך האָב געוווּסט, אז דער רעדאקטאָר פון „מאשינאָסטראָיעניע" איז אַף צייַטונגס-ארבעט געקומען ערשט ניט לאנג, אז ער איז אן אינזשעניער און א זון פון אן אינזשעניער; אז אין דער יוגנט (דאָס הייסט, נאָך ערשט ניט לאנג, ווייַל געבוירן געוואָרן איז ער אין 1909) איז קוניקאָוו געווען אַף קאָמיוגישער ארבעט — אָנגעפירט מיט דער קאָמיוגישער אָרגאניזאציע פונעם מאָסקווער טאָרמאָז-זאוואָד. דערנאָך האָט ער געדינט אין פלאָט, געענדיקט די אינדוסטריִעלע אקאדעמיע, אין אן אויסערגעווייַנלעך קורצן טערמין דורכגעגאנגען דעם וועג פון א וואכטע-מייַסטער א פראקטיקאנט ביז א הויפט-טעכנאָלאָג פונעם זאוואָד פון שלייַף-ווערקשטעלן. צו אכט און צוואנציק יאָר איז ער שוין געווען דער שעף פונעם טעכנאָלאָגישן אָפטייל פונעם פאָלקאָמאט פאר מאשינבויונג. דערנאָך האָט קוניקאָוו בא א האלב יאָר צייַט אָנגעפירט מיטן צענטראלן וויסנשאפטלעך-פאָרשערישן אינס-

טיטוט פונ מאשינבוי-טעכנאָלאָגיע, דערנאָכ איז ער באשטימט געוואָרנ פארנ רעדאקטאָר פונ דער צייַטונג „מאשינאָסטראָיעניע".

א מענטש מיט אומגעהייערע אקשאָנעס, קאָלאָסאלער וויסנגירי-קייַט, גוואלדיקער באגאבטקייַט, סיסטעמאטישקייַט אונ ארבעטספּעיִקייַט האָט ער פונעם ערשטנ טאָג אָנ געטאָנ אלצ, קעדיי צו ווערנ א קוואַ-ליפיצירטער צייַטונגס-טוער.

איכ האָב שוינ געהאט פארלאָרנ דעם געדולד אונ זיכ געקליבנ אוועקגיינ, ווענ עס האָט זיכ געעפנט די טיר פונ קאבינעט אונ מייַנ כאווער איז ארויס. אינ אָט דער קורצער רעגע האָב איכ דערזענ באמ רעדאקטערישנ טיש א מענטשנ פונ א יאָר נייַנ אונ צוואנציק — דרייַסיק, מיט א פּאָר ברייטע אקסל, מיט א קייַלעכדיקנ געגאָלטנ קאָפּ אונ מיט זייער א רויִק פּאָנעם.

דאָס איז עס געווענ דאָס איינציקע מאָל, ווענ איכ האָב געזענ קוניקאָוונ. ווער האָט עס דעמלט גאָר געקענט טראכטנ, אז דער דאָ-זיקער יונגער מענטש איז ניט נאָר א באגאבטער אינזשעניער אונ אָרגאניזאטאָר, נאָר אויכ א טאלאנטירטער אָפיצער.

נאָכ בייס די ביטערע שלאכטנ באמ דניעפּער הארבסט 1941 האָט מענ מיר דערציילט וועגנ א דרייסטנ קאָמאנדיר פונ א דיווערסאנ-טישנ שווימ-אָטריאד — קוניקאָוו. איכ האָב, נאטירלעכ, אפילע פאָר-שטעלנ זיכ ניט געקענט, אז דאָס איז דער זעלבער מענטש, וועלכנ איכ האָב ערשט-אָ, מיט א פּאָר יאָר צוריק, פארבייַגייענדיק געזענ זיצנ אינעמ גרויסנ רעדאקטערישנ קאבינעט. אינ 1942 זייַנענ צו מיר דערגאנגענ קלאנגענ וועגנ איינעמ א קוניקאָוו, — א מענטש אָנ ספּעציִעלער מיליטערישער יאמ-בילדונג, — וואָס האָט אויסגעצייכנט אָנגעפירט מיט אנ אָטריאד האלבגליסערס פונ דער אזאָווער קריגס-פלאָטיליע. איכ האָב געוווּסט, אז שפּעטער, ווענ דער פראָנט האָט זיכ איבער-גערוקט דאָרעמ-צו, איז דער מאיאָר קוניקאָוו באשטימט געוואָרנ פארנ קאָמאנדיר פונ א ספּעציִעלנ באטאליאָנ יאמ-אינפאנטעריע אונ אז אינ

העלד פון סאָוועטנפאַרבאַנד צ. ל. קוניקאָוו

מעשעכ פונ א גאָר קורצער צײַט איז ער געוואָרנ אײנער פונ די בעסטע אונ רומפולסטע קאָמאנדירנ פונ דער שווארציאמישער יאמ-אינפאנטעריע. ניט אײנ מאָל אונ ניט צוויי מאָל האָט זײַנ באטאליאָנ מיט קאָוועד אויסגעפילט שלאכט-אופגעבונגענ, וואָס ניט יעדער פאָלק איז זיי בעקויעכ אויסצופילנ.

דער געוועזענער קאָמיסאר פונ קוניקאָווס באטאליאָנ מאיאָר פארפיאָנאָוו האָט מיר דערציילט, וויאזוי דער קאָמאנדיר פלעגט אופהייבנ זײַנע מענטשנ אינ אטאקע מיט דער קאָמאנדע: „די אנקערס ארופ!" דערהערט די דאָזיקע יאמ-קאָמאנדע, פלעגנ די מאטראָסנ, — די שלאכט-אומשטענדנ האָבנ זיי געצוווּנגענ אָנטאָנ כאקי-קליידער פונ דער אינפאנטעריע,—צעשפיליענ זייערע אויסגעצוויטעטע, דורכגעשוויצטע אונ פארשטויבטע גימנאסטיאָרקעס, דער סוינע זאָל דערזענ זייערע געשטרייפטע יאמ-לײַבלעכ, באהאלטנ אינ די קעשענעס די פילאָטקעס אונ אָנטאָנ די מאטראָסישע היטלענ מיט די גאָלדענע אנקערס אונ לאנגע פלאטערנדיקע סטענגעס. זאָלנ די פאשיסטנ וויסנ, אז אינ אטאקע גייט דער גרויזאמער „געשטרייפטער טויט", דער „שווארצער וואָלקנ", די „שווארצע קאָמיסארנ", — אזוי האָבנ דעמ סוינעס סאָלדאטנ אָנגערופנ אונדזערע יאמלײַט, פאר וועלכע זיי האָבנ געציטערט איימאס-מאָוועס.

פאָרויס פונ זײַנ באטאליאָנ איז געגאנגענ דער מאיאָר קוניקאָוו מיטנ שווארצנ מאטראָסישנ היטל אפנ קאָפּ.

הײַנט די „אווטאָטאטשאנקע", וועלכע קוניקאָוו האָט צוגעטראכט אונ באוואָפנט מיט איר זײַנ באטאליאָנ בייס די שווערע שלאכטנ אפנ קובאנ אינ 1942. אָט וואָס עס דערציילט וועגנ דעמ אינ זײַנ ביכל „די יאמ-אינפאנטעריע גייט" דער מיליטערישער זשורנאליסט ג. פאָדאָלקא:

„אפנ זיקאָרנ איז געקומענ די טאטשאנקע, די טרײַע באגלייטערנ פונעמ בירגער-קריג. אונ גלײַכ איז דורכגעפלויגנ א געדאנק, וואָס האָט אימ אזש א הייב געטאָנ פונ אָרט:

— אפּ א לאַסט-אויטאָמאָביל אוועקשטעלן א קוילנוואַרפער און א שפּאַציר טאָן אפּ דער דאָזיקער מעכאַניזירטער טאַטשאַנקע איבערן סוינעס הינטערלאַנד... און אויב א קויל וועט טרעפן אין אויטאָמאָביל? דאַרף מען מאַכן אַזוי, אַז עס זאָל ניט טרעפן. אַלץ דאַרף דורכגעפירט ווערן אומגעריכט, שנעל און דרייסט.

די אויפגאַבע איז אין גרונט געלייזט. עס בלייבן דעטאַלן, אויך זיי זיינען געפונען געוואָרן אפּ מאָרגן אינדערפרי. צום קאַבינע-דעקל פון אן אָנדערהאַלבן-טאָניקער לאַסט-מאַשין זיינען צוגעפעסטיקט געוואָרן צוויי קוילנוואַרפערס, ניט לענגוויס דער מאַשין, נאָר אונטער א שאַרפן ווינקל. קוניקאָוו איז אריין אין מאַשין, האָט אויסגעפרוווט איין קוילנוואַרפער, דעם צווייטן, זיך פאָרגעשטעלט, וויאַזוי די מאַשין וועט זיך טראָגן און באַשיסן דעם סוינס מיט א האָגל קוילן.

נאָך דעם קאָמבאַטס יעדער באַוועגונג האָבן אויפמערקזאַם נאָכגעשפּירט די קוילנוואַרפלער קלימענקאָ און לאַווריענטיעוו.

— מע באַדאַרף א גאָל טאָן די פּריצן, האַ, קלימענקאָ?

— וויאַזוי, כאַוועד מאַיאָר?

— די טאַטשאַנקע געדענקסטו? דאָס בילד „טשאַפּייעוו" האָסטו געזען? נו, איז אָט דאָס-אָ איז אונדזער טאַטשאַנקע. אויב איך האָט כיישעק, קען מען זי אויספּרוּוון. נאָך מיטיק וועלן מיר זיך צוכאַפּן אין סטאַראָקאָזאַטשי. דאָרט איז פאַראַן א היפּש ביסל דייטשן.

— מירן זיך צוכאַפּן! — האָבן איינגעשטימט די קוילנוואַרפלערס.

— ווי קוקט אפּ דעם דער שאָפער? — האָט זיך קוניקאָוו געווענדט צו א רויטפלאָטלער, וואָס האָט געווישט די הענט מיט שמאַטעס.

— ער קוקט אפּ דעם מיט פאַרגעניגן... — האָט מיט א פריילעכן שמייכל געענטפערט יענער.

— נו, רעכט! אָבער קיינער טאָר דערפון ניט וויסן. ס'א מיליטערישער סאָד.

נאָך מיטיק האָט ער דערציילט דעם שעף פון שטאַב און דעם

קאָמאַנדיר פֿון דער קוילנוואַרפֿער־ראָטע וועגן זײַן אײַנפֿאַל. יענע איז ער געפֿעלן געוואָרן.

— בלײַבט איר אָנשטאָט מיר, — האָט קוניקאָוו געזאָגט צום שטאַב־שעף יורטשענקאָ, — און איך וועל מאַכן אַ וויזיט די דײַטשן. כ׳וועל זיך ניט לאַנג זאַמען...

— כאַווער מאַיאָר, — האָט זיך געווענדט צו אים דער לייטענאַנט פֿאַדייעוו. — איך בעט דאָס שטיקל אַרבעט אָנטרויען מיר. ערשטנס, איז עס מײַן ספּעציאַליטעט, און צווייטנס...

— און צווייטנס? — האָט איבערגעפֿרעגט קוניקאָוו.

— איר האָט ניט קיין רעכט צו ריזיקירן, — האָט געזאָגט פֿאַ־דייעוו, קוקנדיק דעם קאָמבאַט גלײַך אין די אויגן אַרײַן. — איר זײַנט דער קאָמאַנדיר פֿון באַטאַליאָן, און אײַער אָרט איז דאָ.

איך בין מאַסקים מיט פֿאַדייעוון, — האָט געזאָגט יורטשענקאָ.

— כאַווערים, איך פֿאַרשטיי אײַך. איך וויל אָבער, איר זאָלט מיך אויך פֿאַרשטיין. ס׳איז אַ נײַע זאַך און ניט קיין געוויינלעכע. איך האָב עס אויסגעטראַכט. און איך דאַרף גיין דער ערשטער. און וואָס וועט זײַן, טאָמער וועט איר דורכפֿאַלן און זיך ניט אומקערן? וועט מען זאָגן: דער קאָמבאַט האָט עפּעס אויסגעמײַסטערעוועט, נאָר מענטשן אומזיסט און אומגעבראַכט... וואָס וועל איך ענט־פֿערן? און כוץ אַלע זיבן זאַכן, קאָן איך פֿירן אַ מאַשין: טאָמער ווערט פֿאַרוווּנדעט דער שאָפֿער, קען איך אים פֿאַרבײַטן.

שפּאַרן זיך מיט קוניקאָוון האָט קיין זין ניט געהאַט. איז גע־בליבן, אַז עס באַטייליקן זיך אי קוניקאָוו אי פֿאַדייעוו. טאָמער ווערט פֿאַרוווּנדעט אַ קוילנוואַרפֿלער, וועט אים פֿאַדייעוו פֿאַרבײַטן.

— נעמט מיט אַ צענדליק גראַנאַטעס. זיי וועלן צוניץ קומען... — האָט געזאָגט דער קאָמאַנדיר פֿון באַטאַליאָן.

מע האָט נאָכאַמאָל דורכגעקאָנטראָלירט דעם מאָטאָר, די באַלאָ־נען, די קוילנוואַרפֿערס. אַלץ איז געווען אין אָרדענונג.

— נו, געפֿאָרנ זאָל ווערנ! — האָט פאַראָרדנט קוניקאָוו אונ זיכ אַרײַנגעזעצט אינ קאַבינע.

די מאַשינ איז צוגעפֿאָרנ צו דער פּאָדערשטער ליניע — סאַמע אַפנ ראַנד פונעמ כוטאָר סטאַראָקאָזאַטשי, אונ מיט דער גאַנצער מעגלעכער שנעלקײַט זיכ אַ ריס געטאָנ פאַרבײַ די שוצגראָבנס — סײַ די אײגענע סײַ די פרעמדע — אינ כוטאָר אַרײַנ.

אינ אַ מינוט אַרומ האָט זי זיכ ווי אַ וויכער געטראָגנ איבער דער הויפּט-גאַס. איבער קוניקאָווס קאָפּ האָבנ געפּויקט די קוילנוואַרפערס, אונ ער האָט געזענ, ווי עס פאַלנ די סאָנימ, וואָס לויפנ אַרויס פונ די הײַזער אינ גאַס. רעכטס האָט פאַרבײַגעשווינדלט אַ הויז, אַ פּאַסאַזשיר-מאַשינ. עס האָט אַ דונער געטאָנ אַנ אויפרײַס פונ אַ גראַנאַטע.

— גוט אַזוי, פאַדײעוו! — האָט אַ געשריי געטאָנ קוניקאָוו.

די קוילנוואַרפערס האָבנ ניט אויפגעהערט צו שטעפּנ. אײנע נאָכ דער צווײטער האָבנ זיכ געריסנ גראַנאַטעס. הינטער דער מאַשינ האָט זיכ אויפגעהויבנ אַזאַ וואָלקנ שטויב, אַז אויב עמעצער פונ די לעבנ געבליבענע דײַטשנ האָט יאָ געפּרוּווט שיסנ, האָט ער סײַווי טרעפנ ניט געקענט.

די מאַשינ האָט זיכ דורכגעטראָגנ גאַנצנ כוטאָר, איז ווי-דער צוגעפֿליגנ צו דער פּאָדערשטער ליניע אונ זיכ אַריבערגעכאַפּט אַפ אונדזער זײַט. ערשט באַמ שטאַב פונ באַטאַליאָנ האָט זיכ די מאַשינ אָפּגעשטעלט.

— נו, ווי? — האָט זיכ אַ וואָרפ געטאָנ צו דער מאַשינ יור-טשענקאָ.

— אויסגעצייכנט! — האָט אויסגערופנ פאַדײעוו, אָפּטרייסלענדיק דעמ געדיכטנ שיכט שטויב. — אָפּגעשוירנ אונ צוגעקעמט!

אַלע האָבנ זיכ אויסגעקערעוועט צו קוניקאָווג.

ער איז געשטאַנענ באַ דער קאַבינע אונ האָט געשמייכלט.

— הורא דעם קאָמבאט! — האָט א געשריי געטאָן פאדייעוו, און אלע האָבן אונטערגעכאפּט.

— אדאנק, כאווײרים! — האָט געזאָגט קוניקאָוו. — איצט וועלן מיר אנדערש מילכאָמע האלטן מיטן דײַטש. איך האָב שוין נאָך עפּעס צוגעטראכט.

ער האָט באוואָפנט די אווטאָמאָבילן מיט צונויפגעפּאָרטע קוילן-ווארפערס, מינענווארפערס, קעגנטאנק-ביקסן. ער האָט אוועקגעשטעלט אפּ דרײַטאָניקע לאסט-מאשינעס 45-מילימעטערדיקע הארמאטן, כאָטש די ארטילעריסטן האָבן געכויזעקט פון אזא אײַנפאל. די הארמאטן האָבן גוט געשאָסן און האָבן פארניכטעט ניט איין פײַנטלעכן טאנק. אין באטאליאָן האָט מען זיך געכאָכמעט:

— מיר האָבן איצט אן אייגענע פלאָטיליע פון יאבאָשע-שיפן. וואָס איז דען א שיף? א שווים-פלאטפאָרמע פאר ארטילעריע. וואָס איז דען אן אווטאָמאָביל? אויך א פלאטפאָרמע און אויך פאר ארטילעריע. מיר האָבן איצט אי יעגער-קאטערס (מיט קוילנווארפערס), אי טאָרפּעדן-קאטערס (מיט קעגנטאנק-ביקסן), אי מאָניטאָרן (מיט הארמאטן). היט זיך, פריצן!

יעדע „שיף” האָט זיך געהאט איר מאנשאפט: צען—צוועלף קריגער בעראָש מיט א קאָמאנדיר. די „פלאָטיליע” האָט אָפּערירט, אזוי צו זאָגן, אויסער דער פּראָגראם. דער גאנצער באטאליאָן האָט ווי פריער געפירט אקטיווע „שוץ-שלאכטן”.

ס'איז דעריבער קלאָר, פארוואָס די קאָמאנדשאפט האָט אויסגעקליבן דאפקע דעם מאיאָר צעזאר קוניקאָוו, ווען עס איז פארטראכט געוואָרן דער האָזעדיק-דרייסטער און געוואגטער דעסאנט אין סטאניטשקא, אין הינטערלאנד פון די דײַטשן, וואָס האָבן זיך געפונען אין נאָוואָראָסיסק. און מאיאָר קוניקאָוו האָט דעם גרויסן צוטרוי בארעכטיקט.

דער מאיאָר צעזאר קוניקאָוו איז אומגעקומען אין דעם טאָג,

ווען זײַן אָטריאַד, וואָס האָט זיך אַרויסגעזעצט אין סטאַניטשקאַ, האָט פעסט און ענדגילטיק פאַרמאַכט פאַר די דײַטשן דעם אַרײַנגאַנג און אַרויסגאַנג פון דער נאָוואָראָסיסקער בוכטע. פאַרן טויט האָט ער זיך דערוווּסט, אַז די רעגירונג האָט אים באַלוינט מיטן אָרדען „אַלעקסאַנדער נעווסקי" און מיטן טיטל העלד פון סאָוועטן-פאַרבאַנד. זײַנע שלאַכטלײַט האָבן זיך אַ נאָמען געגעבן קוניקאָווצעס, און דאָס שטיקל סאָוועטישע ערד, וואָס איז אָפּגעשלאָגן געוואָרן בײַ די דײַטשן, האָבן די שוואַרציאַמישע קריגער אָנגערופן „קוניקאָוו-ערד".

אין זײַן דעסאַנט-אָטריאַד האָט דער מאַיאָר קוניקאָוו אָפּגעקליבן די סאַמע דרייסטע, דערפאַרענע, געוואַגטע יאַמלײַט,—פּאַרטיידיקער פון אָדעס און סעוואַסטאָפּאָל, אָנטיילנעמער פון דער באַרימטער קערטש-פעאָדאָסיער דעסאַנט-אָפּעראַציע אין דעקאַבער 1941. טאָג און נאַכט, בײַ יעדן וועטער האָט קוניקאָוו געלערנט זײַנע שלאַכטלײַט. זיי האָבן זיך טרענירט אין שטורעמען, פּראַקטיקירט אין בלאָקירן גאַסן און באַזונדערע געבײַדעס, אין אַרויסזעצן זיך אַפן סוינעס ברעג, אין דורכפירן נאַכטיקע גאַסן-שלאַכטן.

אין דער נאַכט אַנטקעגן פערטן פעוורואַל 1943 האָט צעזאַר קוניקאָוו איבערגעלייענט פאַר די יאַמלײַט פון זײַן אָטריאַד, וואָס האָבן זיך אויסגעשטעלט בײַ דער אַנקער-סטאַנציע, די ווערטער פון דער שלאַכט-שווּע:

„מיר האָבן באַקומען פון דער קאָמאַנדשאַפט אַ באַפעל דערלאַנגען אַ קלאַפּ איבערן סוינעס הינטערלאַנד, אומוואַרפן און צעשמעטערן אים. גייענדיק אין שלאַכט, שווערן מיר אונדזער היימלאַנד, דעם גרויסן סטאַלין, אַז מיר וועלן קעמפן מוטיק און דרייסט, ניט שאַנעווענדיק אונדזער לעבן פאַרן זיג איבערן סוינע. אונדזער ווילן, אונדזערע קויכעס און אונדזער בלוט, אַ טראָפּן נאָך אַ טראָפּן, וועלן מיר אָפּגעבן פאַרן לעבן און פאַרן גליק פון אונדזער פאָלק,

פאר דיר, אונדזער הייס-געליבט היימלאנד, פארן גרויסן ארמיי־פירער, פאר אונדזער פאָטער און פרײַנט — דעם גרויסן סטאלין. אונדזער געזעץ איז און וועט זײַן — באוועגן זיך נאָר פאָרויס. מיט סטאלינס נאָמען גייען מיר אין אָנגריף! מיר וועלן זיגן! זאָל לעבן אונדזער זיג!"

ער האָט דער ערשטער אונטערגעשריבן די דאָזיקע שבועה, נאָך אים — די איבעריקע אָפיצערן און רויטפלאָטלער פון זײַן אָטריאד. דערנאָך זײַנען זיי ארויף אף די שיפן און זיך געלאָזט צו סטאניטשקא, אין הינטערלאנד צו די דײַטשן, וואָס האָבן זיך גאָר ניט געקענט ריכטן אף אזא האָזע. מיט איין וואָרף פאָרויס האָבן די יאמלײַט צעקלאפט די פאשיסטן, פארכאפט זייערע בלינדאזשן און אויסגעקערעוועט אף די דײַטשן די דײַטשישע הארמאטן.

אין עטלעכע טעג ארום האָט דאָס גאנצע לאנד זיך דערוווּסט וועגן די העלדנטאטן פונעם ספעציעלן אָטריאד יאמלײַט און פון זײַן קאָמאנדיר דעם העלד פון סאָוועטנפארבאנד מאיאָר צעזאר קוניקאָוו. דאָס וואָרט „קוניקאָוועץ" איז געוואָרן א סינאָנים פון א דרייסטן מענטש, פון א געניטן און מוטיקן שלאכטמאן. ניט אומזיסט האָבן די עסעסאָווצעס, וואָס זײַנען געזעסן אין נאָוואָראָסייסק, אָנגערופן די קוניקאָווצעס פאר זייער אײַזנפעסטער שטאנדהאפטיקײַט, אומפארגלײַכלעכער דרייסטקײַט און העלדישקײַט — „דרײַפאכע יאמלײַט".

אין זיבן כאדאָשים ארום, ערעוו דעם נאָוואָראָסייסקער דעסאנט, האָבן די שלאכטלײַט פון קוניקאָווס באטאליאָן אָפגערוט פאר א שלאכט. אינעם שיטערן שאָטן פון קוסטעס זײַנען געזעסן רויטפלאָטלער און האָבן געשמועסט וועגן דער פאָרשטייענדיקער אָפעראציע, זייערע געדאנקען האָבן זיך ניט ווילנדיק געווענדט צו זייער אומגעקומענעם קאָמאנדיר. זיי האָבן זיך דערמאָנט, ווי ער האָט זיי געלערנט איבערלויפן, שיצנדיק איינער דעם צווייטן מיט אווטאָ-

מאטנ-אונ ביקסנ-פײַער, שרײַענ „הורא“ הויכ אונ קלינגעוודיק, אזוי, אז דער טוינע זאָל כאַפּנ א ציטער. זײ האָבנ זיכ דערמאָנט, ווי וווּנדערבאר שײנ ער האָט געפּײַפט אונ ווי ער האָט געזונגענ מיט זײ לידער, אונ ווי ער האָט זײ געלערנט אָנצוווענדנ אינ דער דעסאנט-שלאכט די מעסערס, אונ ווי ער איז אײנמאָל גע-וואָרנ א צעקאָכטער, ווענ מע האָט אימ צוויסנ געגעבנ, אז מע האָט ניט געבראכט קײנ דערנערונג אונ אז ס'איז שוינ באלד ניטאָ קײנ פּאטראָנעס. — „ווײניק פּאטראָנעס — נעמט זײ אינ שלאכט! ניטאָ קײנ ברויט — פארכאפּט בא די דײַטשנ! פונדאנענ וועלנ מיר ניט אוועקגײנ. מיר וועלנ זיכ שלאָגנ ביז סאָפ!“.

— א היפּש ביסל פאשיסטנ האָבנ מיר אוועקגעלײגט פאר קוני-קאָוונ, — האָט מיר געזאָגט דער אוטאָמאטלער ראָמאנאָוו, — אונ מיר וועלנ זײ נאָכ געבנ אימ צו געדענקענ.

ער האָט ארויסגענומענ פונ קעשענע אנ אופגענײט העפטעלע אונ האָט געזאָגט:

„אלצ איז דאָ פארשריבנ, אלע זײַנע אײַצעס, אלע זײַנע ווערטער“.

ווי א הײליקײַט, ווי א פאָנ היט מענ אינ שטאב פונ באטאליאָנ קוניקאָווס העפט מיט זײַנע נאָטיצנ וועגנ דער טאקטיק פונ דעסאנט-שלאכטנ. קוניקאָווס שילער אונ שלאכט-כאווער, דער העלד פונ סאָוועטנפארבאנד קאפּיטאנ-לײטענאנט וואסילי באָטיליאָוו, וואָס האָט אָנגעפירט מיטנ באטאליאָנ בײַסנ סענטיאבער-שטורעמ פונ נאָוואָראָ-סײסק, האָט ניט אײנ מאָל בײַס דער צוגרײטונג צו אָט דער אָפּע-ראציע ארײַנגעקוקט אינעמ דאָזיקנ העפט.

אזוי האָט צעזאר קוניקאָוו מילכאָמע געהאלטנ קעגנ די דײַטשנ אויכ נאָכ זײַנ אומקומ.

פונ דעמלט אָנ איז ניט געווענ קײנ אײנ דעסאנט-אָפּעראציע אפנ שווארצנ יאמ, אינ וועלכער עס זאָלנ ניט נעמענ קײנ אקטיוו אָנטײל די מענטשנ, וואָס טראָגנ דעם שטאָלצנ נאָמענ „קוניקאָווצעס“.

דאָס גאנצע לאנד ווייסט איצט די פאמיליעס פונ קוניקאָווס שילער, די העלדנ פונ סאָוועטנפארבאנד וואסילי באָטיליאָוו, אלעקסאנדער רײַקובאָוו, ניקאָלײַ סטארשינאָוו אונ פונ דעמ בארימטנ קאָמאנדיר פיאָדאָר קאטאנאָוו. אינ קערטש האָט זיכ אָנהײב פרילינג 1944 ארויסגעזעצט מיט קוניקאָווס באטאליאָנ קוניקאָווס געוועזענער פארטרעטער מאיאָר סטארשינאָוו. בײַס די דעסאנטנ אינ מאריופאָל, טאגאנראָג, אָסיפענקאָ, ניקאָלײַעוו, אקערמאנ, קאָנסטאנצע אונ בורגאס איז בארימט געוואָרנ דער געוועזענער שעפ פונעמ שטאב פונ קוניקאָווס אָטריאד מאיאָר פיאָדאָר קאטאנאָוו, וואָס זײַנ פאמיליע איז פינפ מאָל דערמאָנט געוואָרנ אינ כאווער סטאלינס באפעלנ.

יאָרנ וועלנ אוועק, צעזאר קוניקאָווס רומ וועט אָבער קיינמאָל ניט פארגיינ.

קאפּיטאַן פֿון צווייטן ראַנג ראַטנער

וועגן ראַטנערן האָב איך געהערט שוין לאַנג, פֿון די ערשטע טעג מילכאָמע אָן. באַגעגנט האָב איך זיך אָבער מיט אים און זיך איבערגעוואָרפֿן מיט די ערשטע עטלעכע פֿראַזן בלויז אין דער נאַכט פֿון דריטן אַנטקעגן פֿערטן פֿעוורואַל 1943, — אַ נאַכט, וואָס אַלע שוואַרציאַמלער וועלן זי געוויס פֿאַרגעדענקען אַף לאַנג. אין יענער נאַכט זײַנען גלײַכצײַטיק און סאַכאַקל אין וועלכע צען מײַל איינע פֿון דער צווייטער דורכגעפֿירט געוואָרן צוויי שטורמישע און האַזעדיק-דרייסטע דעסאַנט-אָפּעראַציעס. אין סטאַניטשקאַ — אַ פֿאָר-שטאָט פֿון נאָוואָראָסיִיסק — האָט זיך אין הינטערלאַנד בײַ די דײַטשן, וואָס האָבן פֿאַרטיידיקט די שטאָט, אַרויסגעזעצט צעזאַר קוניקאָוו מיט זײַנע יאַם-אינפֿאַנטעריסטן און האָט געמאַכט דעם אָנהייב פֿון דער באַרימטער נאָוואָראָסיִיסקער „קליינער ערד" — דעם ערשטן צענדליק קוואַדראַט-קילאָמעטער קאַווקאַזער ברעגלאַנד, וואָס איז באַפֿרײַט געוואָרן פֿון די דײַטשישע אָקופּאַנטן.

אין דער זעלבער נאַכט און אין די זעלבע שאָען האָט בײַ די פֿעלדזיקע ברעגן פֿון יוזשנאַיאַ אָזערייקאַ, וואָס געפֿינט זיך ניט ווײַט פֿון אַבראַו-דיורסאָ, אַן אָטריאַד שיפֿן אַרויסגעזעצט אַ דעסאַנט און געשטורעמט די שווערע באַטאַרייעס פֿון די פֿאַשיסטן.

בײַם דער דאָזיקער אָפּעראַציע בין איך געווען אַף דער פֿלאַגמאַנ-שיף פֿון דיוויזיאָן שנעל-טראַלערס, און כ'האָב קימאַט די גאַנצע

צײַט פארבראכט אפנ בריקל, פונ װעלכנ עס האָט אָנגעפירט מיט
די אָפעראציעס פונ זײַנ דיװיזיאָנ ראטנער, דעמלט נאָכ קאפיטאנ
פונ דריטנ ראנג. ניט קײנ הויכער ברונעט, מיט א שפיציק פאָנעם
אונ א הויקערדיקער נאָז, מיט פריער גרויקײַט אינ די האָר (געבאָרנ
איז ער אינ 1912), א דארער, מיט שנעלע, אימפעטפולע באװעגונ-
גענ, אינ א לעדערנעמ רעגלאנ, װאָס איז געהאנגענ אפ אים װי
א זאק, האָט ער מיט זײַנ גאנצנ אָנבליק לאכלוטנ װידערשפראָכנ
דער געװײנלעכער ראָמאנטישער פאָרשטעלונג װעגנ א יאמ-אָפיצער.
עס איז אָבער גענוג געװענ כאָטש א פערטל שאָ זיכ צוקוקנ, װי
רויק אונ פינקטלעכ ער גיט אָפ באפעלנ, װי זיכער ער פירט זײַנע
שיפנ צומ אָרט פונ דעסאנט פארבײַ פײַנטלעכע באטארייעס, פארבײַ
דעמ אָקופירטנ נאָװאָראָסיסק, איבער מינענ-פעלדער, אינ געדיכטנ
נאכט-כױשעכ, װעלכנ עס שנײַדנ יעדער רעגע דורכ בלענדנדיקע דײַ-
טשישע ראקעטנ, — עס איז גענוג געװענ אָט דאָס פערטל שאָ זיכ צו
איבערצײַגנ, אז מיר האָבנ צו טאָנ מיט א געניטנ אונ טאלאנטפולנ
יאמ-אָפיצער.

װי א סאכ אנדערע יאמלײַט, האָט ראטנער ניט אינ דער קינד-
הײַט, ניט אינ דער יוגנט ניט געטרוימט אונ ניט געקליבנ זיכ צו
װערנ א יאמ-מענטש. קײנ שומ יאמ-טראדיציעס איז אינ זײַנ מיש-
פאָכע, נאטירלעכ, ניט געװענ. װאָרעמ װי קומענ יאמ-טראדיציעס אינ
א מישפאָכע פונ א באָברויסקער בוכהאלטער!

דאָס ייִנגל איז געװאקסנ אזוי װי מיליאָנענ אנדערע סאָװעטישע
קינדער. ארומגעיאָגט טויבנ, געװענ א פארקאָכטער ראדיאָ-אונ פאָטאָ-
ליבהאָבער אונ אנ אװטאָמאָביליסט. אז ער איז אונטערגעװאקסנ,
האָט ער זיכ אָנגעהויבנ פארנעמענ מיט ספאָרט: מיט לײַכט-אטלעטיק,
גימנאסטיק, ספאָרט-שפילנ, גליטשערס, ליזשעס. ער האָט געענ-
דיקט דעמ מעכאנישנ טעכניקומ פונ דער נײַ-אינדוסטריע, געארבעט
אלס מעכאניקער אינ מאָסקװער פאבריקנ אונ װאָלט שוינ געװיס

אפנ גאנצנ לעבנ געבליבנ א יאבאָשע-מענטש, ווענ ניט זײַנ עלטערער ברודער, אנ אלטער מיליטערמאַנ, וואָס האָט אימ געייצעט צו גייג אינ פלאָט.

איצט לויכטנ באַמ קאַפּיטאַנ פונ צווייטנ ראַנג ראַטנער אפ דער ברוסט פיר אָרדענס אונ פיר מעדאַלנ: דער העכסטער יאַמ-אָרדענ — דער אושאַקאָוו-אָרדענ, דרײַ אָרדענס פונ דער רויטער פאָנ, די מעדאַלנ: „פאַר שלאַכט-פאַרדינסטנ", „פאַר פאַרטיידיקנ אָדעס", „פאַר פאַרטיידיקנ סעוואַסטאָפּאָל", „פאַר פאַרטיידיקנ קאַווקאַז". פאַראַנ אינ שוואַרציאַמישנ פלאָט כוצ ראַטנערנ נאָכ אָפיצערנ, וואָס פאַרמאָגנ צו דרײַ אָרדענס פונ דער רויטער פאָנ, פאַראַנ אַזעלכע, וואָס זײַנענ באַלוינט מיטנ אושאַקאָוו-אָרדענ, אָבער זעלטנ ווער ס'איז באַלוינט אי מיט אנ אושאַקאָוו-אָרדענ אי מיט דרײַ אָרדענס פונ דער רויטער פאָנ.

ס'זײַנענ אויכ ניטאָ אינ שוואַרציאַמישנ פלאָט קיינ סאַכ אָפיצערנ, וואָס זאָלנ האָבנ אַזויפיל געשוווּמענע פרידנסצײַט אונ וואָס זאָלנ די גאַנצע מילכאָמע האָבנ אָפּגעווענ דירעקט אינ פײַער פונ די ביטערסטע שלאַכטנ.

אינ 1935 האָט ראַטנער פאַרענדיקט צוויי-יאָריקע קורסנ פונ קאָמאַנדירנ-באַשטאַנד פונ שוואַרציאַמישנ פלאָט אונ איז באַשטימט געוואָרנ פאַרנ קאָמאַנדיר פונ דער באַטאַרײ פונעמ הויפּט-קאַליבער אפנ קרייסער „טשערוואָנאַ אוקראַיִנאַ". אינ א יאָר אַרומ האָט מענ אימ באַשטימט פאַרנ געהילפס-קאָמאַנדיר פונ דעמ דאָזיקנ קרייסער, אונ נאָכ אינ א יאָר אַרומ — פאַרנ עלטערנ געהילפ — נאָכנ קאָמאַנדיר איז עס דער ערשטער אָפיצער אפ א שיפ. דאָס איז געווענ א זעלטענער פאַל אינ פלאָט, ווענ פאַר א עלטערנ געהילפ זאָל מענ באַשטימענ א לייטענאַנט.

אינ אַפּרעל 1939 האָבנ זיכ פיר שנעל-טראַלערס אַוועקגעלאָזט אינ א לאַנגנ שווערנ וועג קיינ וולאַדיוואָסטאָק. דער רייס האָט גע-

דויערט דרײַ אונ פערציק טעג. פונ 1904, פונ זינט די עסקאדרע פונ דעמ אדמיראל ראָזשדעסטווענסקי איז דורכגעגאנגענ דורכנ שטילנ אָקעאנ, איז אונדזערע שיפנ ניט אויסגעקומענ דורכצומאכנ אזוינע לאנגע רייזנ. די קליינע שיפנ האָבנ געהאט אויסצושטיינ טראָפישע היצנ, אָקעאנ-שטורעמס אינ אינדישנ אונ שטילנ אָקעאנענ. דער וועג צווישנ אדענ אונ קאָלאָמבאָ, בא א דריטהאלבנ טויזנט קילאָמעטער, איז דורכגעמאכט געוואָרנ, ניט ארײַנגייענדיק אינ קיינ פאָרטנ, 1500—2000 מײַל פונ ברעג. מע דארפ גאָר ניט זײַנ קיינ פאכמאנ צו פארשטיינ, ווי שווער אונ געפערלעכ עס איז אזא רײַס אפילע פאר פיל גרעסערע שיפנ, אפילע אויב מיט זיי פירנ אָנ מענטשנ, וואָס שווימענ שוינ לאנג ארומ אינ די דאָזיקע געפערלעכע ערטער. הײַנט ווער רעדט נאָכ, אז ניט בא ראטנערנ, וואָס האָט אָנגעפירט מיט איינעמ פונ די טראלערס, ניט בא די איבעריקע דרײַ שיפ-קאָמאנדירנ, איז ניט געווענ קיינ שומ דערפארונג פונ שיפ-פירונג אינ די דאָזיקע מעקומעס. אונ דאָכ איז דער רייס דורכגעגאנגענ אויסגעצייכנט. די יונגע סאָוועטישע יאמלײַט האָבנ מיט ערע אויסגעהאלטנ דעמ שווערנ עקזאמענ.

דעמ 22 יונ 1941 פיר אזייגער אינדערפרי, גלײַכ נאָכ דער פארעטערישער באָמבארדירונג, מיט וועלכער די דײַטשנ האָבנ אָנגעהויבנ די מילכאָמע קעגנ סאָוועטנפארבאנד, איז דער טראלער, מיט וועלכנ עס האָט אָנגעפירט ראטנער, דער ערשטער צווישנ אלע שיפנ פונ דער הויפט-באזע פונ שווארציאמישנ פלאָט ארויס אינ שלאכט-דאָזאָר. פונ אָנהייב יול אונ ביזנ 15 אָקטיאבער 1941 האָט ראטנער מיט זײַנ טראלער מילכאָמע געהאלטנ אינ אָדעס. ער האָט קאָנוואָירט שיפנ, געשטעלט מינעס באמ קעגנערס ברעג, געטראלט פײַנטלעכע מינעס בא אונדזערע ברעגנ. די שיפ האָט העלדיש איבערגעטראָגנ אלע שוועריקײַטנ פונ דער אָדעסער פארטיידיקונג, האָט אויסגעצייכנט אויסגעפילט די אויפגאבעס פונ דער קאָמאנדשאפט אונ

איז איינע פונ די לעצטע אוועק פונ אָדעס, קעדיי אינ צוויי וואָכנ ארומ אקטיוו אונ אפ א היפּשער צײַט זיכ אײַנשליסנ אינ דער העלדישער פארטיידיקונג פונ סעוואסטאָפּאָל.

די סעוואסטאָפּאָלער בוכטעס האָבנ זיכ געפונענ אונטערנ פײַער פונ די דײַטשישע באטארייעס. יעדנ טאָג פלעגנ פונ די נאָענטע פײַנטלעכע אעראָדראָמענ אָנפליִענ באָמבארדירער. עס איז אומזיניק געווענ צו ריזיקירנ מיט די שיפנ אונ איבערלאָזנ זיי אינ סעוואס-טאָפּאָל. ווענ אלע שיפנ זײַנענ אוועקגעפירט געוואָרנ צומ קאווקאזער ברעגלאנד, איז ראטנערס טראלער געבליבנ די איינציקע שיפ, וואָס האָט זיכ באזירט אינ באלאגערטנ סעוואסטאָפּאָל. זײַנ גרונט-אויפ-גאבע איז געווענ — דורכפירנ די שיפנ אונ טראנספּאָרטנ, וואָס פלעגנ באנאכט קומענ קיינ סעוואסטאָפּאָל, אונ ארויסבאגלייטנ זיי צוריק דורכנ שמאָלנ פארוואטער אינ די מינענ-פעלדער, וואָס האָבנ פאר-צאמט דעמ וועג צו דער הויפּט-באזע. כוץ דעמ האָט נאָכ ראטנער באשאָסנ די פײַנטלעכע פּאָזיציעס, אָפּגערייניקט די בוכטעס פונ די מינעס, מיט וועלכע די דײַטשישע אעראָפּלאנענ פלעגנ קעסיידער פארווארפנ דעמ האפנ, האָט זיכ באטייליקט אינ דעסאנט-אָפּעראציעס.

צוערשט איז ראטנער געשטאנענ אינ דער בוכטע סטרעלעצקאיא. ווענ די פאשיסטישע הארמאטנ האָבנ זי אָנגעהויבנ סיסטעמאטיש באשיסנ, איז ראטנער אריבער אינ דער בוכטע יוזשנאיא אונ האָט זיכ אוועקגעשטעלט לעבנ דעמ ווענטל פונ יאמ-זאוואָד. ווי צו מאנעוו-רירנ איז ניט געווענ. פונ גאנצ פרי אָנ אונ ביז שפּעט אינ אָוונט איז די שיפ געווענ א מינ אומבאוועגלעכע ציל-ברעט פאר די דײַטשישע אעראָפּלאנענ אונ ארטילעריסטנ. פונ אָנהייב פלעגט נאָכ ראטנער הייסנ שיסנ אינ די אעראָפּלאנענ, דערנאָכ, בײַסנ דריטנ שטורעמ, איז דאָס געוואָרנ אינגאנצנ אומזיניק: צופיל דײַטשישע אעראָפּלאנענ זײַנענ קעסיידער געהאנגענ איבער די בוכטעס פונ דער העלדישער שטאָט.

די ערשטע זעקס טעג פונעמ דריטנ שטורעמ האָט קיינער ראט־נערס טראלער ניט געטשעפעט. דערנאָכ פלעגנ פינפ—זעקס מאָל א טאָג קומענ אעראָפּלאנענ ספּעציעל אימ צו באָמבארדירנ. די שיפ האָט ניט געענטפערט. דערנאָכ, אז ס'איז שוינ געוואָרנ אינגאנצנ ניט אריבערצוטראָגנ, איז ראטנער אריבער אינ דער בוכטע קילענ אונ האָט זיכ פארמאסקירט פאר א רויִנירטנ אנקער-פּלאצ: מע האָט ארופגעטשעפעט אפ דער שיפ ברעזענט, ברעטער, אופגעריטענע רעלסנ אונ קלעצער. דעמ אויבערדעק האָט ער געהייסנ פארשיטנ מיט זאמד. באנאכט, פארנ ארויסגיינ אינ יאמ, פלעגט דאָס גאנצע ביסל מיסט אראָפּגענומענ ווערנ, יעדנ אינדערפרי פלעגט זיכ די שיפ פארמאסקירנ פונדאָסניי. אינ א טאָג פינפ ארומ האָבנ די דייטשנ דאָכ באמערקט די שיפ אונ עס האָבנ צו איר אָנגעהויבנ צושטיינ „מעסערשמידטנ", עס איז אָבער ניט געווענ מער וויהינ אוועקצוגיינ, אינ די איבעריקע בוכטעס איז געווענ נאָכ ערגער.

דער דאָזיקער גענעמ האָט געדויערט ביז 13 יונ. דעמ 13 יונ האָבנ אפנ טראוועוס פונעמ קאפ פיאָלענט פיר באָמבעס געטראָפנ אינ ראטנערס טראלער, אונ ער האָט זיכ גענומענ טרינקענ. ראטנער, וועלכער האָט זיכ געפונענ אפנ בריקל, איז שווער פארווונדעט געוואָרנ אינ רוקנ, אינ ברוסט, אינ דער רעכטער לונג אונ אינ דער לינקער האנט. ער איז אומגעפאלנ אונ האָט באפוילנ דעמ רודערער ארויס־שלעפנ א גרויסנ שפליטער, וואָס האָט געשטעקט בא אימ אינ רוקנ. מע קענ זיכ פאָרשטעלנ, אז דער רודערער האָט דורכגעפירט די דאָזיקע אָפּעראציע ניט לויט אלע קלאָלימ פונ כירורגיע. אזוי צי אנדערש, נאָר ער האָט עס אָפּגעטאָנ. ראטנער האָט אפ א רעגע פארלאָרנ דעמ באוווסטזיינ, ווענ ער איז געקומענ צו זיכ, האָט ער געהייסנ פארטרינקענ דעמ קעלער מיט די שלאכט-מאטעריאלנ, קעדיי עס זאָל ניט פאָרקומענ קיינ אופרייס. פונ די צוויי שיפלעכ וואָס האָבנ זיכ געפונענ אפנ טראלער, איז איינס געווענ צעשמעטערט,

דעריבער האָבנ אלע לײַכט פארווונדעטע אונ געזונטע אָפיצערנ אונ שלאכטלײַט באקומענ א באפעל זיכ לאָזנ שווימענ צומ ברעג. די שווער פארווונדעטע האָט מענ ארײַנגעזעצט אינעמ געבליבענעמ שיפל. די דײַטשנ האָבנ ניט אופגעהערט פיקירנ. אינעמ הו-הא האָט עמעצער פארגעסנ צו פארשטעקנ דעמ פראָפנ אינ שיפל. דאָס שיפל האָט זיכ גלײַכ אָנגעהויבנ אָנפילנ מיט וואסער דורכ דער עפענונג פונ פראָפנ אונ דורכ די לעכער, וואָס די שפליטערס האָבנ געמאכט. פונ שיט האָט מענ אינ שיפל ארײַנגעוואָרפנ א קעסעלע, מיט וועלכנ די פארווונדעטע האָבנ גענומענ אויסשעפנ דאָס וואסער. צוויי שלאכטלײַט האָבנ מיט אלע קויכעס אָנגעהויבנ רודערנ צומ ברעג. איינער פונ זיי, סאשא געלדזיאשווילי, איז געווענ זייער שווער פארווונדעט. ער איז אָבער געווענ א גוואר א יונג. מיט איבערגעהאקטע ריפנ האָט ער געארבעט מיט די רודערס, ווי בײַס מאנעוורענ. אפ מאָרגנ איז ער געשטאָרבנ.

ביזנ ברעג איז געווענ א דרײַ קאבעל-לענג. די „מעסערשמידטנ" האָבנ ניט אופגעהערט צו באשיסנ פונ הארמאטנ אונ קוילנוואַרפערס די פארווונדעטע אונ געזונטע יאמלײַט, וואָס זײַנענ געשווומענ צומ קאפ פיאָלענט. די רודערער אינ שיפל האָבנ געארבעט מיט אלע קויכעס, דאָס וואסער האָט אָבער אזוי שנעל אָנגעפילט דאָס שיפל, אז מע האָט עס ניט געקענט באווײַזנ אויסשעפנ. א מעטער צוואנציק פונ ברעג, איז דאָס שיפל אוועק צומ גרונט, אָבער פונ ברעג איז צוגעקומענ א פישער-שיפל אונ עס האָט זיכ אײַנגעגעבנ אלעמענ צו ראטעווענ.

ראטנערנ האָט מענ אופגעהויבנ אונ אוועקגעטראָגנ אינ דער הייל, ווו עס האָבנ זיכ באהאלטנ פונ פאשיסטישע סנאריאדנ אונ באָמבעס אײַנוווינער פונ סעוואסטאָפאָל. א פעלדשער האָט אימ געמאכט אנ אײַנשפריצונג קעגנ סטאָלבניאק אונ איבערגעבונדנ, אפ וויפל עס האָט זיכ געלאָזט אינ אזוינע באדינגונגענ, זײַנע ווונדנ.

פונדאנענ האָט ראטנער צוגעזענ די לעצטע מינוטנ פונ זײַנ שיפ. די שיפ האָט זיכ שטארק אָנגענייגט, דערנאָכ האָט זי זיכ שווער איבערגעקערט מיטנ קיל ארופ אונ אָנגעהויבנ פארשווינדנ אונטערנ וואסער. אָט האָבנ העל א פינקל געטאָנ אפ דער זונ אונ זײַנע פארשווינדנ אויכ די שרויפנ. דעמלט האָט ראטנער, וואָס איז די גאנצע צײַט געווענ רויי אונ צוריקגעהאלטנ, וואָס האָט זיכ אפ קיינ איינ מינוט ניט פאו 'נ בייס די שטארקסטע באָמבארדירונגענ, דעמלט האָט ער ניט או 'יהאלטנ אונ זיכ ביטער צעוויינט.

איינגיכנ האָט מענ אימ איבערגעפירט אינ פּיִאָלענטער שפיטאָל אונ דאָרט אָפערירט. דאָרט איז ער אָפגעלעגנ צוויי מעסלעס, דערנאָכ האָט מענ אימ אריבערגעפירט אינ דער בוכטע קאראנטינאיא, אינ א שטאָלניע, אונ דעמ 18-טנ יונ האָט מענ אימ אפנ קרייסער „וואָראָשילאָוו" אריבערגעפירט קיינ נאָוואָראָסייסק. סאָפ אווגוסט איז ער ארויס פונ שפיטאָל אונ איז באשטימט געוואָרנ אלס קאָמאנדיר פונ א דיוויזיאָנ טראלערס.

אינ דעקאבער 1942 זײַנענ צוויי טראלערס פונ ראטנערס דיוויזיאָנ אונטער זײַנ אָנפירונג ארויס אינ אנ אָפעראציע קעגנ די פײַנטלעכע קאָמוניקאציעס קאָנסטאנצא — סולינא — אָדעס. פונ 8 אזייגער מיט 30 מינוט ביז 11 אזייגער מיט 45 מינוט האָט ראטנער קרייסירט אזוי נאָענט פונ ברעג, אז מע האָט אימ פונ דאָרט געקענט זענ. די פײַנטלעכע באטארייעס האָבנ געשוויגנ. זיי האָט גאָר אינ קאָפ ניט געקענט אײַנפאלנ, אז סאָוועטישע שיפנ שפאצירנ זיכ רויִק ארומ לעבנ די פײַנטלעכע ברעגנ; גאָר ניט ווײַט פונ סולינא, ווו עס זײַנענ געשטאנענ דעמ קעגנערס באדײַטנדיקע מיליטערישע יאמקרעפטנ. 11 אזייגער מיט 45 מינוט האָט זיכ אפנ האָריזאָנט באוויזנ א רויכ. ראטנער איז אוועק אימ אנטקעגנ. איינגיכנ האָט מענ שוינ געקענט זענ צוויי טראנספּאָרטנ. דעמ עסקאָרט האָט מענ פונ אָנהייב ניט געזענ, נאָר אז מע האָט זיכ דערנעענטערט, האָט זיכ באוויזנ

אויף דער עסקאָרט: זעקס גרויסע קאַטערן יעגער און א מינען־טרעגער פונעם טיפ „גאַלוק". דער סוינע האָט געהאַט אַן איבערוואָג, און דערביי א באַדייטנדיקע, שוין אָפּגערעדט דערפון, אַז יעדער רעגע האָט ער געקענט באַקומען הילף פון סולינא.

דער מינענטרעגער האָט אָנגעהויבן געבן סיגנאַלן. ראַטנער האָט באַפוילן ניט ענטפערן און צוגרייטן זיך. קעדיי קלאָר צו מאַכן, ווי וויַיט קאָן שיסן דער סוינע, האָט ראַטנער באַשאָסן דעם פאָדערשטן טראַנספּאָרט און גלייַך נאָכדעם געענדערט דעם קורס. דער קעגנער האָט אָנגעהויבן ענטפערן, נאָר זיינע סנאַריאַדן זיינען היפּש ניט דערפלויגן. דעמלט האָט ראַטנער זיך וויַיטער אויסגעקערעוועט צו דעם קעגנערס שלאַכט־שיפן, ניט אופהערנדיק שיסן. די טראַנספּאָרטן האָבן פאַרקערעוועט צום ברעג, אויסרעכענענדיק, אַז די סאָוועטישע שיפן וועלן ניט וואַגן זיי צו פאַרפאָלגן סאַמע לעבן די פייַנטלעכע ברעגן. נאָר ראַטנער איז זיי פאַרלאָפן דעם וועג. אינעם מעסט־אַפּאַראַט האָט ער קלאָר געזען, אַז אין פאָדערשטן טראַנספּאָרט האָבן געטראָפן ניט ווייניקער פון צען סנאַריאַדן.

דערוויַיל האָבן זיך די פייַנטלעכע שיפן געכאַפּט, אַז זיי האָבן דאָ צו טאָן מיט א פיל שוואַכערן קעגנער. זיי האָבן געמאַכט א רויך־פאָרהאַנג, קעדיי צו פאַרשטעלן די טראַנספּאָרטן, און אליין באַשלאָסן צו גיין אין אַטאַקע. זעקס מאָל זיינען זיי געגאַנגען אין אַטאַקע און האָבן גאָרניט אויסגעפירט. ראַטנערס שיף האָט מיט די קליינקאַליבערדיקע האַרמאַטן אָפּגעשלאָגן זייערע אַטאַקעס, די האַרמאַטן ווידער פונעם הויפּט־קאַליבער האָבן ניט אופגעהערט צו באַשיסן די טראַנספּאָרטן.

אָט האָט זיך שוין איין קאַטער אופגעריסן פון די סאָוועטישע סנאַריאַדן, עטלעכע סנאַריאַדן האָבן געטראָפן אין א צווייטן. דער פייַנטלעכער מינענטרעגער האָט די גאַנצע צייַט געריכערט, געמאַכט פון נאַפט־רויך א פאָרהאַנג. געמאַכט האָט ער אים אָבער אויסערסט

שלעכט און קיין זאך ניט פארשטעלט. באקומענ זײַנ כײלעק סנא־ריאדנ, האָט ער זיך אויסגעקערעוועט און גענומענ מאכנ פּלײטע. זינגיכנ האָט דער צווײטער טראנספּאָרט און דער גאנצער איבעריקער קאָנוואָי זיך געלאָזט נאָך אים, קיינ סולינא, וואָס האָט זיך געפונענ א מײַל זעקס פונ דאָרט. איצט האָט ראטנער דעם גאנצנ פײַער פונ זײַנע שיפנ קאָנצענטרירט אפנ פאָדערשטנ טראנספּאָרט, וואָס האָט זיך אינגיכנ אָנגעצונדנ, זיך אָנגעבײגט און זיך ארויסגעוואָרפנ אפנ ברעג.

פארניכטעט א טראנספּאָרט, א גרויסנ קאטער א יעגער און אָנגעמאכט גרויסע שאָדנס אפ נאָך עטלעכע קאטערס יעגערס און אפנ פײַנטלעכנ מינענטרעגער, האָט זיך ראטנער נאָך דער דאָזיקער האָזעדיק־דרײסטער אָפּעראציע אָנ קיינ שום פארלוסטנ אומגעקערט צוריק אינ זײַנ באזע.

איך האָב שוינ דערצײלט וועגנ דעם אָנטײל פונ ראטנערס שיפנ אינ דער דאָרעם־אָזערײקער אָפּעראציע. אפ מאָרגנ באנאכט האָט ער צוועקגעפירט זײַנ דיוויזיאָנ קיינ סטאניטשקא, און פונ דער מינוט אָנ האָט ער אינ משך פונ דרײַ און צוואנציק מעסלעס אָנגעפירט דאָרט מיט אלע שווים־מיטלענ, וואָס האָבנ ארויסגעזעצט דעסאנט־מיליטער, אויסגעלאָדנ שלאכט־מאטעריאלנ, דערנערונג, טעכניק און עוואקוירט די פארוואונדעטע. אונטערנ קעסיידערדיקנ פײַער פונ די פײַנטלעכע באטארײעס, פלעגט ער יעדע נאכט קומענ צו דער „קלײנער ערד” און פלעגט ביז אינדערפרי אונטער א האָגל קוילנ, סנאריאדנ, מינעס אָנפירנ מיט דער קאָמפּליצירטער און אויסערגע־ווײנלעכ שווערער ארבעט פונ אויסלאָדנ די אהער געבראכטע מענטשנ און פראכטנ און אָנלאָדנ אפ די שיפנ די פארוואונדעטע.

פונ אָנהײב מײַ 1943 און ביז דעם מאָמענט, ווענ די געפארנ מיצאד אלע מינים פײַנטלעכע שיפנ און אוויאציע איז אפנ שווארצנ יאם ענדגילטיק ליקווידירט געוואָרנ, האָט ראטנער אָנגעפירט מיט

קאַנוואָיען. בא א דרײַסיק קאָנוואָיען האָט ער דורכגעפירט, און די קאַראַוואַנען, וואָס ער האָט באַוואַכט, האָבן ניט געהאַט קיין שום פאַרלוסטן. ניט איין מאָל האָט ער אָפּגעשלאָגן פאַרביטערטע אַטאַקעס פון פײַנטלעכע אונטערוואַסער-שיפן, איינע פון זיי האָט ער היפּש צעשעדיקט, בײַס א נאַכט-אָנפאַל האָט זײַן שיף אַראָפּגעשאָסן א פײַנטלעכן באָמבאַרדירער.

נאָך א היפּשע צײַט נאָך דעם, ווי די פאַשיסטישע שיפן האָבן אויפגעהערט צו שנײַדן די וואַסערן פונעם שוואַרצן יאַם און די פאַשיסטישע עראָפּלאַנען האָבן אויפגעהערט צו באַווײַזן זיך איבערן שוואַרצ-יאַמישן הימל, האָבן ראַטנער און זײַנע שיפן געלעבט אן אָנגעשטרענגט און קעמפעריש לעבן. מע האָט געדאַרפט אָפּרייניקן דעם יאַם פון אָן א שיר פײַנטלעכע מינעס, וואָס האָבן פאַרומרייניקט זײַנע וואַסערן.

אָפּט האָט זיך איבער די וואַסער-ראַכוועסן פונעם שוואַרצן יאַם געלאָזט הערן א דונערדיקן ווידערקאָל פון אופרײַסן, הויכע וואַסער-זײַלן האָבן זיך אויפגעהויבן דאָרט, וווּ עס האָבן זיך נאָרוואָס אויסבאַהאַלטן די שטאָלענע כײַעס.

דאָס האָבן מיט ערע אויסגעפילט זייער געפערלעכע און בעקאָוועדיקע אַרבעט די שיפן פונעם באַרימטן שוואַרציאַמישן אָפיצער, דעם קאַוואַלער פונעם אושאַקאָוו-אָרדען, פון דריי אָרדענס פון דער רויטער פאָן — פונעם קאַפּיטאַן פון צווייטן ראַנג ראַטנער.

וועגן דעם דריסטן קוניקאָוועץ לעאָניד גערשמאַן

דער קאָמאַנדיר פונעם באַרימטן קוניקאָוו-באַטאַליאָן פון יאַמ-אינפאַנטעריע — דער העלד פון סאָוועטנפאַרבאַנד וואסילי באָטיליאָוו און דער קאָמאַנדיר פון זײַן ראָטע אווטאָמאַטלער — דער העלד פון סאָוועטנפאַרבאַנד אַלעקסאַנדער דײַקונאָוו האָבן מיר פאַראיאָרן בײַם אונדזערע באַגעגענישן ביידע געשטעלט איין און די זעלבע פראַגע: צי האָב איך שוין עפּעס אָנגעשריבן וועגן לעאָניד גערשמאַנען. דערוווּסט זיך, אַז איך האָב נאָך ניט אָנגעשריבן, האָבן זיי מיט פאַרדראָס אָפּגעזיפצט און געזאָגט: — אומזיסט! טאַקע גאָר אומזיסט! אַ טײַערער קוניקאָוועץ געווען.

און ניט געשריבן האָב איך וועגן אים, ווײַל עס איז זייער שווער צו שרײַבן וועגן אַ מענטשן, וואָס דו האָסט אים קיינמאָל אין די אויגן ניט געזען: איך בין געקומען אין קוניקאָווס באַטאַליאָן, וואָס האָט זיך דער ערשטער ארײַנגעריסן אינעם אָקופּירטן נאָוואָראָ-סייסק, אין צוויי טעג אַרום נאָך דעם, ווי גערשמאַן איז אומגעקומען.

אין 1944 איז מיר אויסגעקומען צו זײַן אפן דונײַ. דאָ האָב איך אין יונ 1941 אָנגעהויבן מײַן מילכאָמע-וועג. דאָ האָב איך דערהערט דעם ערשטן פײַף פון אַ פײַנטלעכער באָמבע, דאָס וויִען פון אַ דײַטשישן סנאַריאַד, וואָס איז געפלויגן איבער מײַן קאָפּ. די דונײַ-פלאָטיליע איז איצט זייער אַ מעכטיקע און גרויזאַמע

פארייניקונג, אלטע דונײַצעס איז שוין אָבער פארבליבן גאָר ווייניק. דעריבער האָט זיך בא מיר די באגעגעניש מיט יעדן אלטן באקאנטן פארוואנדלט אין א מין אָוונט פון דערינערונגען. איז אָט, אין דער שטילער, רויִקער באָלגארישער שטאָט רושטשוק האָב איך זיך צערעדט מיט איינעם אן אָפּיצער, וואָס האָט דורכגעמאכט מיט דער דונײַ-פלאָטיליע איר גאנצן רומפולן און העלדישן וועג.

מיר האָבן שוין דערמאָנט די נעמען פון א סאך אונדזערע שלאכט-פרײַנט, ווען מײַן כאַווער האָט מיך א פרעג געטאָן:

— און גערשמאנען געדענקסטו?

— לעאָנידן? — האָב איך מאשינעל איבערגעפרעגט, און פּלוצעם פארשטאנען, אז דער קוניקאָוועץ גערשמאן און דער גערשמאן, וועגן וועלכן עס האָט מיר איצט דערמאָנט מײַן כאַווער, איז איין און די זעלבע פּערזאָן.

אויב אזוי, קען איך דאָך אים אויסגעצייכנט, גערשמאנען! ער איז געקומען צו אונדז אין פלאָטיליע אין סאמע אָנהייב מילכאָמע פון דער יאמישער גרענעץ-וואך. א דארער, מיטלוויקסיקער רויט-פלאָטלער. א העלער שאטען מיט אזא קאָמישער שטארק געקרײַזלטער פאטלע האָר, מיט גרויע אויגן, אן אָדערדיקער און א פארהארטע-וועטער, איז ער געווען אן אומדערמידלעכער און אומויסשעפּלעכער ויצלינג, דער ליבלינג פון די שלאכטלײַט און קאָמאנדירן. מע האָט אים ליב געהאט פאר זײַן דרייסטקײַט, אויסדויער, פאר דער שטענדיקער אופגעלייגטקײַט, וואָס האָט ארויסגעשטראלט פון אים, ווי עס שטראלט ארויס ווארעמקײַט פון אן אייוועלע אין א בלינדאזש. באזונדערס האָבן אים אָבער געאכטעט די שלאכטלײַט פאר זײַנע קענענ שפּראכן. ער האָט געקענט דײַטש און רומעניש. פאר אים, א געבוירענעם אָדעסער אײַנוווינער, איז עס גאָר קיין כידעש ניט געווען. בייס דער אָדעסער פארטיידיקונג האָט ער געארבעט אלס איבערזעצער באם גענעראל פּעטראָוו.

איכ ווייס ניט, ווו האָט ער מילכאָמע געהאלטנ פונ סאָפ 1941 ביז אָנהייב 1943. איכ ווייס נאָר, אז געשלאָגנ האָט ער זיכ גוט, טרײַ אונ געוואגט, ווײַל אינ קוניקאָווס באטאליאָנ האָט מענ אָפּגעקליבנ מענטשנ זייער שטרענג.

אָנהייב פרילינג 1943 האָט מענ גערשמאנענ פארעכנט אינ קוניקאָווס באטאליאָנ, אונ ער האָט אָנגעהויבנ זיכ באטייליקנ אינ די אָפּעראציעס אפ דער נאָוואָראָסײַסקער „קליינער ערד" — אינ מיסכאקאָ. קוניקאָווס אָדלערס האָבנ פארכאפּט דאָס דאָזיקע שטיקל סאָוועטיש ערד באמ סוינע אינ הינטערלאנד, אונ קוניקאָווס אָדלערס האָבנ ניט קיינ קליינעמ פארדינסט אינעמ רעגולערנ באזאָרגנ דעמ גארניזאָנ פונ מיסכאקאָ מיט אלדעמ נייטיקנ פאר די העלדישע זיבנ־כאדאָשימדיקע שלאכטנ קעגנ דעמ סוינע, וואָס האָט זיכ מיט ווילדער רעציכע געוואָרפנ אפנ הײַפל פארטיידיקער פונ דער „קליינער ערד".

אינ יענע שווערע טעג איז דאָס איינציקע פארבינדונגס־מיטל פונ מיסכאקאָ געווענ דער יאמ. דערבײַ האָט מענ קיינ גרויסע שיפנ ניט געקאָנט אויסנוצנ: די גאנצע טראסע ביזנ אנקער־פלאצ איז געווענ אינ ווירקונגס־ראדיוס פונ דער פײַנטלעכער ארטילעריע אונ מינענוואַרפערס. די פארבינדונג מיט דער „קליינער ערד" איז אינ יענע טעג, ריכטיקער, נעכט, פארווירקלעכט געוואָרנ מיט דער הילפ פונ מאָטאָבאָטנ.

ניט יעדער איינער ווייסט, וואָס אזוינס איז א מאָטאָבאָט. ווענ גערשמאנ איז צומ ערשטנ מאָל ארופ אפ א מאָטאָבאָט, האָט ער טיפזיניק באמערקט, אז דאָס איז א „טיפּישער ניט־לינקאָר". אפ צו באקומענ א פאָרשטעלונג וועגנ די מאָטאָבאָטנ איז אָבער גערשמאנס כאָכמע בעפּיירעש ניט גענוג.

א מאָטאָבאָט איז א קליינינק אײַזערנ שיפל, אָנ אנ אויבערדעק מיט א געווײנלעכנ אווטאָמאָביל־מאָטאָר. קיינ שומ פאנצער פארמאָגט

עס ניט. דער קויעכ אונ דער פאנצער פונ די מאָטאָבאָטנ זײַנענ די רויטפלאָטלער, וואָס פלעגנ יעדע נאכט דורכמאכנ אפ זיי האָזעדיק-דרייסטע אָפעראציעס. קימאט יעדע נאכט פלעגנ די מאָטאָבאָטנ אוועקגיינ אינ א שווערנ אונ געפערלעכנ רייס — זיי פלעגנ ברענגענ אפ דער „קליינער ערד“ מענטשנ, שלאכט-מאטעריאלנ אונ דערנערונג, אוועקפירנ פונ דאָרט פארוווּנדעטע.

אינ קאלטע אונ בייזע שטורעם-נעכט פלעגנ די מאָטאָבאָטנ אוועקגיינ אינ נאכטישנ געדיכטנ כוישעכ אונ פלעגנ געטרײַ אויספילנ זייער שלאכט-כיוו. דער סוינע האָט זיי געהאלטנ אינ איינ באשיסנ פונ הארמאטנ, פארווארפנ מיט מינעס אונ באָמבעס, האָגלענ מיטנ פײַער פונ זײַנע קוילנווארפערס. בייזע כוואליעס האָבנ פארגאָסנ די שיפלעכ, קיינ זאכ האָט אָבער ניט אָפגעשטעלט די שרעקלאָזע סאָוועטישע יאמלײַט.

אפ אזא מאָטאָבאָט האָט אָנגעהויבנ גיינ אינ שלאכט אלס אָנפירער פונ א פינפלינג לעאָניד גערשמאנ. העכער צוואנציק מאָל האָט ער דורכגעמאכט די דאָזיקע רייסנ, וואָס יעדערער פונ זיי איז געווענ א העלדנטאט אינ העכסטנ אונ שענסטנ זינ פונ דעמ דאָזיקנ וואָרט. ניט איינ מאָל איז אימ דערבײַ אויסגעקומענ צו ראטעווענ מענטשנ פונ די אומקומענדיקע מאָטאָבאָטנ. עס איז געווענ א פאל, ווענ ער איז צוויי מיט א האלבער שאָ ארומגעשווומענ אונטער א האָגל פײַנטלעכע קוילנ, ראטעווענדיק זײַנע אומקומענדיקע כאוויירים. ער איז געווענ אנ אויסגעצייכנטער שווימער אונ א טרײַער שלאכט-כאווער.

שפעט באנאכט סענטיאבער 1943 האָבנ זיכ די קוניקאָווצעס אפ קאטערס יעגערס אונ טאָרפעדנ-קאטערס ארײַנגעריסנ גלײַכ אינעמ פאָרט פונעמ אָקופירטנ נאָוואָראָסיסק, זיכ ארויסגעזעצט אונטער דעמ סוינעס ביטערנ פײַער אפ די שטארק פארמינירטע אנקער-סטאנציעס אונ האָבנ פינפ מעסלעס זיכ געשלאָגנ נאָכאנאנד קעגנ א קעגנער,

וואָס איז געווענ אַ באַדײַטנדיק גרעסער אינ צאָל אי בעסער באַוואָפנט פונ זיי. צווישנ די, וואָס האָבנ זיכ אינ יענע טעג באַדעקט מיט אייביקנ רומ, איז געווענ לעגענדאַר געשמאַג. די גאַנצע צײַט איז ער געווענ מיטנ קאָמאַנדיר פונ דער ראָטע אווטאָמאַטלער מיט אַלעקסאַנדער רײַקונאָוו. דער באַטאַליאָנ איז געווענ צעוואָרפנ איבער זייער אַ גרויסנ שעטעכ. ער האָט זיכ געווערט קעגנ די אָנגרײַפנדיקע דײַטשנ. דאָס איז טאַקע געווענ זײַנ שלאַכט-אויפגאַבע: אַרײַנדרײַסנ זיכ אינ שטאָט, אַרויסרופנ אַ פּאַניק באַמ סוינע, אָפּציִענ אָפּ זיכ וואָס מער פּײַנטלעכע קרעפטנ, קעדיי צו פאַרלײַכטערנ די אויפגאַבע פונ די טיילנ פונ דער רויטער אַרמיי, וואָס האָבנ אָנגעהויבנ דעמ גענעראַלנ שטורעמ פונ נאָוואָראָסיִיסק.

די פּאַרטיידיקונג-ליניע פונ דער ראָטע אווטאָמאַטלער האָט זיכ צעשטערט געפונענ אינ עטלעכע ווײַט צעוואָרפענע הײַזער. אַ פעסטער רונג פאַשיסטישע סאָלדאַטנ האָט אַרומגערינגלט יעדעס הויז. מע האָט געמוזט אומ יעדנ פרײַז אונטערהאַלטנ די פאַרבינדונג צווישנ די איינער פונעמ צווייטנ אָפּגעריסענע ווזוואָדנ. דערמיט האָט זיכ טאַקע פאַרנומענ געשמאַג. ווי פויזענדיק אָפּנ בויכ, ווי לויפנדיק, האָט ער זיכ אונטערנ האָגל פּײַנטלעכע קוילנ דורכגעריסנ דאָ צו איינ גרופּע קוניקאָווצעס, דאָ צו אַ צווייטער, איבערגעבנדיק די באַפעלנ פונעמ קאָמאַנדיר אונ צונויפנעמענדיק די שלאַכט-מיטיילונגענ. עטלעכע מאָל איז ער געגאַנגענ אינ האָזעדיק-דרייסטע אויסשפּירונגענ אונ האָט זיכ אַלעמאָל אומגעקערט אַ גאַנצער, אַ געזונטער, אַ פריילעכער מיט די נייטיקע יעדיִעס.

פאַר די פיר טעג, וואָס ער האָט אָנטייל גענומענ אינעמ נאָוואָראָסיִיסקער דעסאַנט, האָט ער אָוועקגעלייגט אַכצנ פאַשיסטנ. די פאַרווונדעטע האָט ער ניט געציילט. דאָס, האָט ער געזאָגט, איז אַ האַלבע אַרבעט. בראַק. אונ בראַק רעכנט זיכ ניט.

איינמאָל איז ער געלעגנ באַהאַלטנ הינטער אַ קליינ הײַזל באַ

א טײַכל, וואָס איז מער ענלעכ געווענ צו א רינווע. אפ יענער זײַט טײַכל האָט זיכ פונ הינטער די ביימער באוויזנ א גרופע ביז די צײַנ באוואָפנטע רומענער. זיי האָבנ געוווסט, אז קיינ סאכ סאָוועטישע שלאכטלײַט מוזנ דאָ ניט זײַנ אונ זײַנענ דעריבער געגאנגענ פאָרויס מיט פרעכער גײַווע.

— נעמ זיי אפ דער מושקע, — האָט גערשמאנ א שעפטשע געטאָנ צו זײַנ פרײַנט, דעמ שטילנ יידישנ באָכער אווראָמ דאָלינסקי, מיט וועלכנ ער איז דאָ געלעגנ באהאלטנ, — אונ שיס נאָר לויט מײַנ קאָמאנדע.

דערנאָכ האָט זיכ גערשמאנ אופגעהויבנ אינ זײַנ גאנצנ וווקס אונ האָט א געשריי געטאָנ אפ רומעניש:

— וואָס דרייט איר זיכ דאָ ארומ? אנו, מארש צו מיר!

— אונ ווער ביסטו אזוינער? — האָבנ א געשריי געטאָנ די רומענער, וואָס זײַנענ געווענ שטארק צעמישט פונעמ רומעניש ריידנ אונ פונעמ באפעלערישנ טאָנ פונעמ אומבאקאנטנ אינ כאקי געקליידטנ מענטשנ.

— איכ בינ א סאָוועטישער יאמ-מאנ! — האָט אפ רומעניש א געשריי געטאָנ גערשמאנ אונ שוינ אפ רוסיש אָפגעגעבנ דאָלינסקינ א קאָמאנדע: — פײַער!

בלויז צוויי רומענער האָט זיכ אײַנגעגעבנ צו אנטלויפנ. זעקס האָט דאָלינסקי אוועקגעלייגט אפנ אָרט מיט זײַנ האנט-קוילנווארפער.

פינפ מעסלעס האָבנ די קוניקאָווצעס די אווטאָמאטלער אָנ א ברעקל שפײַז געהאלטנ די פארטיידיקונג פונעמ וואָקזאל אונ פונ די דרײַ עלעוואטאָר-טורעמס, וואָס זיי האָבנ געהאט פארכאפט. זיי האָבנ געטרונקענ פארדומפנ, מיט נאפט פארצויגנ וואסער, וואָס זיי האָבנ אופגעקליבנ אפנ דעק פונ די קעלערס. אינ די לעצטע טעג פונ דער פארטיידיקונג האָבנ שוינ די מענטשנ, אָפגעשוואכטע פונ הונגער אונ קעסיידערדיקער שלאכט, אפ אלע פיר (די פיס האָבנ שוינ ניט גע-

טראָגן) ארופגעפּויזעט איבער די צעבראָכענע, פּארוואלגערטע טרעפּ צו זייערע שלאכט-פּאָסטנס, צו די אמבראזורעס, פענצטער און שפּאלטן. די דײַטשן האָבן געשאָסן אין דעם הײַפל העלדן פון האר-מאטן, אָבער אלע זייערע פּרווון צו אײַנברעכן די געוואגטע דעסאנט-לער האָבן קיין דערפאָלג ניט געהאט.

דרײַ מאָל איז גערשמאן ארויס פונעם בלאָקירטן עלעוואטאָר, קעדיי אײַנצושטעלן א פארבינדונג מיטן שטאב פון באטאליאָן, און יעדעס מאָל האָט ער זיך אומגעקערט א גאנצער און א געזונטער. א שפּליטער פון א פײַנטלעכן סנאריאד האָט געטראָפן דעם העלד ערעוו דעם טאָג, ווען די דײַטשן זײַנען ענדגילטיק פארטריבן גע-וואָרן פון נאָוואָראָסיַיסק.

מע האָט אים געבראכט צו קווורע טאקע דאָ גופא, לעבן וואָק-זאל, וואָס אינעם פארכאפּן אים האָט ער זיך באטייליקט. אינעם ברו-דער-קייווער ליגן צוזאמען מיט אים נאָך פיר העלדן — דרײַ רוסן און איין ארמענער. די ווארעמע דאָרעמדיקע זון שטייט איבער דעם דאָ-זיקן קייווער, ווי א וועכטער. זי באלײַכט די פּאָשעטע, נאָר ערנפולע אופשריפט:

„דאָ ליגן שווארציאמישע יאמלײַט — קוניקאָווצעס, וואָס האָבן זיך די ערשטע ארײַנגעריסן אין דער שטאָט נאָוואָראָסיַיסק דעם 10 סענטיאבער 1943".

דערנאָך גייען פינף פאמיליעס. די דריטע פון זיי איז — גערשמאן, די פאמיליע פון דעם פריילעכן אָדעסער יונג און דרייסטן קוניקאָ-וועץ, וואָס האָט זייער ליב געהאט דאָס לעבן, נאָר דאָס היימלאנד און די פרײַהײַט — נאָך מער.

יויסעפ בערמאַנ פונעמ שטעטל פוכאָוויטש

איכ האָב געדאַרפט האָבנ יעדיִעס וועגנ דער אַרבעט פונ די סאַניטאַרנ בא נ. מע האָט מיכ געשיקט צו יויסעפ בערמאַנ, דעמ עלטערנ לייטענאַנט פונ מעדיצינ-דינסט. איכ האָב זיכ דערנעענטערט צומ סאַמע עק פונעמ נאַקעטנ אונ פלאַטשיקנ לאַנדפאַס, א לאַנגנ, ווי א שלעכטער כאָלעמ, אהינ, ווו עס האָבנ זיכ פונ צײַט צו צײַט געהויבנ הויכע זײַלנ פײַער אונ זאַמד. טיילמאָל זײַנענ די זײַלנ געווענ פונ פײַער, רויכ אונ וואַסער, אונ דאָס האָט באַדײַט, אז די דײַטשישע סנאַריאַדנ האָבנ זיכ געריסנ ניט אפנ לאַנדפאַס, נאָר אינ וואַסער לעבנ די אַנקער-פּלעצער. אונ דאָכ, ניט געקוקט אפ אַלצ, האָט דאָרט טאָג אונ נאַכט געקאָכט די אַרבעט: אונדזערע טיילנ האָבנ פאָרסירט דעמ ברייטנ דורכגוס אונ זיכ געהאַלטנ אינ אײנ אַרויסזעצנ אפנ ברעג, וואָס איז געווענ פאַרנומענ פונעמ סוינע.

דאָרט, אפנ סאַמע שפּיצ פונעמ לאַנדפאַס, האָב איכ געפונענ יויסעפ בערמאַנענ, א זעקס-אונ-דרײַסיק-יאָריקנ היפּש געפּאַקטנ מענטש מיט רויטע באַקנ אונ פרייִלעכע, עטוואָס אַרויסטאַרטשענדיקע ברוינע אויגנ. איכ האָב א קוק געטאָנ אפ אימ אונ דערבײַ גלײַכ באַשלאָסנ בא זיכ: אָט דאָס מוז זײַנ א מענטש מיט אנ אומגעוויינלעכער ביִאָגראַפיע. אונ כ'האָב א טאָעס געהאַט. אָט איז זײַנ געשיכטע.

ער איז געבוירנ געוואָרנ אינ ווײַסרוסלאַנד, אינ געוועזענער מינסקער גובערניע, אינעמ שטעטל פוכאָוויטש. דער, וואָס איז

אמאָל געווענ אינ יענע ערטער, קאָנ באשטעטיקנ, אז פּוכאָוויטש איז ניט טשיקאגאָ. הײַנט שטעלט זיכ פאָר, אז אפילע אינ פּוכאָוויטש איז זײַנ פאָטער אווראָמ בערמאנ אויכ ניט געווענ דאָס אויבערשטע פונ שטויסל. ער איז געווענ א קוסטאר, געשמאָלצנ כײלעוו פאר ליכט. ווענ יויסעפ איז א ביסל אונטערגעוואקסנ, האָט אימ זײַנ טאטע אוועקגעגעבנ לערנענ צו א באלמעלאָכע. איז יויסעפ בערמאנ געוואָרנ א קאמאשנ-שטעפּער, האָט געארבעט אינ וויטעבסק, אינ ניקאָלײַעוו, אינ דנעפּראָפּעטראָווסק, וואָס האָט נאָכ דעמלט געהייסנ קאטערינאָסלאוו. פארדינט האָט ער ניט שלעכט, נאָר עס האָט זיכ אימ געוואָלט לערנענ, אונ לערנענ גראָד מעדיצינ.

צו פינפ אונ צוואנציק יאָר האָט ער געענדיקט א מעדיצינישנ טעכניקומ אונ איז געוואָרנ א פעלדשער. דערנאָכ האָט ער כאסענע געהאט. געארבעט האָט ער דעמלט אינ ווײַסרוסלאנד, אינ פאָלקסקאָמיסאריאט פאר געזונט-פארהיטונג. זײַנ ווײַב, טאטיאנא גריגאָריעוונא, האָט געארבעט אלס פערזענלעכער סעקרעטאר באמ פאָלקסקאָמיסאר פאר מילכ-אונ פלייש-אינדוסטריע. בא זיי איז געוואקסנ א פרייל‑עכ, געזונט אונ קלוג טעכטערל — אניע. וואָס דארפ נאָכ א מענטש? אזוי האָט מענ געלעבט — גליקלעכ אונ אינטערעסאנט.

זונטיק, דעמ 22 יונ 1941, האָט זיכ אָנגעהויבנ די מילכאָמע. אונ דינסטיק דעמ 24-טנ האָבנ די דײַטשנ אראָפּגעוואָרפנ אפ מינסק א שלאל מיט באָמבעס. די שטאָט האָט אָנגעהויבנ פלאקערנ פונ אלע זײַטנ. גרויל אונ טויט האָבנ גענומענ שפּאצירנ איבער אירע נאָכ ערשט אייערנעכטנ רויִקע גאסנ. עס האָבנ געברענט די נײַע הויכע מויערנ אונ די אלטע הילצערנע שטיבלעכ, די הויכשולנ אונ טעאטערנ, עס האָבנ געפלאקערט די אספאלטירטע ברוקנ אונ די סקריפּענדיקע הילצערנע טראָטוארנ.

בערמאנ איז געקומענ צו לויפנ פונ דער ארבעט אהיימ, האָט געפונענ אונ באווּיקט דאָס ווײַב מיטנ קינד, האָט זיי אוועקגעפירט

ביז אינ אָוונט אינ א וואלד, א קילאָמעטער דרײַ הינטער דער שטאָט, אונ אלײנ האָט ער זיכ אומגעקערט אינ פאָלקסקאָמיסאריאט. דאָס הויז, ווו עס האָט זיכ געפונענ זײַנ אנשטאלט, איז געווענ רויִנירט, אונ די טויער פונ פאָלקאָמאט האָבנ זיכ אריבערגעצויגנ אינ אנ אנדער געבײַדע, ערגעצ עק שטאָט.

דעם טאָג האָט דער פעלדשער יויסעפ בערמאנ צום ערשטנ מאָל אינ זײַנ לעבנ געארבעט ניט אינ אמבולאטאָריע, נאָר געהאט אזוי צו זאָגנ „פריוואטע“ פראקטיק. עס איז אים אויסגעקומענ איבערצובינדנ פארבלוטיקטע מענטשנ אפ אויפגעריסענע, איבערגעאקערטע גאסנ. וויפל מאָל האָט ער זיכ געוואָרפנ צו קערפערס, וואָס זײַנענ געלעגנ ערגעצ אפנ ברוק אָדער אינ א טויער, קעדיי זיכ באלד צו איבערצײַגנ, אז מעדיצינישע הילפ איז שוינ דאָ ניט שײַעכ.

אינ אָוונט איז ער געקומענ צו לויפנ אינ וואלד נאָכ זײַנ מישפאָכע, נאָר ער האָט זי דאָרט ניט געפונענ. אינ דער אָוונטיקער טונקלקײַט האָט ער דאָ אונ דאָרט געזענ מענטשנ, וואָס האָבנ זיכ צוגעשפארט אונטער די סאָסנעס. געווענ צווישנ זיי אויכ זײַנע באקאנטע. אײנער פונ זיי האָט אים געזאָגט, אז עמעצער איז, דאכט זיכ, צוגעפאָרנ אפ א מאשינ (דאָס איז געווענ אינ סאמע ברעג פונ אָנפאלי, ווענ די עכט-ארישע באָמבארדירער האָבנ מיט עכט-ארישער מעטאָדישקײַט פארשאָטנ מיט באָמבעס דעם וואלד אונ דעם דערבײַיקנ וועג) אונ האָט מיטגענומענ מיט זיכ בערמאנס פרוי אונ קינד.

מער האָט זי יויסעפ בערמאנ ניט געזענ.

דעם פינפ-אונ-צוואנציקסטנ יונ, אפנ פערטנ טאָג מילכאָמע, איז יויסעפ בערמאנ פרײַוויליק אוועק אינ דער רויטער ארמיי.

דעם פינפ-אונ-צוואנציקסטנ אווגוסט איז בערמאנ מיטנ לעצטנ צוג (עס האָט זיכ אָנגעהויבנ די בלאָקאדע) אָנגעקומענ קיינ לענינגראד, אינעם רויטפאָניקנ באלטישנ פלאָט. מע האָט אים באשטימט אלס עלטערנ פעלדשער אפ א שנעל-טראלער. דרײַ כאדאָשימ איז ער

אָפּגעווענ אפּ דער שיפּ. אינ נאָיאבער האָט א פאשיסטישע באָמבע, צומ ערשטנ מאָל נאָכ צענדליקער באָמבארדירונגענ, געטראָפנ אינ זײַנ טראלער. די שיפּ איז געבליבנ אפנ וואסער אונ איז נאָכ געווענ קאמפּספּעיִק, נאָר א סאכ מענטשנ זײַנענ דערהארגעט אונ פארוווּנדעט געווענ. ארומ האָבנ געפּײַפט באָמבעס אונ געדונערט זעניט-הארמאטנ, אונ יויסעפ בערמאנ, א טויב געוואָרענער פונעמ אופרײַס, האָט זיכ געטאָנ זײַנ ארבעט — איבערגעבונדנ פארווּונדעטע אונ דערנאָכ עוואקויִרט זיי אפנ ברעג, אינ א שפּיטאָל.

דאָס אײנציקע פּעדעמל, וואָס האָט פארבונדנ דעמ בלאָקירטנ לענינגראד מיטנ איבעריקנ לאנד, איז געווענ די לאדאָגער אָזערע, וועלכע די פײַנטלעכע ארטילעריע אונ אוויִאציע האָט געהאלטנ אינ אײנ פארשיטנ מיט סנאריאדנ אונ באָמבעס. דערנאָכ איז געקומענ דער הארבער ווינטער פונ 1941-1942, די אָזערע האָט זיכ געשטעלט, אונ איבער איר פארפרוירענעמ אויבערפלאכ איז דורכגעלייגט געוואָרנ די לעגענדארע אײַז-טראסע. דאָס איז געווענ דער אײנציקער וועג אפ ארויספירנ פונ לענינגראד די פארווּנדעטע, די פרויענ אונ די קינדער אונ ברענגענ אהער אלצ, וואָס דאָס לאנד האָט געקענט געבנ אפ צו פארטיידיקנ די העלדישע שטאָט. דאָס איז געווענ אנ אומגעהייער שווערער, טויט-געפערלעכער וועג. יעדערער, וואָס האָט דאָ געארבעט, אָנגעהויבנ פונ א שאָפער אונ געענדיקט מיט א רעגולירער, איז געווענ א העלד.

פונ דעקאבער 1941 האָט בערמאנ אָנגעהויבנ דורכמאכנ רעגולערע רייסנ איבער דער אײַז-טראסע אלס פעלדשער פונ אנ אווטאָקאָלאָנע, וואָס האָט געפירט ברענשטאָפ פאר די שיפנ פונעמ רויטפאָניקנ באלטישנ פלאָט. צוויי כאדאָשימ האָט ער אָפּגעארבעט אינ דעמ דאָזיקנ גענעמ, יעדע רעגע ריזיקירנדיק מיטנ לעבנ. ער האָט איבערגעבונדנ פאר דער צײַט א היפּש ביסל פארווּנדעטע. דערנאָכ האָט מענ אימ אריבערגעפירט אפ אנ אנדער ארבעט — עוואקויִרנ די פארווּנדעטע אינ הינטערלאנד.

קימאט א יאָר צײַט האָט ער אָפּגעאַרבעט אינעם באַלאַגערטן לעניני־גראַד. בײַס די קעסײדערדיקע באָמבאַרדירונגען פֿלעגט ער אַרויספֿאָרן אַף א סאַניטאַר־מאַשינ, פֿלעגט אופֿקלײַבן און איבערבינדן די געלי־טענע, מיט איין וואָרט — געלעבט מיטן שווערן טאָגטעגלעכן לעבן פֿון די פֿאַרטײדיקער פֿון לענינגראַד.

סאָף יונ 1942 האָט מען בערמאַנען, אַן אויסגעצערטן ביזן לעצטן גראַד, אַריבערגעפֿירט אינ דער וואָלגער קריגס־פֿלאָטיליע. זײַן וועג איז געלעגן דורך מאָסקווע.

דער צוג האָט געדאַרפֿט אוועק פֿון מאָסקווע שפּעט אין אָוונט, באַטאָג איז ער געגאַנגען באַגלייטן צום באַן א כאַווער, וואָס איז געפֿאָרן אַפֿן דאָרעם־פֿראָנט. ווי עס פֿירט זיך צווישן גוטע פֿרײַנט, איז בערמאַן אַרײַן מיט זײַן כאַווער אינ וואַגאָן, האָט זיך דערוואַרט ביזן צווייטן קלונג, זיך געזעגנט און זיך שוין געלאָזט צום אַרויס־גאַנג; גייענדיק פֿאַרבײַ אַן אָפֿענעם קופּע, האָט ער פֿלוצעם דערזען א באַקאַנט פּאָנעם. דאָס איז געווען דער פֿאָלקסקאָמיסאַר, בא וועלכן זײַן ווײַב האָט פֿאַר דער מילכאָמע געאַרבעט אַלס סעקרעטאַר.

— און מיר האָבן געמיינט, אַז איר זײַט אומגעקומען, יאָסיף אַבראַמאָ־וויטש! — האָט זיך יענער א וואָרף געטאָן צו בערמאַנען. — אײַער ווײַב...

— זי לעבט? — האָט אויסגערופֿן בערמאַן, — וווּ איז זי? וווּ איז אַניעטשקע?

— וווּ זי איז איצט, ווייס איך ניט... א כאָדאָשים צוויי צוריק איז זי געווען אינ ווײַסרוסלאַנד, בא די דײַטשן אינ הינטערלאַנד, אינ א פּאַרטיזאַנישן אָטריאַד, — האָט אָנגעהויבן דערציילן דער פֿאָלקס־קאָמיסאַר, נאָר אינ דער מינוט האָט זיך דער צוג גערירט, און בער־מאַן האָט געמוזט שוין אינ גאַנג אַראָפּשפּרינגען, ניט אויסהערנדיק ביזן סאָף. ער האָט ניט געקענט צופֿאָרן אַפֿילע ביז דער נאָענטסטער סטאַנציע, ווײַל ער וואָלט דעמלט פֿאַרשפּעטיקט אַף זײַן צוג. וואָס האָט ער געקענט טאָן? — מיליטערישע דיסציפּלינ.

— גײט ארײַנ צו דעמ אונ דעמ, אפ אזא אונ אזא גאס, נומער דער אונ דער!.. — האָט פארנ געזעגענענ זיכ נאָכ באווײזנ א געשרײ טאָנ דער פאָלקסקאָמיסאר. — יענער ווײסט, דאכט זיכ, גענויער וועגנ אײַער מישפּאָכע.

בערמאנ האָט זיכ א לאָז געטאָנ לויט דעמ אדרעס. דאָרט האָט אימ אנ אומבאקאנטער מענטש מיטגעטײלט, אז אינ האָטעל „מאָסקווא" האָט זיכ אָפּגעשטעלט א פּארטיזאנישער קאָמאנדיר, וואָס איז געקומענ צו פליִענ פונעמ סוינעס הינטערלאנד. בא אימ אינ אָטריאד האָט זיכ טאקע געפונענ טאטיאנא גריגאָריעוונא מיט דער טאָכטער. מע מוז אָבער גײנ צו אימ וואָס גיכער, ווײַל ער קלײַבט זיכ אוועקפליִענ צוריק.

אינ האָטעל האָט זיכ בערמאנ דערוווּסט, אז דער קאָמאנדיר איז מיט עטלעכע שאָ צוריק אוועקגעפלויגנ. דעמלט האָט זיכ בערמאנ ווידער א וואָרפ געטאָנ צומ ערשטנ כאווער, דורכ אימ האָט ער געפונענ א צווײטנ מענטשנ, וואָס האָט אימ דערצײלט, אז זײַנ ווײַב האַלט ביז איצט מילכאָמע אינ א פּארטיזאנישנ אָטריאד אונ שלאָגט זיכ גאָר ניט שלעכט. אונ זײַנ טאָכטער אניע צוזאמענ מיט איר באָבע — טאטיאנא גריגאָריעוונעס מוטער, האָט מענ אפ אנ אעראָפּלאנ ניט לאנג אריבערגעוואָרפנ איבער דער פראָנט-ליניע, אונ זײ וווינענ איצט אינ אײנער פונ די קלײנע בײַוואָלגער שטעט.

דעמ זעלבנ טאָג האָט בערמאנ באקומענ א פּירטאָגיקנ אורלויב אפ צו זענ זיכ מיט זײַנע נאָענטסטע, וועלכע ער האָט שוינ געהאלטנ פאר אומגעקומענע.

אינ דער שטאָט גאָרקי האָט זיכ אימ אײַנגעגעבנ אײַנצואָרדענענ אפ אײנער פונ די שפּיטאָל-שיפנ, וואָס איז געגאנגענ אראָפּ וואָלגע, צומ פראָנט. די שיפ האָט זיכ געזאָלט אָפּשטעלנ אינ יענעמ שטעטל, וווּהינ ער האָט זיכ איצט אזוי געריסנ. אָבער אינ עטלעכע שאָ ארומ, ווענ די שיפ איז שוינ אָפּגעשווומענ א היפּשנ

שטיק, האָט זיכ ארויסגעוויזנ, אז אינ יענעמ שטעטל האָט זיכ אָפּגעשטעלט אנ אנדער שיפ אונ דעריבער וועט זיכ דער דאמפּער, אפ וועלכנ עס האָט זיכ געפונענ בערמאנ, דאָרט ניט אָפּשטעלנ.

עס איז גרינג זיכ פאָרצושטעלנ בערמאנס פארצווייפלונג. ער האָט זיכ אָנגעהויבנ בעטנ באמ קאפּיטאנ, יענער זאָל כאָטש אפ א מינוט צוגייג צו דער אנקער-סטאנציע. דער קאפּיטאנ וואָלט עס מיט פארגעניגנ געטאָנ, ער האָט אָבער ניט געהאט דערופ קיינ שומ רעכט.

— פּרוווט, — האָט ער געזאָגט נאָכ א לאנגער דיסקוסיע, — פּרוווט זיכ ווענדנ צומ קאָמאנדיר פונ דער שיפ. ער קאָנ מיר געבנ אזא באפעל. האגאמ גיכער פונ אַלצ וועט דערפונ גאָר ניט ארויסקומענ.

אָבער בערמאנ האָט אזוי הייס געבעטנ, אז דער קאָמאנדיר פונעמ שווימענדיקנ שפּיטאָל, דאָס איז געווענ שוינ ניט קיינ יונגע פרוי, א דאָקטער, האָט ניט געקאָנט בײַשטיינ אונ באפרידיקט די ביטע פונעמ יאמ-אָפיצער, דעמ פארטיידיקער פונ לעני ngראד, דעמ פאָטער, וואָס האָט געבעטנ העלפנ אימ זענ זיכ מיט דער אלפי נעס ניצל געוואָרענער טאָכטער.

אפ די אויגנ בא איר האָבנ זיכ באוויזנ טרערנ, אונ זי האָט געזאָגט:

— גוט... אָבער נאָר אפ איינ מינוט. בא מיר אליינ זײַנענ אינ קיִעוו געבליבנ צוויי קינדער...

אזוי האָט זיכ בערמאנענ דאָכ אײַנגעגעבנ זיכ זענ מיט זײַנ טעכטערל. זי האָט אימ דערציילט גענוי וועגנ דעמ, וויִאזוי זי מיט דער מאמענ זײַנענ אוועק צו די פארטיזאנער, ווי אלע אינ אָטריאד אכטנ די מאמע, אונ וויִאזוי זי, אניענ, האָבנ אלע זייער געפעסטעט אונ ליב געהאט, אונ וויִאזוי די דײַטשנ האָבנ געוואָלט ארומרינגלענ זייער אָטריאד אונ פארניכטנ אימ, אונ וויִאזוי בא זיי איז פונ דעמ דאָזיקנ פלאנ גאָרניט ארויסגעקומענ, אונ וויִאזוי מע האָט זי אוועקגעפירט אפ אנ אעראָפּלאנ, אונ אז צו זײַנ דאָ געפעלט איר גאָרניט,

ווײַל דאָ איז ניטאָ קיין מילכאָמע, און אז זי האָט גאָר קיינמאָל ניט געגלייבט, אז דער טאטע איז אומגעקומען, און אז זי איז זיכער געווען, אז וויבאלד דער טאטע איז ניט אין קיין פּארטיזאנישן אָט-ריאד, הייסט עס, אז ער איז אין דער רויטער ארמיי און האלט מילכאָמע קעגן די דײַטשן...

דער פּירטאָגיקער אורלויב איז פארבײַגעפלויגן ווי א כאָלעם, און יויסעפ בערמאן איז אוועקגעפאָרן אין זײַן טייל. ביז מײַ 1943 האָט ער געדינט אין דער וואָלגער קריגס-פלאָטיליע אלס קאָמאנדיר פון דער סאניטאר-באדינונג אין א דיוויזיאָן שווימענדיקע באטארייעס. פון וואָלגע האָט מען בערמאנען אריבערגעוואָרפן אין דאָרעם, און אין עטלעכע כאדאָשים ארום איז ער געווען אין אן אנדער אָרט, ווו עס האָבן זיך פאנאנדערגעוויקלט הייסע שלאכטן.

פון דעם מאָמענט אָן, ווי עס האָבן זיך פאנאנדערגעוויקלט די שלאכט-אָפּעראציעס, האָט בערמאן געארבעט אלס קאָמאנדיר פון דער סאניטאר-גרופּע. ער מיט זײַן גרופּע האָבן געדארפט זיכערן דאָס אויסלאָדן די פארוווּנדעטע, וועלכע אונדזערע קאטערן האָבן געבראכט פון דעם אנטקעגנדיקן ברעג, ווו עס זײַנען געגאנגען פארביטערטע שלאכטן מיט די דײַטשן. דאָ בא דער אנקער-סטאנציע האָט ער זיי געגעבן ערשטע הילף און עוואקוירט אין הינטערלאנד.

טאָג און נאכט איז אויסגעקומען צו ארבעטן אונטער באָמבעס און סנאריאדן. באזונדערס האָבן דערקוטשעט די פײַנטלעכע שווערע מינענוואַרפערס. אָבער ניט געקוקט אף קיין שום באשיסונג, אף קיין שום באָמבארדירונג, האָט בערמאנס גרופּע געארבעט פינקטלעך, ווי א זייגער, מוטיק און דרייסט.

באהאלטן זיך פון טויט איז ניט געווען וועו און ניט געווען ווו.

איינמאָל האָט זיך בערמאן יאָ געהאט באהאלטן אין א נעבעכ-דיקער באהעלטעניש, ווײַל אפן ברעג האָבן ניט אופגעהערט צו פאלן שווערע מינעס. פלוצעם זעט ער: עס לויפט איבערן פוסטן אנקער-

פלאַץ א רויטפלאָטלער מיט א פארבלוטיקטנ קאָפ אונ אנ אויסגערונענעם אויג. ארײַנשלעפנ דעם פארווונדעטנ אינ באהעלטעניש איז געווענ אומעגלעכ. אינ דעם דאָזיקנ ענגנ לאָכ איז געווענ אָרט קוים פאר אײנ מענטשנ, אי דאָס האָט ער געמוזט זיכ צונויפדרייענ אינ-דרײַענ. קײנ אנדערע, באקוועמערע באהעלטענישנ האָט מענ דאָ ניט געקענט אויסגראָבנ: א פערטל מעטער פונ דעם אויבערפלאכ האָט זיכ שוינ אָנגעהויבנ וואסער. איז בערמאנ ארויסגעשפרונגענ אינ דרויסנ, האָט אוועקגעלייגט דעם פארווונדעטנ אפ דער ערד, האָט אים איבערגעבונדנ אונ האָט אים אוועקגעזעצט אפ דער ערשטער מאשינ, וואָס איז געגאנגענ פונדאנענ אינ הינטערלאנד. אונ אינ דער זעלבער מינוט איז איבער בערמאנענ מיט א מיעסנ קוויטש דורכגעפלויגנ א שווערע מינע אונ אפ פיצ-פיצלעכ אופגעריסנ די באהעלטעניש, פונ וועלכער ער איז נאָרוואָס ארויסגעקראָכנ.

אנ אנדער מאָל האָט זיכ א פײַנטלעכער סנאריאד אופגעריסנ אפנ אנקער-פלאצ. אײנער נאָכנ צווייטנ האָבנ זיכ גענומענ רײַסנ קעסטלעכ מיט סנאריאדנ, וואָס זײַנענ געווענ צוגעגרייט אפ אריבערצוווארפנ איבערנ דורכגוס. עס זײַנענ שוינ געווענ דערהארגעטע אונ פארווונדעטע. אונטער דעם קעסיידערדיקנ פײַנטלעכנ ארטילעריע-פײַער, צווישנ די גענעמדיקע שײַטערס פונ פלאקערנדיקע קעסטלעכ מיט סנאריאדנ, האָט בערמאנ מיט זײַנע סאניטארנ ארויסגעשלעפט פארווונדעטע, איבערגעבונדנ זיי. מיט אָפגעסמאליעטע הענט האָבנ זיי ארײַנגעוואָרפנ אינ וואסער די ברענענדיקע קעסטלעכ מיט סנאריאדנ, וואָס יעדער אופרײַס זייערער וואָלט דאָ אָנגעמאכט גוואלדיקע כורבנעס. דערנאָכ האָבנ זיי ווידער אָנגעהויבנ ארויסשלעפנ פארווונדעטע, געבנ זיי ערשטע הילפ אונ אוועקשיקנ אינ הינטערלאנד. דאָס איז געווענ די געוויינלעכע טאָגטעגלעכע מוטיקײַט פונ סאָלדאטנ, וואָס פארשטייענ אפילע ניט זייער העלדישקײַט.

אויב איר וועט פרעגנ בא בערמאנענ אלײנ, וואָס קענ ער פאר-

שרײַבנ אינ זײַנ אקטיוו אינ מעשעכ פונ זײַנ גאנצער ארבעט דאָ, אפנ לאנדפאס, וועט ער אײַכ ענטפערנ: די באָד. יאָ, א געוויינלעכ ענג בעדל מיט עמעס הייס וואסער אונ מיט א גענוג פעסטנ איבער-דעק, וואָס האָט באשיצט פונ סנאריאדנ. די דאָזיקע באָד האָט בערמאנ אופגעבויט, כאָטש דער גרעסטער טייל האָט ניט געגלייבט, אז מע קאָנ דאָ, אינ רעכטנ פײַער, אופבויענ א באָד. נאָר מע האָט זי אופגעבויט, אונ זי האָט געארבעט. די מאנשאפטנ פונ די קליינע שיפנ, וואָס האָבנ אריבערגעוואָרפנ אפ יענעמ ברעג מענטשנ אונ שלאכט-מאטעריאלנ, האָבנ זיכ מיט האנאָע אײַנגעטוקט אינ איר גא-ניידנדיקער ווארעמקײַט. ווענ זיי פלעגנ ארויס פונ דאָרט, פלעגנ זיי מיט דאנקבארקײַט דערמאָנענ יענע מענטשנ, וואָס האָבנ זי דאָ פונ זייערטוועגנ אופגעשטעלט. געוויס האָט ווײַט ניט יעדער פונ זיי געוווסט, אז דאָס האָט אופגעטאָנ אָט יענער מעדטוער מיט די רויטע בעקלעכ אונ מיט די דרײַ שטערנדלעכ אפ די שליפעס, וואָס לויפט ארומ אפ זייערע שיפנ, ווי זיי באווײַזנ נאָר צוגיינ צומ אנקער-פלאצ. נאָר בערמאנענ האָט עס ווייניק געקימערט. ער האָט זיכ געטאָנ זײַנס, אונ אינעמ קאמפ קעגנ דער פאשיסטישער כײַע ארײַנגעטראָגנ זײַנ באשיידענעמ כיילעק מעסירעס-נעפעשדיקע ארבעט.

די קאָמאנדשאפט האָט הויכ אָפגעשאצט די ארבעט פונעמ עלטערנ לייטענאנט יויסעפ בערמאנ אונ האָט אימ באלוינט מיטנ אָרדענ פונעמ רויטנ שטערנ אונ מיט די מעדאלנ „פאר פארטיידיקנ לענינגראד“ אונ „פאר פארטיידיקנ קאווקאז“.

אזוי אז אי זײַנ ווײַב, די געוואגטע ווײַסרוסישע פארטיזאנקע טאטיאנא גריגאָריעוונא בערמאנ, אי זײַנ טעכטערל אניע קאָנענ שטאָלצירנ מיט זייער מאנ אונ פאָטער.

פּיאָטער טשעסלער

פאראנ גוויראָלעס גלייַכע, ווי דער פלי פונ א פייַל, אונ פאראנ גוויראָלעס, וואָס וואָלטנ געקאָנט דינענ אלס מאטעריאל פאר א פארפלאָנטערטנ אוואנטיור-ראָמאנ. אזא איז דאָס לעבנ פונ פּיאָטער טשעסלער, דעמ באוווסטנ שווארציאמישנ קאטערנ-קאָמאנדיר, דעמ געוואגטנ יאמ-מאנ אונ שרעקלאָזנ קריגער.

איכ ווייס ניט, וואָס פאר א ייִדישנ נאָמענ האָבנ אימ געגעבנ זייַנע עלטערנ אפנ אכטנ טאָג פונ זייַנ לעבנ. עפשער — פייסעכ, עפשער פינכעס, אונ עפשער גאָר פייַוויש. בא אונדז, אינ שווארציאמישנ פלאָט, איז ער געווענ באוווסט אלס פּיאָטער טשעסלער. א סאכ מענטשנ האָבנ אימ געקענט פאר אנ אויסגעצייכנטנ אונ דרייסטנ אָפיצער, נאָר ווייניק-ווער האָט געוווסט וועגנ זייַנ מאָדנעמ, געדרייטנ לעבנס-וועג.

ער איז אלט געווענ דרייַ יאָר, ווענ די פעטליוראָווצעס האָבנ אינ אומאנ דערהארגעט זייַנ פאָטער. די „יערושע“, וואָס איז געבליבנ נאָכ זייַנ טאטנ דעמ באלמעלאָכע אונ דעמ גרויסנ קאפּצנ, האָט געקלעקט אפ עטלעכע טעג לעבנ פאר דער מישפּאָכע, אונ דאָס ייִנגל האָט זיכ אָנגעהויבנ ארומוואלגערנ אינ די גאסנ. די מוטער האָט געהאט גענוג צאָרעס אָנ אימ אויכ, זי האָט נאָכ געהאט א קינד בא דער ברוסט. דעמ קלײנעמ פּיאָטער (אזוי וועלנ מיר אימ רופנ) האָט זי מיט קיינ זאכ ניט געקאָנט העלפנ, אונ ער האָט איר

ניט פאַרשאַפט קיין סאַך זאָרג. פון פרי ביז נאַכט האָט ער זיך אַרומגעשלאָנדערט איבערן מאַרק און איבער די שטויביקע גאַסן פון זײַן היימשטאָט. אַהיים פלעגט ער זיך אומקערן נאָר איבערצונעכטיקן.

ער איז געווען זייער אַ קליינער. און דאָס האָט אים שיִער ניט אומגליקלעך געמאַכט. איינער אַ גאַנעוו האָט געוואָרפן אַף אים אַן אויג. דאָס קליינע פלינקע ייִנגל האָט געקענט, ניט אַרויסרופנדיק קיין שום חשד, אים שטאַרק העלפן אין זײַן ניט שטאַרק סימפּאַטישער פּראָפעסיע. וואָס איז שײַך דעם ייִנגל, איז דער ניסאָיען פון אַ זאַט און פרייִלעך לעבן, וואָס עס האָט אים צוגעזאָגט דער גאַנעוו, די נעסיִעס איבער פאַרשיידענע שטעט, דער קאַשקעט מיטן גלאַנציקן דאַשעק, און נאָך אַזוינע גליקן — דער דאָזיקער ניסאָיען איז געווען צו שטאַרק, אַז ער, אַן אייביק הונגעריקער און שמוציקער, זאָל אים קענען בײַשטיין.

דאָס ייִנגל (ער איז דעמלט אַלט געווען עפּשער נײַן און עפּשער צען יאָר) איז אַנטלאָפן פון דער היים און האָט זיך אַוועקגעלאָזט מיט זײַן „לערער" אַף גאַסטראָלן איבערן לאַנד.

אַזוי־ווי אַלץ האָט אַ סאָף, און יעדער גאַנעוו מוז סאָפּקאָלסאָף אַרײַנפאַלן, זײַנען זיי אויך איין מאָל דורכגעפאַלן, און טשעסלערן האָט ניט געהאָלפן זײַן קליינער וווּקס. דעם אַלטן גאַנעוו האָט מען אַרײַנגעזעצט אין טפּיסע, און דאָס ייִנגל האָט מען אַוועקגעשיקט אין אַ קינדער־פּאַרטיילער. אים איז אָבער דאָרט ניט געפעלן, איז ער אַנטלאָפן. דאָס מאָל האָט ער זיך פאַרנומען מיט קעשענע־גנייווע, אַף אייגענע הויצאָעס, אַזוי צו זאָגן. און הויצאָעס זײַנען, דעם עמעס געזאָגט, געווען זייער היפּשע. וואָרעם ווער אַשטייגער קען מעקאַנע זײַן אַ גאַנעוו, וואָס מע האָט אים געפּאַקט באַ דער האַנט ערגעץ אַף אַ מאַרק? מע שלאָגט אים מאַקעס־רעצעך, אָן אַ קאָפּ ראַכמאָנעס. און וואָס עמעס איז עמעס, דער קליינער

טשעסלער האָט אויכ היפּש אריַינגעכאפּט. אָבער לעבנ מוז מענ, אונ פונ קיינ אנדער וועג צו פארדינענ זיכ אפּ ברויט האָט ער ניט געוווּסט.

אזוי האָט ער זיכ געקײַקלט בארג-אראָפּ. אונ ס'וואָלט פונ אימ ארויס א גאנעוו, א פארפאלענער מענטש, ווענ ניט די סאָוועטנ-מאכט אונ דער טײַערער סאָוועטישער פּעדאגאָג אנטאָנ מאקארענקאָ.

צו טשעסלערנ איז דערגאנגענ א קלאנג, אז ערגעצ אינ אוקראַינע איז פאראנ א קינדער-קאָמונע, וואָס פירנ פירט זי זיכ עפּעס גאָר אנדערש ווי אנדערע. דאָרט האלט מענ קיינעמ ניט ביגוואלד. געפעלט דיר ניט, איז גיי זיכ געזונטערהייט. אונ אפילע אויב מע זעצט דיכ פאר עפּעס א כעט אריַינ אינ קארצער, אונ דו ווילסט אינ אימ ניט זיצנ, איז ביטע זײער, טו א טויווע אונ זיצ ניט. אז דעמ קארצער היט דאָכ כּיַיוי קיינער ניט. נאָר דעמלט, גוטער ברודער, זײַ מויכל אונ ווארפ זיכ ארויס פונ דער קאָמונע, אז עס זאָל דאָ פונ דיר קיינ זייכער ניט בלײַבנ. אונ מע זאָגט, אונ דאָס איז טאקע דאָס סאמע טשיקאווע, אז די סאמע פארביסענע „אורקעס" ווילנ ניט אוועקגיינ פונ דער קאָמונע, אזוי איז דאָרט גוט אונ אינטערעסאנט. דאָרט לערנט מענ אויס אנ ארבעט אונ מע לערנט שפּילנ אפּ בלאָז-אינסטרומענטנ, אונ עס שמעקט אפילע ניט מיטנ קינדער-פארטיילער.

טשעסלער האָט באשלאָסנ זיכ צו איבערציַיגנ, צי איז עס אלצ אנ עמעס. מיט וואָס ריזיקירט ער? אינ ערגסטנ פאל, מאכט ער פונ דאָרט פּלייטע. ער האָט געפונענ די קאָמונע, האָט זיכ איבערצײַגט, איז געבליבנ אונ איז געוואָרנ א מענטש. וועגנ דעמ, וויַאזוי ער אונ פיל אנדערע הונדערטער מינדעריעריקע פארברעכער זײַנענ אינ דער דאָזיקער קאָמונע געוואָרנ באוווּסטזיניקע, פולווערטיקע סאָוועטישע בירגער, וועל איכ אײַכ דאָ ניט דערציילנ. ווער עס האָט נאָכ ניט געלייענט, זאָל קריגנ אונ איבערלייענענ דעמ אויסגעצייכנטנ, ווּנדערבארנ בוכ, וואָס הייסט „פּעדאגאָגישע פּאָעמע". אימ

האָט אָנגעשריבנ איינער פונ די גרעסטע פעדאגאָגנ פונ אונדזער צײַט אנטאָנ מאקארענקאָ, דער שעפער אונ אָנפירער פונ דער דאָזיקער קאָמונע.

אינ דער קאָמונע האָט טשעסלער געענדיקט א זיבנ־יאָריקע שול, באקומענ א ספעציאַליטעט אונ האָט זיכ אויסגעלערנט שפּילנ אפ א וואלטאָרנע. ער האָט אָנגעהויבנ א סאכ לייענענ אונ עס האָט אים פארכאפּט די יאם־ראָמאנטיק. ער האָט זיכ אָנגעהויבנ בעטנ, מע זאָל אים שיקנ אפ יאם־דינסט. מאקארענקאָ האָט אים געהאָלפנ אײַנאָרדענענ זיכ פאר א דערצויגלינג אפ א שיפ פונ שווארציאמישנ פלאָט. ער איז געוואָרנ דער האָרניסט פונ דער שיפ.

אָפּגעדינט עטלעכע יאָר אלס האָרניסט, איז טשעסלער זיכ אוועק לערנענ אפ קאָמאנדירנ־קורסנ. דאָס האָט זיכ אים אײַנגעגעבנ ערשט נאָכ א סאכ צאָרעס אונ לויפעניש. דאָס צווייטע מאָל אינ לעבנ האָט זיכ אים געשטעלט אינ וועג דער קליינער ווּקס זײַנער. צו דרײַ אונ צוואנציק יאָר, ווענ איכ האָב זיכ מיט אים באגעגנט צום ערשטנ מאָל, איז ער געוועזנ עפּשער ניט העכער פונ א יינגל פונ א יאָר עלפ—צוועלפ. מײַנ פרײַנט, דער קאפּיטאנ קאפּיצא, האָט זיכ אויסגעדריקט וועגנ אים זייער בילדעריש. ער האָט געזאָגט: ווענ עס גיט זיכ אײַנ דעמ גאנצנ פלאָט אויסשטעלנ אינ איינ שערענגע, וואָלט טשעסלער געווענ דער סאמע ערשטער אפנ לינקנ פלאנג.

ער איז געווענ אנ אויסגעצייכנטער ספּאָרטסמענ, דער פלאָט־טשעמפּיאָנ אינ הייבנ שטאנגעס (פונ לײַכטסטנ געוויכט). אונ דעריקער, ער האָט זייער ליב געהאט דעמ פלאָט אונ איז געווענ א גוטער יאם־מאנ. די קאָמאנדשאפט האָט אויסגעפילט זײַנ ביטע אונ האָט קיינ טאָעס אינ אימ ניט געהאט.

ווענ די מילכאָמע האָט זיכ אָנגעהויבנ, איז פּיאָטער טשעסלער געווענ א קאָמאנדיר פונ א קאטער א יעגער. די דאָזיקע קליינע, שנעלע אונ גוט באוואָפנטע שיפנ זײַנענ פאר דער מילכאָמע, ווי

עס באוויזט שוינ גופע זייער נאָמענ, פּראָיעקטירט געוואָרנ אלס מיטל פונ קאמפּ קעגנ די פײַנטלעכע אונטערוואסער-שיפנ. די מילכאָמע אָבער האָט אויכ אינ דער פראגע, ווי אינ פיל אנדערע, ארײַנגעטראָגנ אירע קאָרעקטיוונ. די יעגער-קאטערס האָבנ געקעמפט קעגנ אונטערוואסער-שיפנ און קאָנוואָירט טראנספּאָרטנ, אָפּגעשלאָגנ לופט-אטאקעס און ארויסגעזעצט דעסאנטנ.

אָט מיט דעם אלעם איז פונ די ערשטע טעג מילכאָמע אויסגעקומענ זיכ צו פארנעמענ אויכ טשעסלערנ. ער איז געווענ א זעלטענער און א קורצווײַליקער גאסט אפ דער יאבאָשע, אינ דער היימ האָט ער זיכ געפילט נאָר אפנ יאמ. ער פלעגט קומענ קאָמפּלעקטירנ דעמ שלאכט-רעזערוו, נעמענ ברענשטאָפּ און דערנערונג און ווידער אוועק אינ יאמ ארײַנ. אזוי זײַנענ אוועק טעג, וואָכנ, לאנגע כאָדאָשימ אינ אומדערמידלעכנ קאמפּ קעגנ דער סטיכיע און קעגנ דעמ כיטרענ און שטארקנ סוינע. ער האָט פארמאָגט מוטיקײַט, געוואגטקײַט און א באזונדערע פעיִקײַט פאָרויסצוזענ דעמ סוינעס פּלענער און מאָמענטאל אָננעמענ דעמ ריכטיקנ באשלוס — א פעיִקײַט, וואָס איז א מוז-זאכ פאר יעדנ עמעסנ יאמ-קאָמאנדיר, און שוינ אוודע פאר א קאָמאנדיר פונ א קאָנוואָי-שיפ.

איינמאָל האָט ער קאָנוואָירט א טראנספּאָרט מיט מיליטער. פּלוצעמ, ווענ דער טראנספּאָרט איז געשווומענ ניט ווײַט פונ פײַנטלעכנ ברעג, האָבנ שווערע דײַטשישע באטארייעס אָנגעהויבנ אימ באשיסנ. טשעסלער האָט זיכ א וואָרפ געטאָנ אהינ, ווו עס האָבנ זיכ קעסיידער געריסנ דײַטשישע סנאריאדנ, אופהייבנדיק קאָלאָסאלע וואסער-זײַלנ, ער האָט אָנגעצונדנ רויכ-סנאריאדנ און האָט אָנגעהויבנ ארומשווימענ צווישנ דעמ טראנספּאָרט און דעמ ברעג, ביז עס האָט זיכ געבילדעט א דורכזיכטיקע רויכ-וואנט, און דער סוינע האָט ענדגילטיק פארלאָרנ זײַנ ציל. דער טראנספּאָרט איז געקומענ אינ פּאָרט אָנ שומ פארלוסטנ.

א צווייט מאָל האָט טשעסלער באַגלייט א גרויסנ טראַנספּאָרט, וואָס האָט עוואַקוּירט פונ אָדעס העכער פינפ טויזנט פרויענ מיט קינדער. פּלוצעמ זײַנענ פונ הינטער די וואָלקנס אַרויסגעשפּרונגענ דרײַ „יונקערסנ" אונ האָבנ גענומענ א קורס אפנ שוצלאָזנ טראַנספּאָרט. זיי זײַנענ געפלויגנ נידעריק, זיכער אינ זייער אַבסאָליוטער אומבאַשטראָפטקײַט. מעגלעכ, אז זיי האָבנ פונ אָנהייב אפילע ניט באַמערקט טשעסלערס קאַטער. אונ מעגלעכ, אז די פאַשיסטישע פליִער האָבנ ניט געהאַלטנ פאַר נייטיק[*] אפ אימ זיכ אַרומקוקנ. טשעסלער האָט אָבער אינ עטלעכע מינוט זיי געצווונגענ צו פאַרגעסנ אָנ זייער גײַווע, מיט אינטענסיוו אונ זייער טרעפלעכנ זעניט-פײַער האָט ער געצווונגענ די „יונקערס" אופהייבנ זיכ אינ דער הייכ אונ אַראָפּוואַרפנ די באָמבעס, ניט אַריבערגייענדיק אינ פּיקירונג.

זיי זײַנענ אַוועקגעפלויגנ, אונ גלײַכ איז געקומענ א נײַער רינג פּיקירער. איינ רינג פלעגט אַוועקפליִענ, אונ דער צווייטער פלעגט קומענ. זייער גאַנצער כעזשבנ איז געווענ צוגיינ צומ טראַנספּאָרט פונ דער זײַט, ווו עס וועט ניט זײַנ דער איינגעזעסענער קאַטער. טשעסלער אָבער פלעגט מאָמענטאַל טרעפנ, פונוואַנענ עס דראָעט די געפאַר אונ פלעגט זיכ שרעקלאָז וואַרפנ אַנטקעגנ דעמ לופט-פּיראַט, צווינגענדיק אימ מיטנ פײַער פונ זײַנע האַרמאַטנ אונ קוילנוואַרפערס ענדערנ דעמ קורס. סנאַריאַדנ אונ פּאַטראָנעס האָט ער געהאַט ניט קיינ סאַכ אונ האָט געשאָסנ זייער שפּאָרזאַמ, אָבער דערפאַר אַזוי טרעפלעכ, אז די דײַטשישע פליִער פלעגנ פאַרלירנ די קאַלטבלוטיקײַט אונ פלעגנ אַראָפּוואַרפנ די באָמבעס ווײַט פונעמ טראַנספּאָרט. עמעס, א סאַכ באָמבעס זײַנענ אַראָפּגעפאַלנ גאָר נאָענט לעבנ קאַטער. טשעסלער האָט אָבער וועגנ דעמ ווייניקער פונ אַלצ געטראַכט. ער האָט געשטעלט פאַר זיכ אַנ אופגאַבע — ניט געבנ די דײַטשנ קיינ מעגלעכקײַט צו פּיקירנ אפנ טראַנספּאָרט, אונ זײַנס האָט ער אויסגעפירט. איי וואָס די באָמבעס, וואָס זײַנענ געווענ באַשטימט פאַרנ

קאטערן-קאָמאנדיר פּיאָטער טשעסלער

טראנספּאָרט, פאלנ אפ אים, איז מיילע, טשעסלער האָט אויסגערעכנט אפ דער מאנעווריר-פעיִקײַט און מיניִאטיורקײַט פונ זײַנ שיפּ. און ער איז געווענ גערעכט. אלצ האָט זיכ געענדיקט בעשאָלעם. צוויי „יונקערסנ” האָבנ זיכ אָנגעכאפּט און זײַנענ, ברענענדיקע, אוועקגעפלויגנ, דער דריטער איז ארײַנגעפאלנ אינ יאם. די איבעריקע האָבנ געפּאטערט זייערע באָמבעס אומזיסט און האָבנ זיכ מיט גאָרניט אומגעקערט אפ זייער באזע. זייער מעגלעכ, אז זיי האָבנ דערבײַ ראפּאָרטירט זייער קאָמאנדשאפט, אז דעם טראנספּאָרט האָבנ זיי דערטרונקענ, ווײַל אפנ ווײַטערדיקנ וועג איז שוינ מער קיינער אפ אים ניט אָנגעפלויגנ.

עס איז געוואקסנ טשעסלערס דערפארונג און זײַנ שעם צווישנ די שווארציאמישע יאמלײַט. מע האָט אים אָפט אונטער די אויגנ גערופנ „קליינער”. אינ דעם וואָרט איז אָבער ניט געווענ קיינ שום כויזעק אָדער גרינגשעצונג, אינ אים האָט זיכ קאָנצענטרירט די גאנצע גרויסע און אופריכטיקע אנציקונג, אכטונג און סימפּאטיע, וועלכע עס האָט ארויסגערופנ דער דאָזיקער קליינינקער, נאָר שרעקלאָזער און זייער קוואליפיצירטער יאם-אָפיצער מיטנ ליבנ, נאָכ קימאט ייִנגלשנ פּאָנעם, וואָס ווערט יעדע רעגע באלויכטנ מיט אזא ווארעמענ, הארציקנ שמייכל.

איינער פונ די לעצטע איז טשעסלער אוועק אפ זײַנ קאטער פונ אָדעס. קימאט ביז די לעצטע טעג פונ דער פארטיידיקונג פונ סעוואסטאָפּאָל האָט ער אינ די שווערסטע באדינגונגענ פונ ביטערער בלאָקאדע קאָנוואָירט די שיפנ, וואָס האָבנ באזאָרגט דעם העלדישנ סעוואסטאָפּאָל מיט אלדעם נייטיקנ צו שטעלנ א ווידערשטאנד דעם סוינע. שוינ באם סאָפ פונ דעם דריטנ, דעם לעצטנ שטורעם איז טשעסלער שווער פארוווּנדעט געוואָרנ, ער איז אָבער ניט אוועק פונ זײַנ פּאָסטנ און האָט אָנגעפירט מיט זײַנ שיפּ, ביז ער האָט זי בעשאָלעם ניט געבראכט צו אונדזערע ברעגנ.

בא א דרײַ כאדאָשים איז ער אָפּגעלעגנ אינ שפּיטאָל, אונ דערנאָכ האָט זיכ ווידער אָנגעהויבנ זײַנ שלאכט-לעבנ, פול מיט העלדנטאטנ אונ געפארנ. איצט האָט שוינ טשעסלער אָנגעפירט מיט א רינג יעגער-קאטערס.

נײַעמ רומ האָט ער פארדינט אינ די שלאכטנ פאר באפרײַענ קאווקאזער ברעגלאנד. ער האָט דורכגעפירט זײַנע שיפנ דורכנ דורכוויסיקנ פײַער-פאָרהאנג אונ האָט זיי געבראכט צו די פאָרשטעט פונ נאָוואָראָסיִיסק, ווו עס זײַנענ געזעסנ די דײַטשנ. פינקטלעכ אינעמ באשטימטנ טערמינ אונ פינקטלעכ אינעמ באשטימטנ אָרט האָט ער אינ דער נאכט אפנ 4-טנ פעווראל 1943 ארויסגעזעצט קוניקאָווס אָטריאד. ער האָט ארויסגעזעצט דעסאנטנ אויכ אפנ ברעג פונ טאמאנער האלב-אינדזל, אונ האָט פאר דער דאָזיקער אָפּעראציע באקומענ דעמ צווייטנ אָרדענ פונ דער רויטער פאָנ. דעמ ערשטנ אָרדענ פונ דער רויטער פאָנ האָט ער באקומענ פאר די אָדעסער קאָנוואָיענ.

דעמ דריטנ אָרדענ האָט ער שוינ באקומענ פאר זײַנ אָנטייל אינ די שלאכטנ פאר באפרײַענ קרימ. פונעמ טאמאנער ברעג האָט ער אריבערגעוואָרפנ דורכנ קערטשער דורכגוס דעסאנט-טיילנ. דײַטשישע סנאריאדנ, מינעס אונ באָמבעס האָבנ זיכ געשאָטנ אפ זײַנע שיפנ אפ זייער גאנצנ וועג. אָבער ניט דער פײַנטלעכער פײַער, ניט די ביטערע הארבסטיקע אונ ווינטערדיקע שטורעמס, ניט די מינעס, וואָס האָבנ געלויערט אונטער די כוואליעס פונעמ דורכגוס, האָבנ ניט געקענט אָפּשטעלנ טשעסלערס העלדישע קאטערס.

איינמאָל באנאכט זײַנענ זיבנ דײַטשישע טאָרפּעדנ-קאטערס אָנגעפאלנ אפנ קאטער, אפ וועלכנ עס האָט זיכ געפונענ פיאָטער טשעסלער. זיי האָבנ געהאט א קאָלאָסאלע איבערוואָג ניט נאָר אינ צאָל, נאָר אויכ אינ שנעלקייט אונ באוואָפענונג. זיי האָבנ געוואָלט צוקוועטשנ טשעסלערס שיפ צו דעמ ברעג, וואָס איז געווענ פארנומענ דורכ די דײַטשנ, אונ פארניכטנ אימ. טשעסלערס לאגע איז

אינ טאָכ גענומענ געווענ האָפענונגסלאָז. ווייניק-ווער האָט געקאָנט ארויס פונ אזא ארומרינגלונג. אונ טשעסלער האָט זײַנ שיפ ארויסגעפירט. דאָס איז געווענ א מאנעווער, וואָס איז געווענ אינ דער זעלבער צײַט אי שארפזיניק אי פארצווייפלט. נאָר א גוואלדיק געניטער אונ דרייסטער קאָמאנדיר האָט זיכ געקענט פארגינענ אזוינס. טשעסלער האָט דער ערשטער אָנגעהויבנ שיסנ אונ האָט געלאָזט זײַנ קאטער אינ פולנ גאנג גלײַכ אפ דעם קעגנערס שיפנ, וואָס זײַנענ געגאנגענ אפ אימ אינ א צעוויקלטער ריי. ער האָט איבערגעשניטנ די דאָזיקע ריי אינמיטנ אונ איז דורכגעשפרונגענ. די דײַטשנ האָבנ אינ דער פינצטער ניט פארשטאנענ, וואָס דאָ איז פארלאָפנ, אונ האָבנ אָנגעהויבנ באשיסנ איינע די אנדערע פונ זייערע הארמאטנ אונ קוילנווארפערס.

פיאָטער טשעסלערס קאטער האָט זיכ אומגעקערט אינ זײַנ באזע א גאנצער. די פענעמער אָבער פונ זײַנ מאנשאפט זײַנענ געווענ טרויעריק אונ פארצאָרנט. זיי האָבנ געבראכט מיט זיכ בלויז דעם טויטנ קערפער פונ זייער געליבטנ יונגנ קאָמאנדיר. ער איז געפאלנ ווי א קריגער, אינ זיגרײַכנ קאמפ, אפנ בריקל פונ זײַנ שיפ. א שפליטער פונ א דײַטשישנ סנאריאד האָט דורכגעהאקט דעם אָרדענ, וואָס איז געווענ צוגעפעסטיקט בא אימ אפ דער ברוסט, אונ איז ארײַנ אינ הארצנ.

פיאָטער טשעסלער איז שוינ מער ניטאָ אינ דער טרײַער שלאכט-מישפאָכע שווארציאמישע קריגער. אָבער זײַנע שלאכט-פרײַנט דערמאָנענ ביז הײַנטיקנ טאָג אונ וועלנ קיינמאָל ניט אופהערנ צו דערמאָנענ צום גוטנ זייער טײַערנ כאווער.

דער סאפיאָר מאטוויי ווערכאָלאז

„ווערכאָלאזי" (הויכקריכער) — אזוי האָבנ געהייסנ אינ רוסלאנד מענטשנ פונ זייער א זעלטענער אונ געפערלעכער פּראָפעסיע. פונ קאדמוינים אָנ האָט מענ געבויט גלאָקנ-טורעמס, פעסטונגענ, דערנאָכ זיינענ אינ אלע ווינקעלעכ פונ אונדזער הײמלאנד אויסגעוואקסנ טויזנטער הויכע פאבריק-קוימענס. אז מע טוט א קוק אפ זיי פונ אונטנ, פארדרייט זיכ אזש דער קאָפ. געבויט האָבנ זיי מענטשנ דרייסטע, געשולטע, דערפארענע — מייסטערס — „ווערכאָלאזי". דאָס זיינענ געווענ די זעלבע דאכ-דעקער, מויערער אונ שטוקאטורנ. אָבער אפ דער הייכ פונ עטלעכע צענדליק מעטער, אפ א שטעכ מיט א דיאמעטער פונ צוויי מעטער, אײנ מעטער, אונ אז עס מאכט זיכ — אויכ פונ א האלבנ מעטער — זיינענ די דאָזיקע פרידלעכע אונ רויִקע מעלאָכעס מיטאמאָל געוואָרנ גוואלדיק ריזיקאליש, פול מיט טויט-געפאר.

פאראנ עפעס אנ אינערלעכער טיפער זינ אינ דעם, וואָס דער יינגערער לייטענאנט מאטוויי בענציאָנאָוויטש ווערכאָלאז, לויט דער פּראָפעסיע אנ אגראָנאָם, א געוועזענער קאָלווירטניק, א זונ פונ אנ אלטנ יידישנ קאָלאָניסט פונ ניקאָלייעווטשינע, טראָגט א פאמיליע, וואָס דערמאָנט אָנ טאָגטעגלעכער שווינדלער מוטיקייט אונ געוואגטקייט.

קיינ טורעמס האָט ער, נאטירלעכ, קיינמאָל ניט געבויט. נאָר די באלוינונג, וואָס ער האָט באקומענ אינ די שלאכטנ פאר באפרייענ קאווקאז — דער אָרדענ פונ דער רויטער פאָנ — איז פארבונדנ מיט א טורעם, מיט אײנעם פונ די טורעמס פונעם נאָוואָראָסיסקער עלעוואטאָר.

דאָס איז געווען זײַן צווייטער אָרדען און די פערטע רעגירונגס־באַלוינונג. און איידער איך טרעט צו צו דערציילן וועגן זײַן אָנטייל אינעם שטורעמען און באַפרײַען נאָוואָראָסיִיסק, וויל איך כאָטש אין עטלעכע ווערטער איבערגעבן די געשיכטע פון זײַנע פריִערדיקע באַלוינונגען.

אין 1933 האָט דער קאָלווירט געשיקט מאַטוויי ווערכאָלאַון זיך לערנען אין א לאַנדווירטשאַפטלעכן טעכניקום. אין פיר יאָר ארום איז דער יונגער קאָלווירטניק געוואָרן אן אגראָנאָם, דערנאָך איז ער גערופן געוואָרן אין דער ארמיי. מע האָט אים געשיקט אין שווארץ־יאַמישן פלאָט. ער איז געוואָרן א סאַפּיאָר.

אין משך פון דער גאַנצער פאַרטיידיקונג פון אָדעס איז ער דאָרט געווען א קאָמאַנדיר פון א גרופּע מיניאָרן. ער האָט מינירט אַרטילעריע־פּאָזיציעס אין די ערטער, ווו מע האָט זיך געקענט ריכטן אף א פײַנטלעכן דעסאַנט, ער האָט געבויט באַריקאַדן אף די פראָנט־וועגן און אף די גאַסן פון דער באַלאַגערטער שטאָט. דערנאָך, ווען עס איז אָנגעקומען דער באַפעל צו עוואַקויִרן אָדעס, האָט ווערכאָלאַז אופגעריסן מיליטערישע אָביעקטן. ער מיט זײַן קאָמאַנדע זײַנען אוועק צווישן די לעצטע. פארן אוועקגיין האָבן זיי אופגעריסן דעם מאָל.

אין אָט די ערשטע כאַדאָשים פון זײַן אָנטייל אין דער מילכאָמע האָט ווערכאָלאַז פאַרדינט די מעדאַלן „פאַר שלאַכט־פאַרדינסטן" און „פאַר פאַרטיידיקן אָדעס".

דערנאָך האָט ער אָנגעפירט אין טואַפּסע מיט א ספּעציעלן סאַפּיאָרן־ווזוואָד. אונטערן דונער פון באָמבע־אופרײַסן האָט ער געבויט מיט זײַנע סאַפּיאָרן קאָמאַנדע־פּונקטן, רעמאָנטירט רוינירטע און געבויט נײַע אנקער־פּלעצער, מינירט געוויסע ערטער, ווײַל די דײַטשן זײַנען שוין געווען גאָר נאָענט פון טואַפּסע, און מע האָט געקענט יעדער רגע זיך ריכטן אף אומדערוואַרטעטע סורפּריזן.

אין פעברואַל 1943 האָט ער זיך צוזאַמען מיט אונדזער דעסאַנט אַרויסגעזעצט אין סטאַניטשקאַ, אין הינטערלאַנד באַם סוינע, וואָס

איז געזעסנ אינ נאָוואָראָסיִיסק. טאָג אונ נאַכט, אינ פײַער אונ בראַנד פונ דער פײַנטלעכער קאַנאָנאַדע, האָט ער דעמינירט די דײַטשישע מינענ-פעלדער, געבויט אַנקער-פלעצער. דאָס האָט ער אופגעבויט די באַרימטע הענג-בריק פונ ברעג צו דער האַלב-פאַרטרונקענער שיפ, די בריק, וועגנ וועלכער עס דערציילנ מיט שטאָלצ אַלע, וואָס זײַנענ געווענ אָפ דער „קליינער ערד".

פאַר דער דאָזיקער אָפעראַציע איז דער ייִנגערער לייטענאַנט ווערכאָלאַז באַלוינט געוואָרנ מיטנ אָרדענ פונ דער פאָטערלענדישער מילכאָמע.

שפּעט באַנאַכט סענטיאַבער 1943 האָט א באַטאַליאָנ פונ יאַמ-אינפאַנטעריע אונטער דער קאָמאַנדע פונעמ קאַפּיטאַנ-לייטענאַנט וואַסילי באָטיליאָוו זיכ אַרויסגעזעצט אָפ די פאַרמינירטע, מיט אַרטילעריע אונ קוילנוואַרפערס באַוואָפנטע אַנקער-פלעצער פונ נאָוואָראָסיִיסקער פּאָרט. צוזאַמענ מיט אָט דעמ באַטאַליאָנ האָט זיכ איינער פונ די ערשטע אַרויסגעזעצט מאַטוויי ווערכאָלאַז מיט זײַנע סאַפּיאָרנ.

די קאָמאַנדשאַפט האָט געשטעלט פאַר אימ אַנ אופגאַבע: בא דער ערשטער מעגלעכקײַט צוטרעטנ צומ דעמינירנ די דײַטשישע מינענ-פעלדער. ביז דער דאָזיקער „ערשטער מעגלעכקײַט" איז נאָכ אָבער געווענ ווײַט. מע האָט פריִער געדאַרפט אָפּשלאָגנ בא די דײַטשנ די שטאָט. גענומענ אָפ זיכ די אָנפירונג מיט א צוויי צענדליק שלאַכטלײַט, וואָס האָבנ אינ ברענ פונ דער נאַכט-שלאַכט פאַרלאָרנ זייערע טיילנ, האָט ווערכאָלאַז אַוועקגעפירט זיי אינ שלאַכט. ער איז דורכ מיט זיי עטלעכע קילאָמעטער, האָט זיכ דורכגעשלאָגנ צומ וואָקזאַל. עטוואָס רעכטער פונעמ וואַגאָנרעמאָנט-זאַוואָד האָט ער פאַרנומענ א פאַרטיידיקונג-ליניע אונ האָט דערנאָכ מיט דעמ הײַפל רויט-פלאָטלער א גאַנצנ טאָג זיכ געשלאָגנ קעגנ דעמ אָנגרײַפנדיקנ סוינע. צוויי מאָל זײַנענ די דײַטשנ געגאַנגענ אָפ זיי מיט טאַנקענ. נאָר זעקס פאַשיסטישע טאַנקענ האָבנ קיינ זאַכ ניט געקענט אופטאָנ מיט דער גרופּע סאָוועטישע פאַטריִאָטנ.

אינ אָוונט האָט ווערכאָלאז מיט זײַנע מענטשנ געשטורעמט אונ אײַנגענומענ די גרויסע געמויערטע געבײַדע פונעמ אײַזנבאנער-קלוב, אונ קעדיי צו פארבעסערנ די פארטיידיקונגס-ליניע, האָט ער נאָכ באנאכט געשטורעמט דאָס שכיינישע הויז אונ האָט עס געהאלטנ ביז מאָרגנ אינ אָוונט.

פונדאנענ האָט מענ געקענט באשיסנ דעמ וועג פונ נאָוואָראָסײַסק קיינ אנאפע. ניט ווייניקער פונ א פיר צענדליק פריצנ האָט פארניכטעט ווערכאָלאזס גרופע דורכ די פענצטער פונ ביידע געבײַדעס, צעקלאפט צוויי מאשינעס מיט שלאכט-מאטעריאלנ, א פור מיט פראָדוקטנ. די פראָדוקטנ זײַנענ שטארק צוניץ געקומענ. מע האָט שוינ דעמ צווייטנ מעסלעס אינ מויל ניט געהאט.

לאנג האָבנ די פאשיסטנ גאָרניט געקענט אופטאָנ מיט זיי. דעמ 12-טנ סענטיאבער אינ אָוונט, אפנ דריטנ טאָג, האָבנ די דײַטשנ ווידער זיכ געלאָזט אינ שטורעמ קעגנ דעמ קלוב אונ קעגנ דעמ גאנצנ פארטיידיקונגס-קנופ. איצט האָט שוינ ווערכאָלאזס גרופע פארמאָגט סאכאקל אָנדערהאלבנ צענדליק שלאכטלײַט, וואָס האָבנ נאָכ קוימ מיט צאָרעס געקאָנט האלטנ א ביקס אינ האנט. אָבער אויכ מיט אָט די קרעפטנ האָט ער אָפגעשלאָגנ צוויי אטאקעס פונ די פאשיסטנ. דעמלט האָבנ די דײַטשנ, ווילד אונ צערייצט פונעמ דורכפאל, געלאָזט אינ גאנג פינפ טאנקענ אונ מאָטאָ-ארטילעריע. זיי האָבנ געשאָסנ פונ א נאָענטער דיסטאנצ. זייערע סנאריאדנ האָבנ דורכגעהאקט די ווענט אונ זיכ אופגעריסנ אינווייניק אינ די געבײַדעס. עס האָט שוינ מער ניט געהאט קיינ זינ דאָ צו בלײַבנ. ווערכאָלאז איז אריבער אינ די שכיינעסדיקע געבײַדעס, אונ פונ דאָרטנ, לויטנ באפעל פונעמ קאָמאנדיר פונ דער אווטאָמאטלער-ראָטע קאפיטאנ-לייטענאנט רײַקונאָוו, איז ער אריבער אינ עלעוואטאָר. דאָ האָט ער גענומענ אפ זיכ די קאָמאָנדע איבער איינעמ פונ די דרײַ טורעמס, וואָס די קוניקאָוועס האָבנ געהאט פארנומענ. איכ ווייס ניט, אונ-

טער א וואָסער נומער דער טורעמ איז געגאנגענ בא דער עלעוואַ-טאָר-אדמיניסטראציע, בא די קוניקאָוועצעס האָט ער געהייסנ נומער צוויי. מיטנ ערשטנ האָט אָנגעפירט דער קאפּיטאנ-לייטענאנט רייַקו-נאָוו, מיטנ דריטנ — דער יינגערער לייטענאנט שטשערבאקאָוו.

זיצנדיק אינ די דריַי טורעמס, האָבנ די קוניקאָוועצעס באשאָסנ דעמ ראיאָנ פונ וואָקזאל, דעמ אנאפּער וועג אונ אָפּגעצויגנ אפ זיכ גרויסע קרעפטנ פונעמ סוינע, וואָס האָט ניט אופגעהערט טאָג אונ נאכט פּארביסנ צו אטאקירנ די העלדישע פארטיידיקער פונעמ עלעוואטאָר. אזוי האָט געדויערט ביזנ 16 סענטיאבער אינדערפרי.

וואָס צו עסנ איז ניט געווענ. וואסער האָט מענ געשעפּט פונ דער פּאָדלאָגע אינ די קעלערס פונעמ עלעוואטאָר. דאָס וואסער איז געווענ שווארצ, פארדומפּנ אונ באדעקט מיט מאזוט. אונ די דייַטשנ האָבנ ווידער אונ ווידעראמאָל געוואָרפנ אפ די דריַי טורעמס זייערע טאנקענ אונ מאָטאָ-הארמאטנ, אויכ די שווערע דייַטשישע ארטילעריע האָט באשאָסנ די טורעמס. די דייַטשנ האָבנ ארויסגעלאָזנ אינ די העלדישע שווארציאמלער א שלאל סנאריאדנ, נאָר ס׳האָט גאָרניט געהאָלפנ. אפנ אָרט פונ די דערהארגעטע אונ פארוווּנדעטע האָבנ זיכ בא די שפּאלטנ אונ אמבראזורעס געשטעלט זייערע כאווייריִמ, אונ די דייַטשישע אטאקעס זייַנענ ווידער אָפּגעשלאָגנ געוואָרנ.

אינעמ צווייטנ טורעמ, פונקט ווי אינ די איבעריקע, זייַנענ שוינ די מענטשנ געבליבנ אָנ קריכעס פונ הונגער אונ קעסיידערדיקע שלאכטנ. אייניקע האָבנ זיכ שוינ ניט געקענט האלטנ אפ די פיס. זיי האָבנ אָבער ניט אופגעהערט מוטיק אונ אקשאָנעסדיק טאָנ זייער העלדישע ארבעט. צו דער צייַט אונ אָנ איבערייַסנ פלעגנ זיכ בייַטנ די וואכטעס אפ די פּאָסטנס. אונ די, וואָס האָבנ שוינ קיינ קויעכ ניט געהאט זיכ האלטנ אפ די פיס, זייַנענ ארופגעקראָכנ איבער די פארוואלגערטע טרעפּלעכ אפ אלע פיר.

אינ אזוינע אומגעהייער שווערע באדינגונגענ הענגט זייער א

סאַכ אָפּ פונעם קאָמאַנדיר, פונ זײַנ אויסגעהאַלטנקײַט, פּעסטקײַט און גלויבנ אינ זיג. מאַטווײ ווערכאָלאַז יעדער באַפעל, זײַנ יעדער גאַנג און יעדע רעפּליק האָט געמונטערט דעם קלײנעם גאַרניזאָנ פונעם טורעם. דער קלײנער, שוואַרצ-אויגיקער, דאַרינקער קאָמאַנדיר זײער-ער איז פאַר זײ אינ אָט די שווערע און העראָישע טעג געווענ אַ לעבעדיקער און איבערצײַגנדיקער בײַשפּיל דערפונ, ווי עס דאַרפ זיכ שלאָגנ קעגנ סוינע אַנ עכטער שוואַרציאַמישער קריגער, ווי מע דאַרפ זיכ האַלטנ אינ מינוטנ פונ טויט-געפאַר, קעדײ אויסצושטײנ ביזנ סאָפ און זיגנ.

דעם זעכצנטנ סענטיאַבער אינדערפרי איז נאָוואָראָסײסק ענדגיל-טיק באַפרײַט געוואָרנ פונ די פײַנטלעכע כאַיאָלעס. פאַר די קוניקאָוו-צעס זײַנענ געקומענ טעג פונ פאַרדינטנ אָפּרו. נאָר פאַרנ סאָפּיאָר, דעם ייִנגערנ לײטענאַנט מאַטווײ ווערכאָלאַז און פאַר זײַנע לעבנ געבליבענע שלאַכטלײַט האָט זיכ ערשט איצט אָנגעהויבנ די סאַמע הײסע אַרבעטס-צײַט. מע האָט געדאַרפט אָפּרײניקנ די שטאָט פונ די פאַשיסטישע מינעס, אופרײַס-מאַשינעס און פונ קאָלערלײ אַנ-דערע „סורפּריזנ”. ער האָט פעסט געדריקט די הענט זײַנע שלאַכט-פרײַנט, מיט וועלכע עס האָבנ אימ אָפּנ גאַנצנ לעבנ פאַרבונדנ די זעקס מעסלעס העלדישע שלאַכטנ, און האָט זיכ אַוועקגעלאָזט אויס-שפּירנ די דײַטשישע מינענ-פעלדער.

דעם זעלבנ טאָג איז אימ, עמעס, נאָכאַמאָל אויסגעקומענ צו באַ-געגענענ זיכ מיט זײַנע פרײַנט די קוניקאָווצעס. עס איז געקומענ צו פאָרנ דער קאָמאַנדיר פונ פלאָט, קעדײ אָפּנ אָרט, ווו עס האָט ערשט ניט לאַנג געפלאַקערט די שלאַכט, איבערגעבנ די באַלוינונגענ די העלדישע שלאַכטלײַט פונ קוניקאָווס באַטאַליאָנ. דעם ייִנגערנ לײטע-נאַנט מאַטווײ ווערכאָלאַז האָט ער אונטער אַ דונער פונ אַפּלאָדיס-מענטנ געגעבנ דעם אָרדענ פונ דער רויטער פאָנ.

דער העלדישער רעפּאָרטיאָר אלעקסאנדער כאמאדאנ

זײַנ עמעסע פאמיליע איז געװעזנ פײנגער. נאָר אפילע מיר, זײַנע נאָענטע פרײַנט, האָבנ אים געקענט אונטער דער פאמיליע כאמאדאנ. אלעקסאנדער מאָיסײעװיטש כאמאדאנ. מיט אָט דער פאמיליע האָט ער אונטערגעשריבנ געװײנלעכ זײַנע ארטיקלענ אינ „פראװדא". ער איז געװעזנ א גרױסער ספעציאליסט אינ געביט פונ װײַטנ מיזרעכ, אונ זײַנע ארטיקלענ װעגנ יאפּאָניע אונ כינע זײַנענ אָפט קאָמענטירט געװאָרנ: אינ די פירנדיקע צײַטונגענ פונ אמעריקע אונ אײראָפּע, שױנ אָפּגערעדט פונ די װײַטמיזרעכדיקע לענדער.

װער װײסט, װאָס װאָלט פונ אים געװענ, װענ ניט די רעװאָלוציע. דער טאטע זײַנער — מױשע פײנגער איז א גאנצ לעבנ אָפּגעװענ א זײגער-מײַסטער אינ דער קלײנער שטאָט דערבענט, באם קאספּישנ יאם. גיכער פונ אלצ װאָלט אלעקסאנדער אױכ געװאָרנ א זײגער-מײַסטער.

מיר האָבנ זיכ באקענט מיט אים א יאָר צענ צוריק אינ אײנעם פונ די קאבינעטנ פונ דער רעדאקציע „פראװדא". פונ סעקרעטאריאט האָט מענ אָנגעקלונגענ אונ געזאָגט, אז אינעם אױסלענדישנ אָפּטײל איז אָנגעקומענ אפ ארבעט א נײַער מיטארבעטער — כאמאדאנ. ביז דער „פראװדא" האָט ער געארבעט אינ כארבינ אלס פרעס-אטאשע פונ אונדזער גענעראל-קאָנסולאט, איז אױב עמעצער אינטערעסירט זיכ, זאָל ער ארײַנגײנ אינעם אױסלענדישנ אָפּטײל, װו כאמאדאנ װעט דערצײלנ װעגנ זײַנע װײַטמיזרעכדיקע אײַנדרוקנ.

איכ האָב דערזענ אנ עלעגאנט אָנגעטאָנענעמ יונגנמאנ פונ א
יאָר פינפ אונ צוואנציק, א שטאלטנעמ, פונ מיטעלנ ווּקס, מיט אנ
איידל אונ קלוג פּאָנעמ, וואָס האָט זייער זעלטנ געשמייכלט. א שאָ
צוויי האָבנ מיר מיט אימ געשמועסט אונ זיכ באפריינדעט אפנ גאנצנ לעבנ.
עטלעכע יאָר האָט ער געארבעט אינ „פּראוודא", געווענ פאר
דער צײַט אינ די פאריײניקטע שטאטנ פונ אמעריקע. ווענ ער האָט
זיכ אומגעקערט, האָט ער ארויסגעלאָזט א ביכל — „אמעריקאנער מי-
לויטנ". דערנאָכ האָט ער איינס נאָכנ צווייטנ ארויסגעלאָזנ עטלעכע
ביכלעכ דערציילונגענ וועגנ כינע אונ יאפּאָניע, א יאָר צײַט רעדא-
גירט דעמ ליטעראַרישנ זשורנאל „נאָווי מיר" אונ האָט אימ פאר-
וואנדלט אינ איינעמ פונ די בעסטע זשורנאלנ אינ לאנד.
דערנאָכ איז אויסגעבראָכנ די מילכאָמע, אונ כאמאדאנ איז גע-
וואָרנ דער ספּעציעלער קריגס-קאָרעספּאָנדענט פונ טאס. ווו האָט מענ
אימ נאָר ניט געזענ. אפ די סאמע געפערלעכע באצירקנ פונעמ מײַ-
רעוו-פראָנט הארבסט 1941, לעבנ מאָסקווע אינ יענע גרויזאמע אָקטיא-
בער-טעג, ווענ דײַטשישע אווטאָמאטלער האָבנ זיכ געפונענ עטלעכע
צענדליק קילאָמעטער ווײַט פונ דער אלטער הויפּטשטאָט פונ אונדזער
היימלאנד.
אהער איז ער געקומענ צו פליענ פונ אָדעסער פארטיידיקונגס-
ראיאָנ. פונ דרײַ זײַטנ איז אָדעס דעמלט געווענ ארומגערינגלט פונ
פײַנטלעכנ מיליטער. פונ הינטנ האָט זיכ געשפּרייט דער יאמ. פא-
שיסטישע ארטילעריע האָט באשאָסנ די שטאָט, טאָג אונ נאכט
זײַנענ אפ אָדעס געפאלנ באָמבעס. די גאנצע שטאָט איז אינ יענע
הארבע אונ אומפארגעסלעכע טעג געווענ פראָנט, אונ אפ איינעמ
פונ די געפערלעכסטע באצירקנ פונ דעמ דאָזיקנ פראָנט איז גע-
שטאנענ די לעגענדארע טשאפּײַעווער דיוויזיע. דעמ גאנצנ כוידעש,
וואָס כאמאדאנ איז דעמלט אָפּגעווענ אינעמ באלאגערטנ אָדעס, איז
ער געזעסנ אפ די פאָדערשטע פּאָזיציעס פונ דער טשאפּײַעווער די-

וויזיע. ער האָט געקענט אַלעמענ, אונ אַלע האָבנ אים געקענט, אָנ־געהויבנ פונ דעמ פּאָשעטנ שלאַכטמאַנ אונ געענדיקט מיטנ קאָמאַנדיר פונ דער דיוויזיע, דערנאָכ קאָמאַנדיר פונ דער ביי־יאַמישער ארמיי — גענעראַל פּעטראָוו.

נאָכ אָדעס — דער מיירעוו־פראָנט, דערנאָכ, ווענ עס האָט זיכ אָנגעהויבנ די פאַרטיידיקונג פונ סעוואַסטאָפּאָל, איז כאַמאַדאַנ גע־קומענ צו פליִענ קיינ סעוואַסטאָפּאָל. ער רוט ניט אָפּ קיינ איינ מי־נוט. גלייכ פונ אַעראָפּלאַנ לאָזט ער זיכ אַוועק צומ קאָמאַנדע־פּונקט, אונ פונ דאָרט אַפּ דער פּאָדער־ליניע. די ווייטסטע פראָנט־באַצירקנ האָבנ זיכ שוינ דעמלט געפונענ ניט מער ווי אַכט קילאָמעטער פונ צענטער שטאָט.

די מענטשנ, וואָס האָבנ פריִער ניט געקענט כאַמאַדאַנענ, האָט זיכ טיילמאָל אַפילע געדוכט, אַז ער בראַווירט מיט זיינ ניט מוירע האָבנ פאַר געפאַר. איכ האָב אָבער געוווּסט, אַז דאָ איז ניטאָ קיינ שומ בראַווירונג. פּאָשעט, דאָס איז געווענ אַנ עכטער קריגס־קאָרעס־פּאָנדענט, אונ ער האָט געהאַלטנ, אַז דאָרט, ווו די טויט־געפאַר איז באַזונדערס נאָענט, ווייזנ זיכ אַמבעסטנ אַרויס די אינערלעכע אייגנ־שאַפטנ פונ די מענטשנ. אונ ער איז געגאַנגענ אַהינ, ווו מע האָט געקענט אַמבוילעטסטנ דערזענ די גאַנצע דערהויבנקייט פונעמ סאָ־וועטישנ שלאַכטמאַנ. אָט אַזוי האָט כאַמאַדאַנ נאָכ צענדליקער בליג־דאַזשנ, טראַנשייעס, שוצגראָבנס, ברעג־באַטארייעס אונ קריגס־שיפנ אַנטפּלעקט פאַרנ סאָוועטישנ לייענער אונ פאַרנ וועלט־לייענער די העלדישע עפּאָפּייע פונ דער פיצינקער באַלאַקלאַווע. ער האָט דער־ציילט וועגנ די דאָרטיקע פישער, ער האָט דערציילט וועגנ דעמ אַלטנ פאַבריקמאַכער, דעמ פליכעוואַטנ אונ פריילעכנ באַלאַקלאַוווער פיגאַראָ, וואָס האָט געשוירנ אונ געגאָלט זיינע קליִענטנ אונטערנ פייפ פונ פיינטלעכע באָמבעס אונ אופּרייסנ פונ סנאַריאַדנ. ער האָט דערציילט וועגנ דעמ, וויאַזוי די אַרבעטער פונ די ווייַנשטאָקנ האָבנ

אראָפּגענומענע די רײַפע ווײַנטרויבן באַנאַכט, פּויזענדיק אפן בויך, ווײַל באַטאָג האָבן געווילדעוועט די פאַשיסטישע סנײַפּערס. ער האָט דערציילט וועגן דעם, ווי אַזוי מע דאַרף גיין איבער אַ שטאָט, וועגן אַף די פעלדזן, וואָס הייבן זיך איבער דער הויפּט-גאַס, האָבן זיך באַזעצט דײַטשישע טיילן. ער האָט דערציילט וועגן דעם קליינעם, אָבער מוטיקן גאַרניזאָן פונעם געגנוער טורעם, וואָס האָט די דײַטשן ניט געלאָזט קיין מינוט רו אפן עקסטן לינקן פלאַנג פונעם קאָלאָסאַלן סאָוועטיש-דײַטשישן פראָנט.

וועגן דעם אַלעם האָט געשריבן כאַמאַדאַן, און דאָס הייסט, אַז ער האָט אַליין געפּויזעט אַפן בויך איבער די ווײַנגערטנער, אַליין זיך געגאַנוועט איבער דער שיינער און אין יענע טעג שרעקלעכער באַלאַקלאַווער ברעג-גאַס, אַליין געקלעטערט איבער די קאָפּשווינדלענ-דיקע שטעגן, אונטער אַ האָגל פאַשיסטישע קוילן, צום שפּיץ באַרג, ווו עס האָבן זיך זיבן יאָרהונדערטער הויך געהויבן די רויִנעס פון דעם געגנוער טורעם, קעדיי אין די לעצטע פּאָר כאַדאָשים פון זייער עקזיסטענץ צו געבן שוץ צוויי צענדליק פריילעכע און גע-וואַגטע סאָוועטישע סאָלדאַטן. עטוואָס מער פון אַ האַלבן קילאָמעטער האָט אָפּגעטיילט דעם דאָזיקן טורעם פון די דײַטשישע אַרטילעריע-באַטאַרייעס און מינענוואַרפערס. העכער אָנדערהאַלבן הונדערט סנאַ-ריאַדן און צוויי הונדערט מינעס האָבן זיך אויפגעריסן אַפן קליינינקן שטעטכל פון דעם געגנוער טורעם אין מעשעך פון די צוויי מעסלעס, וועלכע עס האָט דאָרט פאַרבראַכט מיט די שלאַכטלײַט דער העלדישער קריגס-קאָרעספּאָנדענט אַלעקסאַנדער כאַמאַדאַן.

אין מיטן אַפּרעל איז ער אַרויסגעפלויגן קיין מאָסקווע. דאָס האָט באַדײַט, אַז כוץ די לויפנדיקע קאָרעספּאָנדענצן, וועלכע ער פלעגט וועכנטלעך... אוועקשיקן דירעקט פון סעוואַסטאָפּאָל, האָט זיך בײַ אים אָנגעזאַמלט אַ סאַך מאַטעריאַל, וואָס האָט געפאָדערט אַ מער דורכגעאַרבעטע און רויִקערע באַאַרבעטונג.

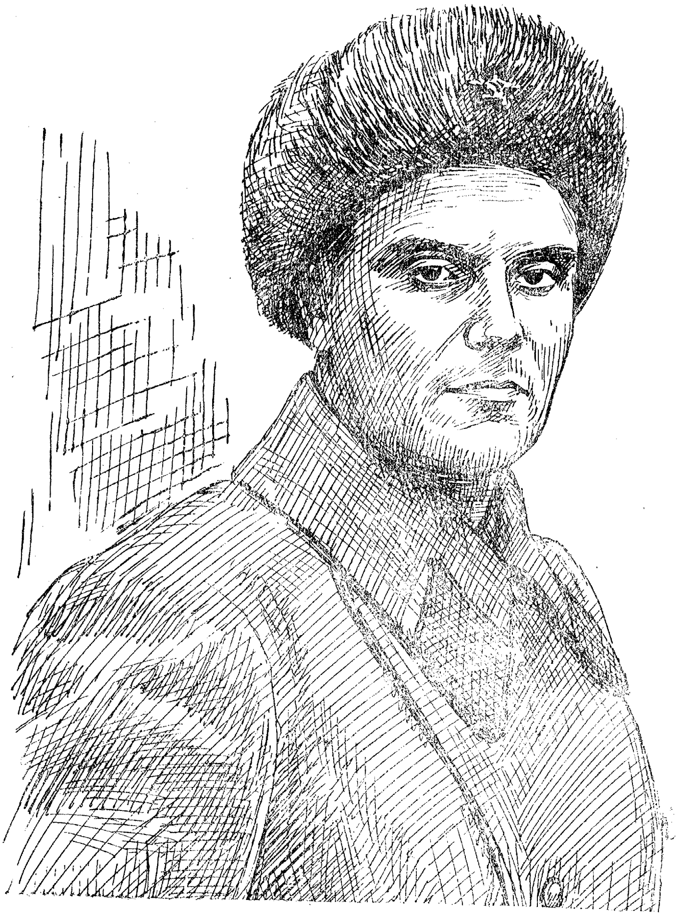

אלעקסאנדער מאָיסייעוויטש כאמאראַנ

ער האָט זיך אומגעקערט אין סעוואסטאָפאָל אין די לעצטע דאטעס פונ יונ, עטלעכע טעג פאר דעמ, ווי די שטאָט איז געפאלנ. ער האָט געוווסט, אז נאָך עטלעכע געציילטע טעג, און די דײַטשנ וועלנ ארײַנ אינ שטאָט. מע האָט אימ ניט געוואָלט אהינ ארײַנלאָזנ. ער וואָלט זיך אָבער קיינמאָל ניט מויכל געוועזנ, ווענ ער וואָלט אינ יענע טעג ניט געוועזנ מיט די, מיט וועלכע עס האָט אימ אפ אייביק פארבונדנ די פעסטע סאָלדאטישע פרײַנטשאפט. ער האָט זיך דערשלאָגנ זײַנס. מע האָט אימ דערלויבט צו פליִענ און געגעבנ אנ אָרט אינעמ עראָפלאנ, וואָס איז געפלויגנ אינ סעוואסטאָפאָל צו עוואקויִרנ פארוווּנדעטע. אראָפגענידערט האָט ער אפ אנ עראָדראָמ, וואָס איז קעסיידער באשאָסנ געוואָרנ פונ פײַנטלעכע הארמאטנ. א צונויפגעדרייטער איגדרײַענ (אזוי אָפט האָבנ זיך געריסנ סנאריאדנ) איז ער דערלאָפנ צו דער ערשטער בעסטער מאשינ און איז אוועקגעפאָרנ צו דער פאָדער-ליניע.

אינ עטלעכע טעג ארומ איז שוינ אלצ געוועזנ פארענדיקט. די דײַטשנ זײַנענ ארײַנ אינ שטאָט. איצט האָט מענ געדארפט אוועקפליִענ. נאָר כאמאדאנ האָט געוואָלט אײַנאָרדענענ א פרוי און האָט פארלוירנ זײַנ אָרט אינ עראָפלאנ. און דאָס האָט באדײַט טויט. אלצ ענגער און ענגער האָט זיך געשלאָסנ ארומ דעמ בינטל סאָוועטישע מענטשנ באמ ברעג דער אײַזערנער רונג פונ פאשיסטישנ מיליטער. אוועקגיינ איז שוינ ניט געוועזנ ווענ און ניט געוועזנ ווהינ. אלעקסאנדער כאמאדאנ האָט זיך ניט געקליבנ גיינ צו די דײַטשנ אינ געפאנגענשאפט.

ער האָט געוווסט, אז סאכאקל עטלעכע שאָ טיילנ אימ אָפ פונ אומפארמײַדלעכנ אומקומ. און אינ אָט די לעצטע און שרעקלעכע שאָענ שרײַבט ער זײַנ לעצטע קאָרעספאָנדענצ וועגנ די לעצטע טעג און שאָענ פונ די לעצטע פארטיידיקער פונ סעוואסטאָפאָל. ער האָט זי געפרווט איבערגעבנ דורכ דער לעצטער ראדיִאָ-סטאנציע, וואָס האָט זיך נאָך פארהיט אינ אונדזערע הענט, נאָר עס האָט זיך אימ ניט אײַנגעגעבנ.

וועגנ דעם דאָזיקנ וווּנדער-שײַנעמ אקאָרד פונ אלעקסאנדער כאמאדאנס פּרעכטיק לעבנ האָט מיר דערציילט מײַנער א צווייטער סעוואסטאָפּאָלער כאווער, דער קאָרעספּאָנדענט פונ דער פלאָט-צײַטונג „קראסני טשערנאָמאָרעצ" מאיאָר פיליפּ טשאצקי. דער דאָזיקער דרייסטער אָדעסער ייִד איז — צומ אונטערשייד פונ כאמאדאנענ — געוועזנ אנ אויסגעצייכנטער שווימער. ער איז אראָפּגעשפּרונגענ אינ יאמ ארײַנ פונ א פעלדז דרײַסיק מעטער די הייכ אונ האָט זיכ דערקליבנ ביזנ נאָענטסטנ יעגער-קאטער. ער האָט עס אונדז דערציילט וועגנ כאמאדאנס לעצטער קאָרעספּאָנדענצ.

ווענ דער בארימטער העלד פונ דער אָדעסער אונ סעוואסטאָפּאָלער פארטיידיקונג דער גענעראל-לייטענאנט פּעטראָוו איז געוועזנ אינ מאָסקווע, האָט ער קוידעמקאָל אופגעזוכט כאמאדאנס פרוי. לאנג איז ער אָפּגעזעסנ בא איר, דערמאָנענדיק זיכ וועגנ איר מאנ, וועגנ זײַנ מוטיק לעבנ אונ העלדישנ טויט.

— דאָס איז געוועזנ אנ עמעסער מענטש, — האָט דער גענעראל געזאָגט באמ געזעגענענ זיכ, — ער האָט ליב געהאט דאָס לעבנ אונ האָט קיינמאָל ניט מוירע געהאט פארנ טויט. ער איז געוועזנ אנ עמעסער זשורנאליסט אונ אנ עמעסער סאָלדאט. ער איז געוועזנ אנ עכטער פּאטריאָט פונ אונדזער היימלאנד.

אונ איר דארפט וויסנ, אז גענעראל פּעטראָוו האָט זיכ ניט ליב צו ווארפנ מיט אזעלכע ווערטער.

די דיפּלאָם־ארבעט פונעם אינזשעניער גורעוויטש

דעם צוויי-און-צוואנציקסטן יוני צוועלף אזייגער באטאָג האָט דער צוהערער פונעם יאם-פאקולטעט פון דער מיליטערישער אינזשעניער-אקאדעמיע אפּ קויבישעווס נאָמען — יאן לוואָוויטש גורעוויטש געזאָלט פארטיידיקן זיַין דיפּלאָם-פּראָיעקט. אזייגער עלף, בייס ער האָט שפּא-צירט איבער די ברייטע און פרייליכע לענינגראדער גאסן, איז צו אים צוגעגאנגען א פּאָרשטייער פון דער מיליטערישער קאָמענדאטור און האָט אים פּאָרגעלייגט דרינגענדיק אומקערן זיך אין טייל. דאָס איז געווען א באפעל פונעם גארניזאָן-שעף, און ער האָט געהאט א שיַי-כעס צו אלע מיליטערליַיט אָן אויסנאם, אפילע צו די, וואָס האָבן אין א שאָ ארום געזאָלט פארטיידיקן דעם דיפּלאָם-פּראָיעקט און האָבן זיך נייטיק געדארפט דורכלופטערן.

צוועלף אזייגער באטאָג האָט גורעוויטש צוזאמען מיטן גאנצן לאנד געהערט וויאטשעסלאוו מיכיַילאָוויטש מאָלאָטאָווס ארויסטרעטונג אין ראדיאָ. דאָס איז געווען דער יונ-זונטיק פון 1941, דער ערשטער טאָג פון דער גרויסער פאָטערלענדישער מילכאָמע קעגן די דיַיטשי-שע פארכאפּער.

די פארטיידיקונג פון די דיפּלאָם-פּראָיעקטן איז אין דער אקאדעמיע אָפּגעלייגט געוואָרן אפּ א יאָר צייַט, און גורעוויטש האָט זיך דער-וויַיל פארנומען מיט דער פּראקטיק פון פעלד-פּאָרטיפיקאציע. ער איז באשטימט געוואָרן אלס קאָמאנדיר פון דער בויונג פון דער

פארטיידיקונג-ליניע: קיראָווער זאוואָד — שטאָט אוריצק. דאָס איז לאכלוטנ ניט ענלעכ געווענ צו דער ארבעט, צו וועלכער ער האָט זיכ געגרייט אינ אקאדעמיע. ער האָט זיכ געקליבנ בויענ ברעג-באפעסטיקונגענ, אונ אויסגעקומענ איז בויענ פעלד-באפעסטיקונגענ. ער האָט געמיינט, אז עס וועט אים אויסקומענ צו ארבעטנ אפ די ווײַטע יאמגרענעצנ פונ אונדזער היימלאנד, אונ דערפאָרנ איז ער ביזנ ארבעטסאָרט אפ א לענינגראדער טראמווײַ. געארבעט אונטער זײַנ אָנפירונג האָבנ ניט קיינ יאמלײַט סאפיאָרנ, נאָר לענינגראדער ארבעטער.

אפ דער ארבעט פלעגנ ארויסגיינ מיטאמאָל עטלעכע צעכנ פונ די גיגאנטישע אונ בארימטע זאוואָדנ אפ קיראָווס נאָמענ אונ אפ מארטיס נאָמענ. מע פלעגט ארויסגיינ בעראָש מיט די דירעקטאָרנ, צעכ-שעפנ אונ מײַסטערס, מיט די פארטקאָמענ אונ זאווקאָמענ. טאָג אונ נאכט, אָנ אָפרו, האָבנ מענטשנ געגראָבנ קעגנטאנק-רויענ, געבויט דאָטנ אונ דזאָטנ, אײַנגעשטעלט הארמאטנ. דאָס זײַנענ געווענ טעג אונ נעכט, וואָכנ אונ כאדאָשימ פונ קעסיידערדיקער העלדישער ארבעט אינ נאָמענ פונ פרײַהײַט אונ אומאָפהענגיקײַט פונ אונדזער היימלאנד.

דערנאָכ איז געקומענ א קורסאנטנ-בריגאדע פונ יאמ-אינפאנטעריע אונ האָט איבערגענומענ די פארטיידיקונג-ליניע, וואָס איז אופגעבויט געוואָרנ אונטער גורעוויטשעס אָנפירונג. די דאָזיקע ליניע, וואָס עס האָבנ אופגעבויט לענינגראדער ארבעטער אונ פארטיידיקט באלטישע יאמלײַט, האָבנ די דײַטשנ ניט געקענט אײַנבײַסנ. דאָ האָבנ זיי ניט געמאכט קיינ איינ טריט פאָרויס.

אָנהייב אווגוסט האָט מענ גורעוויטשנ געשיקט אינ שווארציאמישנ פלאָט, קיינ סעוואסטאָפאָל. ביז מיטנ סענטיאבער איז ער געהילפ פונעמ ארבעטס-אָנפירער. ער האָט אָנגעפירט מיט דער בויונג פונ די באפעסטיקונגענ אינ ראיאָנ פונ באלאקלאווע, דערנאָכ האָט ער אָנגעפירט מיט דער בויונג פונ די פארטיידיקונג-ליניעס אינ ראיאָנ טשערקעז-קערמענ. אָנהייב נאָיאבער, ווענ די דײַטשנ זײַנענ צוגע-

גאַנגענ שוינ קימאַט האַרט צו סעוואַסטאָפּאָל, האָט גורעוויטש מיט אַ גרופּע סאַפּיאָרנ מינירט אונ אויפגעריסנ אַ טייל פונעמ יאַלטער שאָסיי. צוויי קילאָמעטער וועג איז שוינ איצט געווענ אומעגלעכ דורכצוגייג. די דייטשישע טאַנקענ זיינענ טאַקע דאָ ניט דורכגעגאַנגענ. די פריצנ האָבנ געמוזט מויכל זיינ קריכנ איבער בערג-איבערגענג, מיט געפערלעכע אונ אומבאַקוועמע באַרג-שטעגנ אונ מיטנעמענ מיט זיכ בלויז לייכטע באַוואָפענונג.

אַזוי פאַרטאָנ אינ שלאַכט-אַרבעט, האָט גורעוויטש ניט באַמערקט, ווי ס׳איז דורכ אַ יאָר — דאָס ערשטע יאָר מילכאָמע. סאָפ יונ 1942 האָט מענ אימ געשיקט אינ אַקאַדעמיע פאַרטיידיקנ זיינ דיפּלאָמ-פּראָיעקט. דאָס איז געווענ זייער אַ מאָדנע, אומגעוויינלעכע פאַר-טיידיקונג. גורעוויטש האָט אָנ ראַכמאָנעס קריטיקירט זיינ אַרבעט, איבער וועלכער ער איז אָפּגעזעסנ אַזוי פיל שלאָפלאָזע נעכט אינ יענע נאָכ גאָר נאָענטע אונ שוינ אַזוינע ווייטע פאַרמילכאָמע-יאָרנ. אַ יאָר מילכאָמע האָט אַ סאַכ אויסגעלערנט גורעוויטשנ. אַ סאַכ זאַכנ, וואָס זיינענ ניט נאָר פאַר אימ, נאָר פאַר פיל געשעצטע אַוו-טאָרס פונ געשעצטע אַקאַדעמישע ווערק, געווענ ניט גאָר קלאָר, זיינענ אימ איצט אינ גאַנצנ קלאָר געוואָרנ. אינ פייער פונ דער מילכאָמע האָט זיכ אינ אַ באַדייטנדיקער מאָס אויסגעשמידט אַ נייע מיליטערישע אינזשעניער-וויסנשאַפט.

נאָכ דעמ, ווי גורעוויטש האָט פאַרטיידיקט זיינ דיפּלאָמ-אַרבעט, האָט ער געבעטנ, מע זאָל אימ שיקנ צוריק אינ אָפּערירנדיקנ שוואַרצ-יאַמישנ פלאָט. ער איז געפאָרנ — ווו אָפ אַנ אַעראָפּלאַנ אונ ווו אָפ אַ דאַכ פונ אַ צוג. ער האָט געזענ, ווי עס ברענט אַ צעבאָמבירטער דורכ די דייטשנ דער צוג, פונ וועלכנ אימ האָט זיכ איינגעגעבנ אַרויסצושפּרינגענ אינ גאַנג. עס איז אימ אויסגעקומענ טיילמאָל צו וואַרטנ פינפ—זעקס מעסלעס אינ סטעפּ, ביז מע וועט אָפּרעמאָנטירנ דעמ וועג אונ עס וועט קומענ אַ נייער צוג. אינ יענע ביטערע אונ

האַרבע אוגוסט-טעג פֿון 1942 האָט מען געדאַרפֿט אַרויסווײַזן אַ סאַך אַקשאָנעס און ווילן, קעדיי אַזוי גיך, ווי דאָס האָט זיך אײַנגעגעבן גורעוויטשן, דערקלײַבן זיך צום שוואַרצן יאַם.

אין יאַנוואַר 1943 האָט גורעוויטש געבויט פֿאַרטיידיקונגס-ליניעס אין די בערג, אַף די צוגענג צו טואַפּסע. דאָס איז געווען אַן אויס-צערנדיקע און געפֿערלעכע אַרבעט אונטער קעסיידערדיקע דײַטשישע באָמבאַרדירונגען. גורעוויטשן האָט זיך אָבער געדוכט, אַז דאָס איז ניט קיין שלאַכט-אַרבעט. ער האָט געבעטן, מע זאָל אים שיקן אין דער יאַם-אינפֿאַנטעריע. אין דער נאַכט פֿון דריטן אַפֿן פֿערטן פֿעוורואַל 1943 האָט ער זיך מיטן באַטאַליאָן פֿון צעזאַר קוניקאָוו אַרויסגעזעצט אין סטאַניטשקאַ, לעבן נאָוואָראָסיִיסק. ער איז באַשטימט געוואָרן אַלס קאָמאַנדיר פֿון אַ סאַפּיאָרן-גרופּע. מיט דער צווייטער גרופּע האָט אָנ-געפֿירט זײַן פֿרײַנט מאַטוויי ווערכאָלאַז, וועגן וועלכן איך האָב שוין דערציילט. גורעוויטש מיט זײַנע סאַפּיאָרן האָבן געמאַכט דורכגענג אין די פֿײַנטלעכע מינען-פֿעלדער און דראָט-פֿאַרצאַמונגען, אופֿגעשטעלט די צעבאָמבירטע אַנקער-פֿלעצער, געבויט נײַע אַנקער-פֿלעצער, אײַנ-געשטעלט זעניט-באַטאַרייעס, פּראָזשעקטאָר-אינסטאַליאַציעס.

אַף דער באַרזשע, אַף וועלכער ער האָט זיך אומגעקערט אַף דער „גרויסער ערד", זײַנען אָנגעפֿלויגן דײַטשישע אַעראָפּלאַנען. פֿון די זעכציק מענטשן, וואָס זײַנען געווען אַף דער באַרזשע, זײַנען 12 דערהאַרגעט געוואָרן און בלויז עטלעכע זײַנען ניט געווען פֿאַר-וווּנדעט.

ווען גורעוויטש האָט זיך ענדלעך דערקליבן צו דער באַזע, האָט ער איבערגעגעבן די דורכגעשאָסענע אַקטן און דאָקומענטן, וועלכע ער האָט מיטגעבראַכט פֿון דער „קלײנער ערד" און איז אַרויסגעפֿאָרן קיין פּאָטי צו זען זיך מיט זײַן מוטער. שוין אַן עלטערע פֿרוי — אַ דאָקטער, איז זי פֿרײַוויליק אַוועק אין אָפּערירנדיקן פּלאַץ, קעדיי צו העלפֿן די קינדער אירע שלאָגן דעם דײַטש. אַ צווייטער זון

אירער, אַן עלטערער לייטענאַנט א פּליִער האָט מילכאָמע געהאַלטן אויף איינעם פֿון די יאַבאָשע־פֿראָנטן, די טאָכטער האָט געאַרבעט אין א מיליטערישן זאַוואָד.

באַגלייט די מוטער צו איר אַרבעטס־אָרט, האָט זיך גורעוויטש אַוועקגעזעצט אויף „ליטעראַרישער" אַרבעט. ער האָט אָנגעשריבן א גרויס און אינטערעסאַנט אַרטיקל וועגן דער אינזשעניער־אַרבעט באַם זיכערן די אָפּעראַציעס אויף דער „קליינער ערד" און האָט עס אָפּגעדרוקט אין א מיליטעריש־טעכנישן זשורנאַל. דערנאָך איז ער אַוועקגעפאָרן אין דער אַזאָווער קריגס־פלאָטיליע, האָט אָנטייל גענומען אין דער מאַרינע־פּאַליער אָפּעראַציע, און פֿון סאַמע אָנהייב אָן פֿון די שלאַכט־אָפּעראַציעס אויפֿן לאַנדפּאַס טשושקא האָט ער געאַרבעט דאָרט.

עס וועט נאָך קומען א צייט, און וועגן די מענטשן, וואָס האָבן מילכאָמע געהאַלטן אויף אָט דעם לאַנדפּאַס, וועט מען אָנשרייבן גאַנצע ביכער.

פֿון אָט דעם לאַנדפּאַס האָט מען אונטער באָמבעס און אַרטילעריע־סנאַריאַדן טאָג און נאַכט איבערגעשיקט מענטשן, שלאַכט־מאַטעריאַלן, באַוואָפֿענונג און דערנערונג פֿאַר אונדזערע דעסאַנט־טיילן אויפֿן קערטשער האַלב־אינדזל.

איינמאָל אין א פֿינצטערער האַרבסטיקער נאַכט האָט מען געמוזט דרינגענדיק איבערגעבן א וויכטיקן באַפֿעל די קאַטערס אויפֿן רעיד. עס זײַנען געווען ערנסטע סיבעס, מאַכמעס וועלכע מע האָט זיך ניט געקענט באַנוצן מיט קיין ליכט־סיגנאַליזאַציע און ניט מיט קיין אַנדערע סיגנאַלן. אונטער די הענט איז אויך ניט געווען אויף וואָס צו שווימען.

דעמאָלט האָט דער אינזשעניער־קאַפּיטאַן גורעוויטש געזאָגט:

— גרייט צו בראַנפּן, איך שווים.

א מינוט פּערציק איז גורעוויטש געשוווּמען אין אײַזקאַלטן וואַסער.

אינ דער געדיכטער פינצטערניש האָט ער זיכ אָנ קיינ שום אָריִענטירנ דערקליבנ צו די קאטערס אונ האָט איבערגעגעבנ דעם באפעל פונ דער קאָמאנדשאפט.

— וואָס וווּנדערט איר זיכ? — האָט ער אײנגאנצנ אופריכטיק אויסגעטײַנעט זיכ מיט זײַנע פרײַנט, ווענ ער האָט זיכ אומגעקערט אפנ ברעג. — איכ האָב דאָכ מיט קיינ זאכ ניט ריזיקירט. שווימענ קענ איכ. קיינ קראמפנ טרעפנ ניט בא מיר.

ער האָט אויסגעטרונקענ בראנפנ, קעדיי זיכ צו דערוואַרעמענ, א שאָ אָנדערהאלבנ גערוט אונ איז אוועק דעזשורענ.

אינ עטלעכע טעג ארום האָט מענ אים דרינגענדיק ארויסגערופנ אפ איינעם פונ די אנקער-פלעצער. עס האָט אים געפאָדערט צו זיכ דער גענעראל פעטראָוו, וועלכער האָט דעמלט אָנגעפירט מיט דער באזונדערער בײַ-יאמישער ארמיי. ער האָט פערזענלעכ איבערגעגעבנ דעם אינזשעניער-קאפיטאנ יאנ לוואָוויטש גורעוויטשנ די הויכע רעגירונג-באלוינונג — אנ אָרדענ פונ דער רויטער פאָנ. דאָס איז געווענ דער צווייטער אָרדענ אונ די פערטע רעגירונגס-באלוינונג פונעם יונגנ קריגס-אינזשעניער דעם קאָמוניסט גורעוויטש.

אזוי האָבנ זיכ אינ פײַער פונ דער גרויסער פאָטערלענדישער מילכאָמע אויסגעשמידט דרייסטע, געניטע אונ דערפארענע מיליטערישע ספעציִאליסטנ — מוסטערהאפטע אָפיצערנ פונעם סאָוועטישנ פלאָט, טרײַע פאטריִאָטנ פונ אונדזער היימלאנד.

עטלעכע ווערטער וועגן דעם קאַפּיטאַן מישע כאַיִט

ער איז געווען פון מיטעלן וווּקס, געהאַט אַ קאָפּ בלאָנדע האָר. אַ באַשיידענער און פריילעכער מענטש, שוין באַלוינט מיט אַן אָרדען פון דער רויטער פאָן פאַר די שלאַכטן אויף קובאַן. מיט אים האָט מען געקענט מאַכן אַ פּאַרטיי שאַך, כאַפּן אַ שמועס וועגן פּאָליטיק, דערציילן וועגן דער מישפּאָכע. זיין פרוי און קינד זיינען געווען עוואַקויִרט אין באַקו, און ער האָט געטרוימט אַריבערפירן זיי נענטער צו זיך.

ווען מיר האָבן זיך געגרייט צו דעם דאָרעם-אָזערייקער דעסאַנט, האָט קאַפּיטאַן מישע כאַיִט געאַרבעט אין דער אָפּעראַטיווער גרופּע פון דער פּאָליטפּאַרוואַלטונג פון שוואַרציאַמישן פלאָט. זיין אויפגאַבע איז געווען — פּאָליטיש זיכערן די דאָזיקע געפערלעכע און שווערע אָפּעראַציע. אָבער ניט אַלע טוער פון דער אָפּעראַטיווער גרופּע האָבן געזאָלט גיין אין דאָרעם-אָזערייקאַ. כאַיִט האָט געזאָלט בלייבן אין געלענדזשיק. אַ שאָ פאַר דעם, ווי די דעסאַנט-שיפן האָבן זיך געזאָלט לאָזן אין וועג, האָב איך אים געטראָפן אויפן ברעג. ער איז געווען שטאַרק צעקלעמט.

— איך מוז אומבאַדינגט פאָרן מיט דעם דאָזיקן דעסאַנט, — האָט ער מיר געזאָגט. — איך האָב אָנטייל גענומען אין צוגרייטן אים, און איצט נאָ דיר גאָר, איך דאַרף בלייבן דאָ! ווו איז לאָגיק, ווו איז יושער?

ניט לאַנג פאַר דעם, ווי מיר האָבן אויפגעהויבן די אַנקערס,

האָב איך זיך דערוווּסט, אַז כאַיִט האָט זײַנס אויסגעפירט. ער איז געווען גליקלעך.

שפּעט באַנאַכט האָב איך פונעם בריקל אַפן טראַלער, וווּ איך האָב זיך געפונען, געזען, ווי ס׳איז צו צום ברעג די שיף, אַף וועלכער עס איז געווען כאַיִט. איך האָב געזען, ווי אַפן אויבער-דעק פון דער שיף האָט זיך אויפגעריסן אַ פײַנטלעכע מינע, ווי די דעסאַנטלער זײַנען געשפּרונגען אין וואַסער אַרײַן, קעדיי וואָס גיכער זיך צו דערקלײַבן צום ברעג.

אַף מאָרגן באַטאָג האָבן מיר זיך נאָכן אויספילן די אויפגאַבע אומגעקערט קיין געלענדזשיק, און ערשט אין עטלעכע טעג אַרום האָבן מיר זיך דערוווּסט וועגן דעם טראַגישן און גרויסמוטיקן טויט פון אונדזער פרײַנט מישע כאַיִט.

ער איז פאַרוווּנדעט געוואָרן פון אַ מינע-שפּליטער נאָך אַף דער שיף, נאָר ער האָט זיך ניט געוואָלט עוואַקויִרן צוזאַמען מיט די פאַרוווּנדעטע. דורך דעם פײַערדיקן האָגל פון סנאַריאַדן, מינעס און קוילן איז ער דערשוווּמען צום ברעג און האָט זיך גלײַך געוואָרפן אין ברען פון שלאַכט. כאַיִט מיט אַ קליינער גרופּע אונדזערע יאַמ-לײַט זײַנען אַרומגערינגלט געוואָרן. ער איז ווידער פאַרוווּנדעט גע-וואָרן, דאָס מאָל — שווער, אָבער ניט אויפגעהערט צו באַשיסן דעם סוינע.

אײנגיכן זײַנען פון דער גאַנצער גרופּע לעבן געבליבן צוויי: כאַיִט און נאָך איין רויטפלאָטלער.

ניקיפאָראָוו (דאַכט זיך, אַזוי האָט ער געהייסן) האָט גענומען אַף דער פּלייצע דעם שווער פאַרוווּנדעטן כאַיִט און האָט זיך געלאָזט אין די בערג, קעדיי זיך דורך דער פראָנט-ליניע דערקלײַבן צו אונדזערע. אים איז געווען זייער שווער. ער איז אליין געווען פאַר-וווּנדעט, עמעס — ניט שווער. כוץ דעם איז ער דאָך אַ גאַנצע נאַכט אָפּגעווען אין שלאַכט.

כאַיט האָט געזען, אַז בא ניקיפאָראָוון גייען אויס די קויכעס. ער האָט פארשטאַנען, אַז זאַלבעצווייט וועלן זיי זיך געוויס ניט דאַ־טעווען און אַז ניקיפאָראָוו וועט אומזיסט אומקומען.

— לאָז מיך איבער! — האָט ער געזאָגט צו ניקיפאָראָוון. — דו וועסט מיך ניט ראַטעווען און וועסט אַליין אומקומען.

ניקיפאָראָוו האָט זיך, נאַטירלעך, אָפּגעזאָגט. דאָס איז ניט די טעווע פון סאָוועטישע שלאַכטלײַט — איבערלאָזן אַ כאַווער אין אַן אײַס־צאָרע.

לאַנג האָט כאַיט אײַנגעטײַנעט מיט זײַן טרײַען כאַווער, נאָר יענער האָט נאָר מיט דער האַנט געמאַכט.

— נו, אויב אַזוי, לאָמיר פאַרײַכערן, — האָט כאַיט פאָרגעלייגט ניקיפאָראָוון.

— דאָס, זעסטו, איז גאָר עפּעס אַנדערש, — האָט צוגעשטימט ני־קיפאָראָוו. ער האָט פאָרזיכטיק אוועקגעלייגט כאַיטן אפן גראָז און האָט גענומען אַרויסשלעפּן פון קעשענע דעם פּאָרטסיגאַר. ער האָט נאָך ניט באַוויזן אים אַרויסנעמען, ווי עס האָט זיך דערהערט אַ שאָס. דאָס האָט מישע כאַיט אויסגענוצט די רעגע, ווען זײַן פרײַנט האָט זיך אָפּגעקערט אין אַ זײַט, האָט אַרויסגעשלעפּט זײַן פּיסטאָ־לעט און איז מיטן לעצטן פּאַטראָן באַגאַנגען זעלבסטמאָרד.

ער האָט זיך געבראַכט פּאַר אַ קאָרבן, קעדיי צו ראַטעווען אַ מענטשן, מיט וועלכן ער איז אַגעוו געווען באַקאַנט ווייניקער ווי אַ מעסלעס, אָבער מיט וועלכן עס האָט אים פאַרבונדן די גרעסטע פרײַנטשאַפט — די פרײַנטשאַפט פון קריגער.

און ניקיפאָראָוו האָט זיך בעשאָלעם דערקליבן צו אונדזערע טיילן און האָט אונדז דערציילט וועגן דעם מוטיקן און העלדישן טויט פון קאַפּיטאַן מישע כאַיטן.

מיר האָבן מיט אַ גוט וואָרט דערמאָנט מישע כאַיטן, ווען מיר האָבן זיך ווידער אומגעקערט קיין סעוואַסטאָפּאָל, ווען עס איז באַ־

פרײַט געוואָרנ אָדעס. מיר האָבנ זיכ דערמאָנט אינ אימ, ווענ מיר זײַנענ צומ ערשטנ מאָל ארופגעטראָטנ אפ פרעמדער ערד. ער איז געווענ מיט אונדז אינ קאָנסטאנצע אונ בורגאס, אינ סאָפיִע אונ בוקארעשט, ער איז געווענ מיט אונדז אינ יענעמ ליכטיקנ טאָג, ווענ איבער בערלינ האָט אופגעפלאַטערט אונדזער זיגרײַכע פאָנ, ווענ עס איז געקומענ דער טאָג פונ ענדגילטיקנ ניצאָכנ, אינ קאמפ פאר ווערלכנ מישע כאיִט האָט אזוי באשיידנ אונ ערלעכ אָפגעגעבנ זײַנ יונג לעבנ.

דער זעניטלער באָריס גאָרעל

באקענט האָבנ מיר זיכ אינ דער שטאָט איזמאיִל אינעמ שטאב פונ דער דונײַ-פלאָטיליע. פאר מיר איז געשטאנענ א יונגערמאנ פונ א יאָר פינפ אונ צוואנציק, נישט קיינ הויכער, א דארער, אנ עטוואָס אײַנגעהויקערטער, אינ דער אוניפאָרמ פונ א יאמ-קאָמאנדיר. דעמ עמעס געזאָגט, ס'איז מיר אפילע אפנ געדאנק ניט געקומענ, אז דער דאָזיקער שווײַגעוודיקער יונגערמאנ, וואָס איז אפילע אינ דער אוניפאָרמ ענלעכ געווענ מער אפ א ציווילנ מענטש, ווי אפ א מיליטערישנ, — אז אָט דער יונגערמאנ טראָגט אינ זיכ אזויפיל מוטיקײַט אונ אויסערגעוויינלעכע דרייסטקײַט. אונ אָט וואָס באָריס גאָרעל האָט אופגעטאָנ אינ איינעמ פונ די וואָכעדיקע שלאכט-טעג.

די דײַטשישע טאנקענ האָבנ זיכ באוויזנ אומדערווארט אונ גאָר ניט פונ יענער זײַט, פונוואנענ מע האָט זיכ געקאָנט אפ זיי ריכטנ. דרײַ שטאָלענע כײַעס האָבנ זיכ געטראָגנ מיט דער גאנצער שנעלקײַט אפ דער זעניט-באטאריי, ווו גאָרעל איז געווענ דער געהילפ-קאָמאנדיר. זיי זײַנענ געגאנגענ צומ אעראָדראָמ, ניט באמערקנדיק, אז אפ זייער וועג האָט זיכ פארטײַעט א קונציק פארמאסקירטע באטאריי. די טאנקענ האָבנ אינ גאנג באשאָסנ דעמ אעראָדראָמ. עטלעכע הארמאטנ-קוילנ האָבנ, ניט דערפליִענדיק, זיכ אופגעריסנ לעבנ קאָמאנדע-פונקט אונ שווער פארווונדעט דעמ קאָמאנדיר. באָריס גאָרעל האָט אימ פארביטנ. ער האָט צוגעלאָזט די טאנקענ אפ דרײַ

הונדערט מעטער און געעפנט אַף זיי אַ פֿײַער פֿון די זעניט-האַר-מאַטן. אין עטלעכע מינוט אַרום זײַנען צוויי טאַנקען צעקלאַפּט גע-וואָרן. דער דריטער האָט פֿאַרקערעוועט צוריק און האָט געמאַכט פּליטה.

גאָרעל מיט צוויי רויטפּלאָטלער האָבן זיך אַ וואָרף געטאָן צו די צעקלאַפּטע טאַנקען, קעדיי אויפֿרײַסן זיי. די דײַטשן האָבן גענומען שיסן אַף זיי פֿון האַרמאַטן. די יאַמלײַט האָבן פֿאַרגעזעצט זייער געפֿערלעכן וועג. אַן אויפֿרײַס-כוואַליע האָט אַראָפּגעריסן פֿון גאָרעלן דעם העלם. אַ צווייטער אויפֿרײַס האָט אײַנגעגראָבן דעם העלם אין דער ערד, נאָר די יאַמלײַט זײַנען מיט אַקשאָנעס געקראָכן פֿאָרויס.

פֿונעם נאָענטסטן טאַנק האָט זיך אַרויסגערוקט אַ פּאַשיסטישער אָפֿיצער מיט אַ פּאָנעם מעשוגע פֿאַר שרעק. גאָרעל האָט עטלעכע מאָל אויסגעשאָסן אין אים. דער דײַטש איז צוריק אַרײַנגעפֿאַלן אין ליוק. פֿונעם טאַנק האָט זיך גלײַך דערהערט אַן אויפֿרײַס, דערנאָך האָט אַ זעץ געטאָן אַ פֿײַער. דער טאַנק האָט געברענט. די מאַנשאַפֿט פֿונעם צווייטן טאַנק איז שוין פֿריִער אַנטלאָפֿן. גאָרעל האָט זיך אין דעם איבערצײַגט, ווען ער איז אַרײַנגעקראָכן אין ליוק. אויסער די צעקאַליעטשעטע רויפֿן, איז דער טאַנק געווען אין פֿולשטענדיקער אָרדענונג, און גאָרעל האָט באַשלאָסן שלאָגן די פֿאַשיסטן פֿון זייער אייגענער מאַשין.

אים איז אויסגעקומען היפּש אַ האָרעווע צו טאָן, ביז ער האָט אָפּגערייניקט דעם טאַנק פֿון דעם האָב-און-גוטס, וואָס די עכט-אַרי-שע באַנדיטן האָבן אָנגעראַבעוועט. די דאָזיקע אָנגערויבטע „טראָפֿייען" האָבן געשטערט דער באַוועגונג פֿונעם האַרמאַט-טורעם.

דערנאָך האָט גאָרעל זיך גענומען דערלערנען דעם טאַנק. אַרום האָבן געקנאַלט די אויפֿרײַסן פֿון די פֿײַנטלעכע סנאַריאַדן, די שפּלי-טערס האָבן געקלאַפּט איבערן פּאַנצער, אינעם טאַנק איז געווען הייס, ווי אין גענעם, נאָר גאָרעל האָט מיט צונויפֿגעפּרעסטע ציינ

פיבערהאפט דערלערנט די אומבאקאנטע קאָנסטרוקציע פונעם טאנק.

פונעם דיוויזיאָנ-שטאב איז אָנגעקומענ א באפעל: די באטאריי זאָל אריבער אפ אנ אנדער פאָזיציע און דעם טאנק זאָל מענ אופ-רײַסנ. גאָרעל האָט געבעטנ א דערלויבעניש צו בלײַבנ אינ טאנק און מיט זײַנ פײַער צודעקנ דעם צוריקמארש פונ דער באטאריי.

— איכ וועל אימ באלד באהערשנ! — האָט ער געבעטנ, — מיר וועלנ פונ אימ מאכנ א גוטנ „דזאָט“.

מע האָט אימ דערלויבט. ווענ ער איז צוריק ארײַנגעקראָכנ אינ דער טראָפּיי-מאשינ, האָט ער געפרוווט ארויסדרייענ דעם טורעמ. דאָס מאָל האָט ער זיכ לײַכט ארויסגעדרייט. די „טראָפּייענ“ האָבנ מער ניט געשטערט.

ווענ די באטאריי האָט זיכ שוינ געקליבנ צו רירנ פונ אָרט, האָבנ זיכ ווידעראמאָל באוויזנ דײַטשישע טאנקענ. די פײַנטלעכע מי-נענווארפערס האָבנ זיי געשטיצט מיט זייער פײַער. נאָכ די טאנקענ האָט אָנגעגריפנ א געדיכטע קייט פאשיסטישע פוסגייער.

זיי זײַנענ געגאנגענ זיכער און רויִק. פונעם באאָבאכטונג-פונקט האָבנ זיי דאָכ געזענ, ווי די סאָוועטישע זעניטלער האָבנ געגרייט די באטאריי צו בײַטנ די פאָזיציע. זיי האָבנ אויסגעקליבנ גראָד דעם מאָמענט, ווענ די הארמאטנ האָבנ אינ זיי ניט געקאָנט שיסנ.

זיי האָבנ אָבער געהאט א טאָעס אינ כעזשבנ.

מיט די ערשטע דרײַ שאָסנ האָט גאָרעל צעקלאפט א טאנק, וואָס איז געגאנגענ גלײַכ אפ אימ. דערנאָכ האָט ער אריבערגעטראָגנ דאָס פײַער אפ די מאשינעס, וואָס האָבנ זיכ געפרוווט פארגיינ אימ פונ די פלאנגענ. נאָר אָט האָט זיכ אויכ א צווייטע מאשינ גענומענ דרייענ אפ איינ אָרט, ווי א פארוואונדעטע כײַע, און איז דערנאָכ שטיינ געבליבנ, אָנגעבויגנ אָנ א זײַט. דער דריטער טאנק האָט זיכ פלינק אויסגעדרייט און זיכ אָפּגעטראָגנ.

גאָרעל האָט אויכ א סאָפּ געמאכט צומ פאשיסטישנ באאָבאכטונג-

פונקט. נאָכ דעמ, ווי דער דריטער טאנק האָט פארלאָזט דאָס שלאכט-פעלד, האָט גאָרעל מיט עטלעכע זאלפנ ליקווידירט דעמ דײַטשישנ מינענווארפער אונ האָט אריבערגעטראָגנ דאָס פײַער אפ די אָנ-גרײַפנדיקע פוסגייער.

ער האָט אויסגעשאָסנ אלע סנאריאדנ, בא הונדערט דרײַסיק, וואָס האָבנ זיכ געפונענ אינעמ טאנק. דערנאָכ, ווענ די „אריער" האָבנ געמאכט פלייטע, איז באָריס גאָרעל ארויסגעקראָכנ פונעמ טאנק אונ האָט אימ אופגעריסנ.

אזוי האָט דער יונגער כארקאָווער ארבעטער, דער באשיידענער ײדישער באָכער באָריס גאָרעל צוגעדעקט מיטנ פײַער פונ טראָפּיי-טאנק דעמ צוריקמארש פונ זײַנ באטאריי. דער רוסישער יאמ-מאנ, דער קוילנווארפלער זובקאָוו, האָט געהאָלפנ זײַנ קאָמאנדיר. אזוי האָבנ זיי, די צוויי שווארציאמישע קריגער, ברידער לויטנ געווער, ברידער אינעמ קאמפ, — צוזאמענ געשלאָגנ די דײַטשישע באנדיטנ.

עלטערער גווארדיע־לייטענאנט לייב קודיש

באַם קיִעווער דאָקטער דאָוויד קודיש אין דער היים איז אָפט באַהאַנדלט געוואָרן די פּראָבלעם וועגן דער צוקונפט פון דעם ייִנגערן זון לייב. לאַנג האָט מען געטראַכט, זיך איבערגעלייגט און ענדלעך באַשלאָסן, אַז ער וועט, ווי זײַן עלטערער ברודער אַווראָם, זײַן אַן אינזשעניער.

ליאָווע האָט בעשאָלעם געענדיקט די מיטלשול, איז אָנגעקומען אין קיִעווער אינדוסטריעלן אינסטיטוט, האָט זיך אויסגעצייכנט געלערנט. פון דריטן קורס איז ער אָבער אַוועק און איז אָנגעקומען זיך לערנען אין דער העכערער מיליטערישער יאַם־שול. אין 1939 האָט ער געענדיקט די שול אַלס עלטערער לייטענאַנט. מע האָט אים געשיקט אויפן קרייסער „קראַסני קאַווקאַז", וואָס האָט זיך דערנאָך ווײַט און ברייט קוינע־שעם געווען מיט זײַנע לעגענדאַרע מײַסים, און וואָס האָט געעפנט דאָס רומפולע צעטל סאָוועטישע גווארדיע־שיפן.

אינעם שעם, ווען עס האָט פאַרדינט דער דאָזיקער קרייסער, האָט אויך לייב קודיש זײַן כײלעק פאַרדינסטן.

ווען קודיש איז נאָר אָנגעקומען אויפן „קראַסני קאַווקאַז", האָט מען אים איבערגעגעבן די קאָמאַנדע איבער איינעם פון די אַרטילעריע־טורעמס. ער האָט זיך אַרויסגעוויזן פאַר אַ פעיִקן אַרטילעריסט, און מע האָט אים באַשטימט אַלס קאָמאַנדיר פון דער ווײַט־מעסטער־גרופּע. זײַן גרופּע האָט אין 1942 פאַרנומען דאָס ערשטע

אָרט אינ שווארציאמישנ פּלאָט, נאָך דעמ אָרדענ „רויטער שטערנ״ האָט דער לאנגער, דארער, שטילער לייב קודיש, וואָס דערמאָנט גאנצ אָפּט אינ א פּארמויעכטנ יעשיווע-באָכער, פּארדינט דעריקער פאר זײַנ אָנטייל אינ די דעסאנט-אָפּעראציעס.

צומ ערשטנ מאָל האָט ער אָנטייל גענומענ אינ ארויסזעצנ א דעסאנט, נאָכ אינ די ערשטע כאדאָשימ מילכאָמע, בא אָדעס. אינ דער געדיכטער נאכט-פינצטערניש האָט ער דעמלט אפּ זײַנ בארקאס געמאכט עטלעכע רייסנ, אריבערוואַרפנדיק דעסאנטלער פונ דעמ קרייסער אפנ ברעג, וואָס עס האָבנ שוינ געהאט פארנומענ די דײַטשנ אונ רומענער. יעדעס מאָל האָט זיכ אפּ זײַנ שיפל געשאָטנ א האָגל קוילנ פונ ביקסנ אונ קוילנוואַרפערס. בײַסנ לעצטנ רייס איז ער אָפּגעשווומענ פונ ברעג אונטערנ דונער פונ פּאשיסטישע הארמאטנ. מע האָט געדארפט זײַנ א גוטער מײַסטער פונ מאנעווורירנ, קעדיי זיכ אויסצודרייענ פונעמ האָגל פײַנטלעכע סנאריאדנ. קיינ איינ מענטש אפנ בארקאס, מיט וועלכנ עס האָט אָנגעפירט דער לייטענאנט לייב קודיש, האָט ניט געליטנ. ווענ דער בארקאס איז אָבער געקומענ צומ אָרט, ווו ס'איז פריִער געשטאנענ זײַנ שיפ, איז שוינ דער קרייסער דאָרט ניט געווענ. דעמלט האָט דאָס שיפל אונטערנ פײַער פונ ווײַטשיסנדיקע פײַנטלעכע באטארייעס, אונטער די באָמבעס פונ פּאשיסטישע אעראָפּלאנענ זיכ דערקליבנ קיינ אָדעס. פונ דאָרט האָט מענ דעמ בארקאס גענומענ אפנ בוקסיר אונ אוועקגעפירט צומ קינבורנער לאנדפאס, פונוואַנענ ער האָט עוואקוירט ארומגערינגלטע סאָוועטישע שלאכטלײַט, דערנאָכ האָט ער זיכ אומגעקערט קיינ סעוואסטאָפּאָל. קודישעס בארקאס איז געווענ איינער פונ די לעצטע, אויב ניט דער לעצטער (גרויסע שיפנ זײַנענ געשטאנענ אפנ רעיד), וואָס זײַנענ אוועק פונ די אנקער-פּלעצער פונעמ אָדעסער פּאָרט באמ עוואקוירנ די שטאָט.

אינ באזונדערס שווערע באדינגונגענ איז פּאָרגעקומענ די בארימטע

פֿעאָדאָסיער דעסאנט-אָפעראציע. „קראסני קאווקאז" האָט זיכ דעמלט אָפגעשטעלט באמ מאָל פֿונעמ פֿאָרט, וואָס איז נאָכ געווענ פֿארנומענ פֿונעמ קעגנער. עס איז געווענ א פֿינצטערע דעקאבער-נאכט, א שטארקער פֿראָסט. א בייזער ווינט האָט אָפגעשטופט דעמ קרייסער פֿונ מאָל. קודיש איז געווענ דער קאָמאנדיר פֿונ דער שווארט-קאָמאנדע. זײַנ בארקאס צוזאמענ מיט דער מאנשאפט האָט מענ אראָפגעלאָזנ פֿונ דער שיף אינעמ שטורמישנ יאמ, וואָס האָט מאמעש געקאָכט פֿונ די אָפטע אופרײַסנ פֿונ דײַטשישע סנאריאדנ אונ מינעס. אפֿנ בארקאס איז געווענ א קנויל שווערער שטאָלענער טראָס, דער אנדערער עק זײַנער איז געווענ אפֿנ שפיל פֿונ דער שיף. אונטערנ ווילדנ געהודע פֿונ זיכ אופרײַסנדיקע סנאריאדנ אונ מינעס, אונטערנ פֿײַפֿ פֿונ קוילנווארפֿער-רייענ איז קודיש מיט זײַנע יונגע ארויסגעשפרונגענע מיטנ עק טראָס אפֿנ אנקער-פלאצ. פֿריזענדיק אפֿנ בויכ, האָבנ זיי אימ צוגעשלעפט צו דער טשוהונענער טומבע אונ ארופגעוואָרפֿנ אפ איר. איצט האָט דער קרייסער געהאט די מעגלעכקײַט צוגיינ צומ ווענטל פֿונ אנקער-פלאצ. קודיש האָט נאָכ דערנאָכ קימאט א מעסלעס נאָכאנאנד זיכ ארומגעדרייט הינ אונ צוריק איבערנ שטורמישנ יאמ, אויספֿילנדיק פֿאראנטוואָרטלעכע אופגאבעס פֿונ דער קאָמאנדשאפט. ער האָט געראטעוועט מענטשנ פֿונ די קאטערס, וואָס פֿײַנטלעכע סנאריאדנ אונ מינעס האָבנ אינ זיי געטראָפֿנ, האָט אריבערגעפֿירט אפ זײַנ פיצל שיפֿל א הארמאט (יאָ, א הארמאט! דאָס איז גאָר קיינ שפּאָס ניט).

שווערע אײַזקאלטע כוואליעס האָבנ יעדע רעגע פֿארגאָסנ זײַנ שיפֿל, אונ קודיש האָט צוזאמענ מיט זײַנע שלאכטלײַט אויסגעשעפט דאָס וואסער מיט זײַנ שטאָלענער קאסקע. פֿארקאלייעטע, הונגעריקע, האלב-טויטע פֿונ מידקײַט האָט זיי איינע פֿונ די שיפֿנ ארופגענומענ אינ דעמ מאָמענט, ווענ די גרעסטע אָפטימיסטנ צווישנ זיי האָט זיכ גע-דוכט, אז אלצ איז פֿארפֿאלנ.

דאָס, וואָס קודיש מיט זיינ קאָמאנדע האָבנ איבערגעלעבט אונ דורכגעמאכט אינ יענע שווערע שאָענ, וואָלט געקענט דינענ אלס מאטעריאל פאר א גאנצער אוואנטיור-דערציילונג. מיר האָבנ געוואָלט הערנ אלצ ביזנ סאָפ אונ האָבנ דעריבער איבערגעריסנ אונדזער געשפרעכ מיט קודישנ ביז אינדערפרי, קעדיי זיכ דורכשמועסנ באריכעס.

נאָר אפ מאָרגנ האָב איכ א גאנצנ טאָג אומזיסט אָפגעווארט אפ קודישנ אינ מיינ קאיוטע. עס האָט זיכ ארויסגעוויזנ, אז באנאכט האָט מענ אימ עקסטרע ארויסגערופנ פונ דער שיפ, קעדיי אָנטייל צו נעמענ אינ איינער זייער א פאראנטוואָרטלעכער אָפעראציע.

עס איז אוועק סאכאקל א וואָכ, אונ מיר האָבנ זיכ דערוווסט, אז די אָפעראציע איז דורכ מיט דערפאָלג. אינ איר, ווי מיר האָבנ שוינ געזאָגט, האָט אָנטייל גענומענ אויכ לייב קודיש, דער עלטערער גווארדיע-לייטענאנט, וואָס איז געבוירנ געוואָרנ אינעמ יאָר, ווענ עס האָט זיכ אָנגעהויבנ די ערשטע וועלט-מילכאָמע, אינ דער שטאָט קיִעוו, אפ פאָדאָל. דער דאָקטער קודיש האָט דעמלט געוויס ניט געטראכט, אז זיינ יינגל וועט זיינ א יאמ-אָפיצער אנ ארטילעריסט אונ א ספעציאליסט פונ יאמ-דעסאנטנ.

דריי מעדאלנ: „פאר פארטיידיקנ אָדעס”, „פאר פארטיידיקנ סעוואסטאָפאָל” אונ „פאר פארטיידיקנ קאווקאז” אונ דער אָרדענ פונ רויטנ שטערנ שיינענ אפ דער ברוסט בא לייב קודישנ, וואָס דערמאָנט אזוי אָנ א שטילנ אונ א ביסל דערשראָקענעמ יעשיווע-באָכער.

דער מאיאָר ניכאמינ פונ וויטעבסק

זײַנ פאָטער איז געווענ א שוסטער. געווינט האָט ער אינ וויטעבסק לעבנ סוראזשער טראקט. זײַנ אײַנגעהויקערט הײַזל איז געשטאנענ אינעמ צווייטנ קראקעליעווער ליקל.

איכ בינ אויכ א וויטעבסקער, אונ איר קאָנט זיכ פאָרשטעלנ, ווי מיר איז געווענ אָנגענעמ זיכ טרעפנ אינ סעוואסטאָפאָל מיט א לאנדסמאנ אונ דערצו נאָכ מיט א מענטשנ, וועלכער איז באוווסט דעמ גאנצנ פלאָט.

אינ עטלעכע מינוט ארומ נאָכ אונדזער באגעגעניש האָב איכ שוינ געוווסט, אז דאָוויד ניכאמאנ איז געווענ א שלאָסער, האָט זיכ געלערנט אינ אנ ארבפאק, האָט געזאָלט אָנקומענ אינ א הויכשול, נאָר מ'האָט אימ געשיקט אינ א פילאָטנ-שול. פאר איינ יאָר האָט ער פארענדיקט דעמ קורס, וואָס איז אויסגערעכנט אפ דרײַ לערנ-יאָר, אונ ווענ די מילכאָמע האָט זיכ אָנגעהויבנ, האָט שוינ ניכאמאנ, וועלכער איז נאָכ דעמלט ניט אלט געווענ קיינ פולע אכט אונ צוואנציק יאָר, אָנגעפירט מיט אנ עסקאדריליע. אינגיכנ איז זײַנ עסקאדריליע בארימט געוואָרנ מיט אירע שלאכט-מײַסימ. ווייניקער ווי פאר א יאָר צײַט האָט זי פארניכטעט העכער אכט צענדליק פײַנטלעכע עראָפלאנענ, הונדערט פופציק אווטאָמאשינעס, זיבנ ארטילעריע-באטארייעס אונ אליינ דערבײַ געהאט ביז גאָר קליינע פארלוסטנ.

ניכאמינ איז א געניטער קאָמאנדיר, א געוואגטער אונ הויכ-

קוואליפיצירטער פליִער. ניט אומזיסט האָט ער גראָד געעפנט דעמ שלאכט-כעזשבנ פונ דער עסקאדריליע — אראָפּגעשלאָגנ דעמ ערשטנ פאשיסטישנ אעראָפּלאנ.

גרויס איז ניכאמינס כעזשבנ מיט די פאשיסטישע בארבארנ. זיי האָבנ כאָרעוו געמאכט זײַנ היימשטאָט, פארמוטשעט זײַנ פופצניאָריקנ ברודער וואָלאָדיע, זײַנ זעכצניאָריקע שוועסטער רימע, האָבנ אימ צעשיידט מיט זײַנ יונגער פרוי, מיט וועלכער ער האָט באוויזנ זײַנ צוזאמענ בלויז איינ טאָג, ווײַל אפּ מאָרגנ נאָכ דער כאסענע האָט זיכ אָנגעהויבנ די מילכאָמע.

דרײַ מאָל האָבנ די דײַטשנ זײַנ אעראָפּלאנ אראָפּגעשלאָגנ, אונ ער האָט זיכ יעדעס מאָל נאָכ מיט מער צאָרנ געריסנ אינ שלאכט. דאָס ערשטע מאָל האָט עס געטראָפנ בא פּערעקאָפּ, בייס ער האָט געשטורעמט א טאנקענ-קאָלאָנע. ניכאמינ האָט פונדעסטוועגנ באוויזנ צו פארניכטנ צוויי טאנקענ, דערנאָכ האָט ער אפּ א צעשעדיקטנ אעראָפּלאנ דורכגעמאכט בא 150 קילאָמעטער אונ בעשאָלעמ זיכ אראָפּגעזעצט אפּ זײַנ אעראָדראָמ. דאָס צווייטע מאָל, אויכ בעשאסנ שטורעמענ אונ אויכ איבער פּערעקאָפּ, האָט א שפּליטער פונ א סנאריאד געטראָפנ אינ מאָטאָר, נאָר אויכ דאָס מאָל איז אלצ דורכגעגאנגענ בעשאָלעמ.

דאָס דריטע מאָל איז עס צוגעגאנגענ א סאכ טראגישער. וויִאזוי ניכאמינ האָט זיכ געהאלטנ פּאָנעמ-על-פּאָנעמ מיט דער טויטגעפאר איז קעדײַ צו באשרײַבנ.

דאָס איז פּאָרגעקומענ דעמ אכטנ יונ 1942, אינעמ לעצטנ כוידעש פונ פארטיידיקנ סעוואסטאָפּאָל. ניכאמינ מיט נאָכ דרײַ אעראָפּלאנענ פונ זײַנ עסקאדריליע זײַנענ יענעמ טאָג ארויסגעפלויגנ צו באראזשירנ איבער דער ליניע פונעמ פראָנט, וואָס האָט ארומגעגארטלט דעמ העראָישנ סעוואסטאָפּאָל. אפּ א הייכ פונ טויזנט מעטער האָט ניכאמינ דערהערט דורכנ ראדיאָ-טעלעפאָנ:

— ניכאמינ, ניכאמינ, ס'רעדט יומאשעוו! איבער אינקערמאנ אפ א הייכ פונ 4500 מעטער קומט פאָר א לופט-שלאכט. פלי צוהילפ.

דאָס האָט גערעדט דער קאָמאנדיר פונעמ גווארדייִשנ אוויִא-פאָלק דער העלד פונ סאָוועטנפארבאנד פאָלקאָווניק יומאשעוו.

ניכאמינ צוזאמענ מיט זײַנע פליִער האָט זיכ טייקעפ א טראָג געטאָנ ארויסהעלפנ די כאוויירימ. דאָס איז געוועזנ א שלאכט קעגנ איבערוועגנדיקע קרעפטנ פונעמ קעגנער. ניכאמינ האָט זיכ ארײַנגע-ריסנ אינ דער סאמע געדיכטעניש פונ די „מעסערשמידטנ” אונ איז געבליבנ איינער קעגנ דרײַ קעגנער. איינעמ האָט ער אונטערגעקלאפט פונעמ קוינלוּוארפער. נאָר אינ ברענ פונ דער שלאכט האָט ניכאמינ באמערקט, אז די צוויי אנדערע „מעסערשמידטנ” פיקירנ אפ אימ. די פאשיסטישע קוילנ האָבנ דורכגעשלאָגנ דעמ בענזינ-באק פונ זײַנ מאשינ. עס האָט א שפאר געטאָנ בענזינ אונ פארגאָסנ ניכאמינענ פונ קאָפ ביז די פיס. דער בענזינ האָט אימ א זעצ געטאָנ אינ פאָ-נעמ. דער עראָפלאנ האָט זיכ אָנגעכאפט. ביכלאל וואָלט ער באַ-דארפט פארלאָזנ דעמ עראָפלאנ אונ ארויסשפרינגענ מיט א פארא-שוט. נאָר ניכאמינ האָט געוואָלט ראטעווענ דעמ עראָפלאנ. ער האָט אָנגעבויגנ די מאשינ אפ א פליגל, שנעל זיכ דערלאנגט א גליטש אראָפ אונ אזויארומ פארקלענערט דעמ פלאמ. פיר הונדערט מעטער פונ דער ערד האָט דאָס גליטשנ אופגעהערט, אונ דער עראָפלאנ האָט ווידער אופגעפלאקערט אונ צוזאמענ מיט אימ אויכ ניכאמינ. איצט איז שוינ געווענ קלאָר, אז ראטעווענ דעמ עראָפלאנ וועט זיכ ניט אײַנגעבנ. ניכאמינ האָט אליינ א פלאקערנדיקער זיכ ארויס-געוואָרפנ פונ דער ברענענדיקער מאשינ. פונ אויבנ האָט אינ זײַנ פאראשוט געשאָסנ א פיקירנדיקער „מעסערשמידט”, נאָר ניכאמינס כאוויירימ האָבנ אימ פארטריבנ. איצט האָט ניכאמינענ געדראָעט א נײַע, אונ קלאל ניט קיינ קלענערע געפאר: עס האָט אימ געטראָגנ צו די פעלדונ, דאָס האָט באטײַט — זיכערנ טויט. אָנגעשטרענגט זײַנ

מאַיאָר ד. יע. ביכאַמינ

גאנצנ װילנ ניט צו פארלירנ דעם באװוסטזײַנ איבערנ שרעקלעכנ װײטעק, האָט דער פליִער, אײנגאנצנ אינ פײַער, ארױסגעצױגנ אלע שנורנ פונעמ פאראשוט אונ איז מיט א גרױסער שנעלקײַט אראײַנ־געפאלנ אינ דער בוכטע, פונװאנענ ס'האָבנ אימ ארױסגעראטעװעט רױטפלאָטלער. אינ מעשעכ פונ דער גאנצער צײַט, װאָס ער איז געפאלנ, אונ ביז מע האָט אימ געראטעװעט, האָבנ זײַנע כאװײרימ, די פילאָטנ, געיאָגט פונ דעמ דאָזיקנ ראיאָנ די פײַנטלעכע אעראָ־פלאנענ, פארטײדיקנדיק זײער באליבטנ קאָמאנדיר.

ניכאמינ האָט אױסגעזעענ שױדערלעכ. זײַנ פּאָנעמ איז פארקױלט געװאָרנ אונ איז ענלעכ געװענ אפ א מעשונעדיקער מאסקע. פונדער־װײַטנס האָט זיכ אױסגעדוכט, אז בא אימ איז פלוצלינג אױסגעװאקסנ עפעס אנ אױ־סטערלישע באָרד. נאָר װענ מע איז צוגעגאנגענ נעענטער, האָט מענ געזעענ, אז ס'איז ניט קײנ באָרד, נאָר פארשװאָלנ אונ פארסארפעט פלײש.

— נישקאָשע, — האָט ניכאמינ געזאָגט, קומענדיק צו זיכ, — מיר װעלנ נאָכ פליִענ.

קײנער האָט אימ, פארשטײט זיכ, ניט דערװידערט, נאָר קנאפ װער ס'האָט געגלײבט אינ דעמ.

אינ א כאדאָשימ דרײַ ארומ נאָכ דער אװאריע האָב איכ אימ באזוכט אינ שפיטאָל. ניכאמינ איז געװענ פרײלעכ, געזונט, האָט געשפאסט. אינ עטלעכע טעג ארומ האָט ער שױנ געדארפט זיכ אױס־שרײַבנ, אונ נאָר א שװארצ קענטעלע איז אימ געבליבנ אפנ האלדז, אפ יענעמ אָרט, װו צװישנ דעמ לעדערנעמ העלמ אונ דעמ קאָלנער פונעמ קאָמבינעזאָנ בלײַבט א שמאָל פאסיקל ניט פארשטעלט לײַב.

ער האָט מיר דערצײלט װעגנ זײַנע פלענער פונ װײַטערדיקער שלאכט־ארבעט.

— מיר װעלנ נאָכ פליִענ, מיר װעלנ נאָכ װײַזנ די דײַטשנ, װו שװאר־צער פעפער װאקסט, — האָט ער מיר געזאָגט באמ געזעגענענ זיכ.

ניט לאַנג האָב איך דערזען אין דער צײַטונג „קראַסנאָפלאָטעצ" ניכאַמינס פאָטאָגראַפיע. מיר ווילט זיך פאַרענדיקן מײַן דערציילונג וועג אים מיט די עטלעכע ווערטער, וואָס זײַנען אונטערגעשריבן אונטער דער פאָטאָגראַפיע:

„פון דעם ערשטן טאָג אָן פון דער פאָטערלענדישער מילכאָמע קעמפט אפן פראָנט דער שוואַרציאַמישער פליער דער פאַרניכטלער דער גוואַרדיע-מאַיאָר דאַוויד יעפימאָוויטש ניכאַמין. ד. יע. ניכאַמין האָט פערזענלעך אַראָפגעהאַקט צוועלף דײַטשישע אעראָפלאַנען, האָט אָנטייל גענומען אין די שלאַכטן פאַר אָדעס, סעוואַסטאָפאָל, נאָוואָראָסיסק, טאַמאַן, קערטש, פערעקאָפ.

פאַרן אויספילן דערפאָלגרײַך די אופגאַבעס איז דער געוואַגטער פליער און דערפאַרענער קאָמאַנדיר באַלוינט מיט א לעניני-אָרדען, מיט א סוואָראָוו-אָרדען, מיט צוויי אָרדענס פון דער רויטער פאָן, מיט די מעדאַלן „פאַר פאַרטיידיקן אָדעס", „פאַר פאַרטיידיקן סעוואַסטאָפאָל" און „פאַר פאַרטיידיקן קאַווקאַז".

קאוואלער פונעם נאכימאָוו־אָרדען

בא אונדז, אינעם שווארציאמישן פלאָט, איז דער ערשטער שיפ־קאָמאנדיר, וואָס האָט באקומען דעם נאכימאָוו-אָרדען, געווען דער קאפיטאן-לייטענאנט גריגאָרי קאָקא. צו יענער צייט האָט ער שוין געהאט אן אָרדען „רויטע פאָן" און דריי מעדאלן: „פאר פארטיידיקן אָדעס", „פאר פארטיידיקן סעוואסטאָפאָל" און „פאר פארטיידיקן קאווקאז". מע וואָלט געקאָנט א היפש ביסל דערציילן וועגן יעדערער פון אָט די באלוינונגען.

דעם אָרדען „רויטע פאָן", אשטייגער, האָט קאָקא באקומען פאר אָפקלאפן א פארביטערטן אָנפאל פון פיינטלעכע פיקירער, בייס זיין שיף האָט זיך געפונען אפ א מינען-פעלד. ער האָט זיך פון די באָמבעס אויסגעדרייט אפ א שמאָל פאסיקל וואסער, וואָס ער האָט געהאט אָפגערייניקט פון מינעס. פון אויבן האָבן אים געדראָעט באָמבעס, פון אונטן האָבן אפ אים געלויערט מינעס. מע האָט גע־דארפט האָבן א היפש ביסל געוואגטקייט, געניטקייט און קאלט־בלוטיקייט אָפצוקלאפן אין אזעלכע באדינגונגען די אטאקעס פון די לופט-פיראטן און איינצוהיטן די שיפ. פאר דעם און אויך פאר קאָנ־וואָירן פינף און זעכציק מיליטערישע און סאניטארע טראנספאָרטן אָן שום פארלוסטן האָט מען טאקע דעם קאָמאנדיר קאָקא, ווי געזאָגט, באלוינט מיטן אָרדען „רויטע פאָן".

די געשיכטע אָבער פונ זײַנ נאכימאָוו-אָרדענ איז גאָר א קאפיטל פאר זיכ. אפילע אינ דער כראָניק פונ די שלאכטנ אפנ שווארצנ יאמ, וואָס איז אזוי רײַכ מיט העלדנטאטנ, טרעפט מענ אזעלכע געשיכטעטע זייער זעלטנ. דעריבער וועל איכ ניט דערציילנ וועגנ דעמ, וויִאזוי דער זונ פונ א מעיושעוודיקנ ניקאָלײַעווער ייִדנ, א בוכהאלטער, איז געקומענ צו דער קאריערע פונ א סאָוועטישנ יאמ-אָפיצער, נאָר כ'וועל גלײַכ אָנהייבנ פונ זײַנ העלדנטאט, פאר וועלכנ ער האָט, דער ערשטער צווישנ די קאָמאנדירנ פונ די שווארציאמישע שיפנ, באקומענ די הויכע באלויִנונג — דעמ נאכימאָוו-אָרדענ.

דעמ זיבעצנטנ יונ 1942, אינעמ סאמע ברענ פונ די שלאכטנ פאר סעוואסטאָפּאָל, האָט דער שנעל-טראלער „הארפונ", מיט וועלכנ עס האָט אָנגעפירט גריגאָרי קאָקא, זיכ געפונענ אינ סעוואסטאָפּאָל, אינעמ האפ: אוגאָלנאיא.

די שיפ איז געווענ פארמאסקירט מיט ברעזענט אונ צווײַגנ. גיינ איבערנ אויבערדעק איז געווענ שטרענג פארבאָטנ — די דײַטשישע פליִער זאָלנ ניט דערזענ. אלצ איז אָבער גרייט געווענ צו העלפנ דעמ פראָנט מיט ארטילעריע-פײַער אונ דורכפירנ, באגלייטנ אונ ארויסבאגלייטנ שיפנ אונ טראנספּאָרטנ איבער די פארוואסערנ אינ די מינענ-פעלדער. אלצ איז גרייט געווענ צומ קאמפ מיט די אוואריעס, וואָס האָבנ אינ יענע גרויזאמע טעג יעטווידע רעגע געקאָנט פאָרקומענ אפ דער שיפ.

ווי נאָר עס האָט אָנגעהויבנ שאריִענ אפ טאָג, האָט דער קעגנער גענומענ פארשיטנ די האפנס אונ די שטאָט מיט א האָגל הארמאטנ-קויִלנ. פונ גאנצ פרי אָנ האָבנ איבער דער באזע אפ א הייכ פונ 300—500 מעטער זיכ פרעכ ארומגעדרייט זעקס קאָרעקטיר-עראָפּלאנענ „הענשעל—126". צײַטנווײַז פלעגנ זיי זיכ באווײַזנ איבערנ „הארפונ". „יונקערסנ", באגלייט פונ „מעסערשמידטנ", פלעגנ זיכ גרופּעסווײַז — פונ אכצנ ביז פערציק עראָפּלאנענ — יעדע רעגע בא-

וויַזן איבערן האפן און באָמבירן דעם נ-ער זאוואָד. „הארפון“ איז געשטאנען פארשווארטעוועט ניט וויַט פונעם דאָזיקן זאוואָד — א מעטער הונדערט. זיַנע הארמאטן און קוילנווארפערס האָבן אָבער געשוויגן, קעדיי ניט צו דעמאסקירן די שיף. קאָקא האָט זיך די גאנצע ציַיט געפונען אפן בריקל. ער איז געלעגן אפן רוקן, פאר־לייגט די הענט אונטערן קאָפּ. שטיין האָט מען ניט געטאָרט: א דיַ־טשישער אעראָפּלאן האָט געקאָנט באמערקן.

עטלעכע דיַטשישע סנאריאדן האָבן געטראָפן אין די אנגארן פונעם נ-ער זאוואָד, און זיי האָבן זיך אָנגעצונדן. ניַין „יונקערס“ האָבן פּיקירט און אראָפּגעוואָרפן זייערע באָמבעס אף די פלאקערנדיקע געביַידעס. דאָס פיַיער האָט זיך פארשטארקט.

עס זיַינען ניט אריבער קיין צען מינוט, ווי אנדערע ניַין „יונקערסן“ האָבן אָנגעהויבן פּיקירן צו דער שיף. די ערשטע באָמבע איז געפאלן לעבן באָרט. קאָקא האָט דערהערט דעם פיַיפ פון דער צווייטער באָמבע. פּלוצעם איז דער פיַיפ אנשטומט געוואָרן — די באָמבע האָט, וויַזט אויס, געטראָפן אין דער שיף. קאָקא האָט זיך אופגעהויבן אף אַלע פיר, געוואָלט ברענגען אין באוועגונג דעם אליארעם-גלאָק, נאָר פון דעם זעץ פון א לופט-כוואליע איז ער געבליבן ליגן אָן באוווסטזיַין. געקומען צו זיך איז ער פונעם רויש פון אן אעראָפּלאן, וואָס האָט געהאלטן אין ארויס פון פּיקירונג. קאָקא האָט מיט פארוווּנדערונג דערזען, אז ער ליגט אפן אנקער־פּלאץ. אפּאָנעם, ווען דאָס בריקל האָט זיך אָנגעבויגן, איז ער אהין אראָפּגעפאלן. ארום און ארום — אפן וואסער, אפן ברעג, אפן ברענענ־דיקן זאוואָד — האָבן זיך קעסיידער געריסן באָמבעס. די שיף איז שוין געווען א מעטער פופצן פונעם ווענטל: א באָמבע האָט איבער־געהאקט דעם קאנאט, און דער פלאקערנדיקער טראלער האָט זיך געטראָגן צום קעגנאיבערדיקן ברעג פון דער בוכטע. קאָקא האָט זיך געלאָזט אף א קליינ שיפל צו זיַין ברענענדיקער שיף.

— לעשן דאָס פײַער! ארויספּאָמפּען דאָס וואסער פון די פאר־טרונקענע ערטער! ראטעווען אונדזער טראלער!

צוויי שאָ מיט פינף און פערציק מינוט האָבן דײַטשישע אעראָ־פּלאנען באָמבירט די שיף און באשאָסן זי פון הארמאטן און קוילן־וואַרפערס. זיי האָט זיך אָבער ניט אײַנגעגעבן זי צו דערטרינקען, און — דער איקער, זיי האָט זיך ניט אײַנגעגעבן אײַנצוברעכן דעם קאמפס־גײַסט פונעם קאָמאנדיר און פון דער מאנשאפט. מע האָט ניט געטראכט וועגן די באָמבעס, מע האָט ניט געהערט דעם דונער פון די אופרײַסן, מע האָט אפילו פארגעסן, אז מע דארף זיך אײַנ־בייגן, ווען קוויטשענדיק פליִען פארבײַ שפּליטערס און גרויסקאלי־בערדיקע קוילן.

דער באַצמאַן קאָראָבקין האָט צוגעפויזעט צום פלאקערנדיקן האלב-באק. עס האָבן זיך געריסן און געפלאקערט די סנאריאדן, וואָס זײַנען געלעגן לעבן דעם הארמאט אפ דער נאָז פון דער שיף. אין אלע זײַטן זײַנען געפלויגן די קוילן פון די ברענענדיקע קוילן־ווארפער-לענטעס. קאָראָבקין האָט נאָך באוויזן אראָפּצוווארפן אין וואסער א טייל שלאכט-מאטעריאלן. אלץ אראָפּצוווארפן האָט אָבער קיין צײַט ניט געקלעקט: יעדע רעגע האָט זיך געקאָנט אופרײַסן דער סנאריאדן-קעלער, וואָס האָט זיך געפונען בא דער נאָז פון דער שיף, און צוזאמען מיט אים אויך די גאנצע שיף. מיט איבער־מענטשלעכער קראפט און אקשאָנעס האָט קאָראָבקין מיט א האק אָנגעהויבן דורכהאקן דעם סארפעדיקן אײַזערנעם אויבערדעק. ער האָט אים ענדלעך דורכגעהאקט, פארגאָסן מיט דער הילף פון א שלאנג דעם קעלער, און אזויארום געראטעוועט די שיף און איר גאנצע מאנשאפט פון אומפארמײַדלעכן אומקום.

די ערשטע באָמבע האָט געטראָפן אין „הארפון" זעקס אזייגער אין אָוונט. ארום צוויי אזייגער באנאכט האָט זיך אײַנגעגעבן צו ליקווידירן די סרייפע.

אָבער ווײ, ווי עס האָט איצט אויסגעזען די גערײַטעוועטע שיף. אַן איבערגעבראָכענער אַף העלפֿט, האָט געשטאַרטשעט דער פּאָק-מאַסט-בוים. איבערן צעקאַרדאַטשעטן אויבערדעק האָט זיך געהויבן דער שוואַרצער סילועט פֿונעם צעקאַליעטשעטן הויפּט-האַרמאַט. פֿונעם האַלב-באַק איז גאָר ניט געבליבן כּוץ אַ בערגל אַש פֿון די אָפּגעברענטע קאַיוטעס. עס איז פֿאַרברענט געוואָרן דאָס בריקל, עס זײַנען צעשמאָלצן געוואָרן פֿון היץ די דיוראַליומיניום-ווענטלעך. דרײַ באָמבעס האָבן געטראָפֿן דירעקט אינעם קאָרפּוס פֿון דער שיף און האָבן אים אינגאַנצן צעשעדיקט. דאָס געווער איז פֿאַרניכטעט געוואָרן. דאָס פֿײַער און די אויפֿרײַסן האָבן טיל-טעל געמאַכט פֿון אַ באַדײַטנדיקן טייל וווינ-קאַיוטעס. די מאַשינעס און די עלעקטרע-אויסשטאַטונג זײַנען אין אַ סך ערטער געווען דורכגעלעכערט פֿון שפּליטערס. דאָס ערגסטע איז אָבער געווען, וואָס עס זײַנען קאַליע געוואָרן די עלעקטרישע רודער-אַפּאַראַטור און די קאָמפּאַס-אינסטאַליאַציע.

מע האָט טײַקעף געמוזט שטעלן די שיף אַף קאַפּיטאַלן רעמאָנט. אין סעוואַסטאָפּאָל איז עס געווען אומעגלעך. דער יאַם-זאַוואָד איז שוין לאַנג געווען עוואַקויִרט. יעדע רעגע האָבן פֿײַנטלעכע אַעראָפּלאַנען געקאָנט אָנפֿליִען און ענדגילטיק אומברענגען דעם טראַלער, וואָס האָט זיך נאָר אַלפּי נעס געהאַלטן אַפֿן וואַסער. און פֿון דער קאָמאַנדשאַפֿט איז געקומען אַ באַפֿעל: נאָך הײַנט מיט די אייגענע קוייכעס זיך אַוועקלאָזן צום קאַווקאַזער ברעגלאַנד.

אַ פֿערטל צוועלף באַנאַכט האָט אַ בוקסיר אַרויסגעפֿירט די צעקאַליעטשעטע שיף הינטער די באָן-פֿאַרצאַמונגען, וואָס האָבן פֿאַרשטעלט דעם אַרײַנגאַנג אין האַפֿן. אַפֿן „האַרפֿון” האָט מען ווי-ניט-איז פֿאַרלאַטעט די צעשעדיקונגען אינעם קאָרפּוס און אין מאַשינ-אָפּטייל. אָנשטאָט די קאַליע געוואָרענע האַרמאַטן און קוילנוואַרפֿערס האָט זיך אײַנגעגעבן אײַנצושטעלן אַ פֿינף-און-פֿערציק-מילימעטערדיקן

האַרמאַט און צוויי קוילנוואַרפערס, וואָס מע האָט אַראָפּגענומענ פונ א דערטרונקענער שיפ. די רודער-מאַשינ האָט מענ צוגעגרייט צו האַנט-פירונג, די שיפ האָט אָבער דעם רודער ניט געפאָלגט. געוויינלעכ פלעגט זיכ מיט דער האַנט-פירונג אָנ אײַנצע געבנ איינ מענטש. איצט זײַנענ דרײַ ווײַטפלאָטלער געשטאַנענ ביזנ גאַרטל אינ וואַסער אינעמ האַלב-פאַרטרונקענעמ רודער-אָפּטייל און האָבנ קוימ איבערגעשטעלט דעמ שטורוואַל. דער מאַגנעט-קאָמפּאַס, וועלכנ מע האָט אַוועקגעשטעלט אינ דער רומפּעל-אָפּטיילונג, האָט געפעלשט. ער איז מיט קיינ זאַכ ניט געווענ איזאָלירט פונעמ אײַזנ, וואָס האָט אימ פונ אַלע זײַטנ אַרומגערינגלט. קאָקא האָט אָבער קיינ שומ אויסוועג ניט געהאַט: דעמ באַפעל פונ דער קאָמאַנדשאַפט האָט מענ געדאַרפט אויספילנ. נאָר אַזוי האָט מענ געקאָנט ראַטעווענ די שיפ פאַר ווײַטערדיקע שלאַכטנ קעגנ דעמ פאַרהאַסטנ סוינע.

ווי לאַנג איז א דאָרעמדיקע יונ-נאַכט? מע האָט זיכ געדאַרפט צווײַלנ, מע זאָל באַווײַזנ וואָס ווײַטער אַוועקגיינ, ביז עס וועט נעמענ טאָגנ.

קאָקא האָט זײַנ שיפ געפירט מיט דער גאַנצער מעגלעכער שנעלקײַט איבער דער מינירטער זאָנע, אָריענטירנדיק זיכ לויטנ ברעג, וואָס האָט זיכ קוימ געזענ אינ נאַכטיקנ כוישעכ. אַרויס פונ דער זאָנע מינענ-פאַרצאַמונגענ, האָט ער שאַרפ א קערעווע געטאָנ אַפ דאָרעמ. פאַר א קאָמפּאַס האָט אימ געדינט דער פאָליאַר-שטערנ. אַפילע אינ די אוראַלטע צײַטנ האָבנ די יאַמלײַט געהאַט מער פולקומע אינסטרומענטנ ווי די, מיט וועלכע עס האָבנ זיכ געמוזט באַנוצנ בײַס זייער טראַגישנ רייס קאָקא און זײַנ שטורמאַנ. פאַר ניט קיינ פאַכמאַנ וועט ווייניק וואָס זאָגנ אי דער נאָמענ אי די באַשרײַבונג פונ דעמ דאָזיקנ פרימיטיוונ אינסטרומענט. ס'איז גענוג צו זאָגנ, אַז געמאַכט האָט מענ אימ אינ מעשעכ פונ עטלעכע מינוט פונ א שטיקל געוויינלעכנ קאַרטאָנ.

די ערשטע עטלעכע שאָ איז אַלצ געגאַנגענ קעשורע. פינפ

אזייגער אינדערפרי האָט דער באאָבאכטער דערזענ אנ אויספּשירער-אעראָפּלאנ „הענקעל—113". קאָקא האָט דערקלערט א לופט-אליארעמ. אינ פופצנ מינוט ארומ האָבנ זיכ באוויזנ א זעכצנ, זיבעצנ דײַטשישע פּיקירער. זיי זײַנען געגאנגענ אינ אטאקע איינציקווײַז, מיט דער באטראכטקײַט אונ מעטאָדישקײַט פונ פּראָפעסיאָנעלע מערדער, ווענ זיי האָבנ צו טאָנ מיט א שוצלאָזנ קאָרבנ. בייסנ ערשטנ פּיקירנ האָבנ זיי קיינ באָמבעס ניט געוואָרפנ. זיי האָבנ בלויז דערלערנט, וויאזוי די שיפּ וועט מאנעווירנ באמ אויסדרייענ זיכ פונ די באָמבעס. דערנאָכ האָבנ זיי פאָרגענומענ א צווייטע אטאקע. דאָס מאָל האָבנ זיי שוינ באָמבארדירט אונ, ארויסגייענדיק פונ פּיקירונג, באשאָסנ די שיפּ פונ זייערע הארמאטנ אונ קוילנווארפערס. א רגע פּלעגנ זיי פארשווינדנ אינ דער טונקלער זײַט האָריזאָנט, דערנאָכ ווידער זיכ אומקערנ אונ אינסצענירנ א צוגרייטונג צו אנ אטאקע. אינדערעמעסנ האָט בייס-מײַסע גאָר פּיקירט א צווייטער אעראָפּלאנ, וואָס איז צוגעגאנגענ פונ דער זוניקער זײַט.

נאָכ די ערשטע דרײַ באָמבעס, וואָס זײַנען געפאלנ לעבנ באָרט, זײַנען צעשעדיקט געוואָרנ דער הארמאט אונ ביידע קוילנווארפערס. עמעס, איינער פונ זיי האָט נאָכ געקאָנט מאכנ איינצלנע שאָסנ. כוץ דעמ, האָט פונ דער איינ-אונ-איינציקער ביקס, וואָס איז געבליבנ אפנ „הארפּונ", באשאָסנ די פּיקירנדיקע אעראָפּלאנענ דער רויטפלאָטלער טיכאָנאָוו. נאטירלעכ, אז קיינ גרויסנ שאָדנ האָט דאָס זיי ניט געקאָנט ברענגענ.

די פאשיסטישע פליִער זײַנען געוואָרנ אלצ פרעכער. פילנדיק זייער אבסאָליוטע אומבאשטראָפטקײַט, האָבנ זיי פּיקירט אזוי נידעריק, אז אפ דער שיפּ האָט מענ געזענ, ווי די באָמבע טיילט זיכ אָפּ פונעמ אעראָפּלאנ, מע האָט אפילע געזענ איר פארב, געזענ, ווי דער פליִער דראָעט מיט דער פויסט, מאכט כויזעק איבער דער שוצלאָזיקײַט פונ דער צעקאליעטשעטער שיפּ.

לייטענאנט גריגאָרי קאָקא

איצט, ווען די שיף האָט שוין קיין אנדער שוץ ניט פאַרמאָגט, איז איר רעטונג געווען אָפּהענגיק פון דעם, צי וועט זי קאָנען מאַנעווירן, צי וועט דער קאָמאַנדיר באַוויזן צו דער צייט באַמערקן די אַטאַקע פונעם פּיקירער, אונטערשיידן אַן אינסצענירטע אַטאַקע פון אַן עמעסער, טרעפן דעם מאָמענט, ווען די באָמבע רייסט זיך אָפּ פונעם עראָפּלאַן, און געבן די ריכטיקע אָנווייזונג די רודערער. דאָס אַלץ איז גאָר ניט קיין לייכטע שטיקל אַרבעט אַפילו אויף ניט קיין צעשעדיקטער שיף. הײַנט אויף וויפל שווערער איז געווען צו מאַנעווירן מיט אַ שיף אָן עלעקטרישער רודער-פירונג! קיין מאַשין-טעלעגראַף איז שוין אויך ניט געווען, און דער באַפעל האָט דאַרף געמוזט דערגיין צו די רודערער צו דער צייט. און אַרום פלייען באָמבעס און רעווען מאָטאָרן פון די פּיקירנדיקע עראָפּלאַנען!

און דאָך האָט קאָקאַ זיך ניט פאַרלאָרן אין אָט דעם גענעם און האָט אַזוי מייַסטערהאַפט מאַנעווירט, אַז קיין איין באָמבע האָט ניט געטראָפן אין זיין שיף.

אינגיכן האָט זיך די רויטפלאָטלער איינגעגעבן, אונטערן פייַער פון די עראָפּלאַנען, צוזעצן צו מאַכן ביידע קוילנוואַרפערס, און ווידער האָבן די פאַשיסטישע לופט-פּיראַטן באַגעגנט אויף זייער וועג אַ האָגל גרויסקאַליבערדיקע קוילן.

אומגעהייער שווער איז געווען די, וועלכע האָבן זיך בייס דער דאָזיקער שווידערלעכער צווישאָיקער שלאַכט געפונען אויבן. ניט לייכטער איז אָבער געווען אויך יענע, וואָס האָבן אין אָט דער צייט געאַרבעט אונטן, אין מאַשין-אָפּטייל, און געזיכערט די אַרבעט פון די מאַשינעס און דאָס שנעלע מאַנעווירן. פון די גאַז-רערן האָט זיך בייס דער באָמבאַרדירונג אַראָפּגעשאָטן דער אַסבעסט. פון די הייסע גאַזן זיינען די איצט געוואָרן רויט און אָנגעגליט. פון די סאָליאַר-טרויבן, דורכגעהאַקטע און פאַרבונדענע מיט שמאַטקעלעך, האָט יעדע רעגע אַרויסגעשפּריצט דער סאָליאַר. די טראָפּנס זיינען

געפאלנ אפ די צעגליטע גאז-טרויבנ, אונ עס פלעגט אָנהייבנ ברענענ. די סרייפעס האָט מענ געלאָשנ, אפ קיינ איינ רעגע ניט איבעררײַסנדיק די ארבעט בא די מאשינעס. שפליטערס האָבנ געהאט צעלעכערט דעם קאָלעקטאָר פונ דער רעכטער מאשינ, אונ די אָפגעארבעטע גאזנ זײַנענ געבליבנ אינ מאשינ-אָפטייל. מע האָט געמוזט ארבעטנ אינ גאז-מאסקעס.

מיט ווילדער רעציכע האָבנ די פאשיסטישע פילאָטנ זיכ געוואָרפנ אפ דער שיפ. נאָר עס האָט זיי גאָרניט געהאָלפנ. דערטרינקענ זי האָבנ זיי ניט געקענט. איבער דער העלדישער שיפ האָט שטאָלצ געפלאטערט דער קריגס-יאמישער פלאג פונעם סאָוועטנפארבאנד. אונ ווענ א פארפלויגענער שפליטער האָט געהאט אראָפגעוואָרפנ דעם פלאג אפנ אויבערדעק, האָט קאָקא באפוילנ אימ טייקעפ אופ-הייבנ. אונ כאָטש ארומ האָט געבושעוועט א ווילד פײַער, האָט דער באָצמאנ קאָראָבקינ אופגעהויבנ דעם פלאג אונ אימ פארפעסטיקט אפנ פלאגשטאָק.

ענדלעכ האָט זיכ בא די פײַנטלעכע אעראָפלאנענ אויסגעלאָזנ דער זאפאס באָמבעס אונ טנאריאדנ. זיי זײַנענ אוועקגעפלויגנ אפ זייערע באזעס. צוויי אעראָפלאנענ האָבנ זיכ נאָכ דרײַ לאנגע שאָ נאָכאנאנד געדרייט איבערנ „הארפונ", ביז עס האָט זיכ ניט באוויזנ דער אנאטאָליער ברעג. דעמלט זײַנענ אויכ די דאָזיקע צוויי אוועקגע-פלויגנ.

קאָקא האָט גענומענ דעם קורס אפ אונדזער קאווקאזער ברעג-לאנד. דער מאנשאפט פונ „הארפונ" איז נאָכ א סאכ אויסגעקו-מענ אויסצושטײַנ, ביז זי האָט זיכ דערקליבנ צו אונדזער ברעג. אלנפאלס האָבנ ניט דער קאָמאנדיר פונ שיפ, ניט קיינ איינ מענטש פונ דער מאנשאפט ניט געהאט קיינ מינוט אָפרו, ביז „הארפונ" איז נאָכ פינפ אונ דרײַסיק שאָ גאנג ארײַנ אינעמ האפנ טואפסע.

— מיר האָט א ציגײַנערן געזאָגט, אז כ'וועל לעבן נײַנציק יאָר, — האָט זיך קאָקא געכאָכמעט, בײַס זײַנע שלאכט-פרײַנט האָבן אים אָפּגעגעבן מאזלטאָוו און באגריסט מיט דערפאָלג.

ער האָט אָפּגעוואשן דאָס פארייכערטע פּאָנעם, אפילע ניט אָפּגעגעסן ווי געהעריק — עסן האָט זיך ניט געוואָלט, כאָטש ער האָט פון סעוואסטאָפּאָל אָן אין מויל ניט געהאט — און זיך געלייגט שלאָפן. געשלאָפן איז ער נײַן און צוואנציק שאָ נאָכאנאנד. זיך אופגעכאפּט, האָט ער זיך נאָר באוויזן ארומוואשן, אָפּעסן און האָט זיך גלײַך גענומען צו דער ארבעט: די שיפּ האָט זיך געשטעלט אפּ רעמאָנט.

דאָ ניט לאנג האָב איך זיך ווידער געטראָפן מיט גריגאָרי, און מיר האָבן זיך דערמאָנט וועגן דעם אלץ, וואָס איך האָב דאָ דערציילט. דאָס איז געווען אפן באָרט פון „הארפון". ווי מע זאָל זיך ניט טשעפּען, וואָלט מען אפּ דער שיפּ ניט געקאָנט געפינען אפילע קיין סימען פון די שווערע וווּנדן, וואָס זי האָט באקומען אין יון 1942. גריגאָרי קאָקא האָט געהאלטן אין צונויפּפאקן זײַנע זאכן. ער האָט זיך געקליבן צו פארלאָזן די שיפּ, וואָס איז אים פאר די פיר יאָר געוואָרן ווי אן אייגענע היים. דער קאוואלער פונעם נאכימאָוו-אָרדען און פונעם אָרדען „רויטע פאָן" קאפּיטאן פון 3 ראנג גריגאָרי קאָקא איז באשטימט געוואָרן פארן קאָמאנדיר פון איינעם פון די בארימטסטע שווארציאמישע עסמינצעס.

1942 — 1945

שווארציאמישער פלאָט